

Masterproef

Politieke Communicatie

Van journalisten naar analisten?

Een kwantitatieve analyse van berichtgeving over regeringsformaties

Karolin Soontjens

Promotor: Prof. Dr. Stefaan Walgrave

Verslaggever: Dr. Debby Vos

Master Politieke Communicatie (www.politiekecommunicatie.be)

20122539

Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen

Academiejaar 2015-2016

Voorwoord

Na weken, zo niet maanden van twijfel en het uitwerken van voorstellen, kwam ik dankzij de hulp van mijn promotor Stefaan Walgrave bij regeringsformaties terecht, een onderwerp dat bij ons beide tot de verbeelding sprak. Wat initieel slechts een abstract idee was, evolueerde na ettelijke feedbacksessies tot een concreet onderzoek waar ik een jaar lang met veel plezier aan heb gewerkt.

Bij deze wil ik Stefaan Walgrave dan ook bedanken voor zijn interessante voorstellen en kritische bemerkingen. Zijn uitstekende begeleiding was onmisbaar om tot dit eindresultaat te komen. Ook Julie Sevenans wil ik absoluut bedanken om me uit de nood te helpen met een snelcursus multilevel analyses in Stata en om steeds uitgebreid te antwoorden op al mijn vragen.

Tot slot ben ik ook Karel een vermelding verschuldigd. Hij nam de dubbelcoderingen voor zijn rekening, maakte het archiefwerk heel wat aangenamer en zorgde ervoor dat alle microfilms uit de erfgoedbibliotheek mijn ongeduld overleefden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	I
Inhoudsopgave	II
Lijst van tabellen	III
Lijst van figuren.....	III
Abstract	IV
Inleiding.....	1
1. Probleemstelling.....	1
2. Wetenschappelijke relevantie	3
3. Maatschappelijke relevantie	4
4. Opbouw	6
Theoretisch kader	7
1. Interpretatieve journalistiek.....	7
2. Structurele veranderingen	9
3. Conjuncturele factoren	16
Methodologie	20
1. Case	20
2. Methode	20
3. Data	21
4. Variabelen en operationalisering	23
5. Analyse	40
Resultaten	42
1. Beschrijvende resultaten.....	42
2. Afzonderlijke indicatoren interpretatieve journalistiek	52
3. Samengestelde variabele interpretatieve journalistiek	64
Conclusie	71
Discussie	72
1. Relevantie resultaten	72
2. Beperkingen en toekomstig onderzoek	73
Bibliografie	75

Lijst van tabellen

Tabel 1: Overzicht hypothesen.....	19
Tabel 2: Data per krant.....	22
Tabel 3: Data per formatie	22
Tabel 4: ICB-scores	28
Tabel 5: Overzicht formatie 1985.....	29
Tabel 6: Overzicht formatie 1987-1988	30
Tabel 7: Overzicht formatie 1991-1992	31
Tabel 8: Overzicht federale formatie 1995	32
Tabel 9: Overzicht regionale formatie 1995.....	32
Tabel 10: Overzicht federale formatie 1999	33
Tabel 11: Overzicht regionale formatie 1999	34
Tabel 12: Overzicht formatie 2003	34
Tabel 13: Overzicht formatie 2004	35
Tabel 14: Overzicht formatie 2007-2008	36
Tabel 15: Overzicht formatie 2009	37
Tabel 16: Overzicht formatie 2010-2011	37
Tabel 17: Overzicht federale formatie 2014	38
Tabel 18: Overzicht regionale formatie 2014	39
Tabel 19: Correlatiematrix conjuncturele factoren	59
Tabel 20: Multilevel logistische regressieanalyse afzonderlijke indicatoren.....	61
Tabel 21: Kruistabel interpretatieve journalistiek en staatkundig niveau.....	65
Tabel 22: Kruistabel interpretatieve journalistiek en onderhandelingsfase	65
Tabel 23: Kruistabel interpretatieve journalistiek en duur formatie	65
Tabel 24: Kruistabel interpretatieve journalistiek en grondwetswijziging	66
Tabel 25: Kruistabel interpretatieve journalistiek en perslekken.....	66
Tabel 26: Kruistabel interpretatieve journalistiek en aantal partijen in formateursfase	66
Tabel 27: Kruistabel interpretatieve journalistiek en lengte artikel	67
Tabel 28: Kruistabel interpretatieve journalistiek en quotes	67
Tabel 29: Kruistabel interpretatieve journalistiek en medium	67
Tabel 30: Logistische regressieanalyse met structurele en conjuncturele variabelen	68
Tabel 32: Overzicht hypothesen.....	70

Lijst van figuren

Figuur 1: Verloop formatie 1985.....	29
Figuur 2: Verloop formatie 1987-1988	29
Figuur 3: Verloop formatie 1991-1992	30
Figuur 4: Verloop federale formatie 1995	31
Figuur 5: Verloop regionale formatie 1995.....	32
Figuur 6: Verloop federale formatie 1999	33
Figuur 7: Verloop regionale formatie 1999.....	33
Figuur 8: Verloop formatie 2003.....	34
Figuur 9: Verloop regionale formatie 2004.....	35
Figuur 10: Verloop federale formatie 2007-2008	35
Figuur 11: Verloop formatie 2009.....	36
Figuur 12: Verloop formatie 2010-2011	37
Figuur 13: Verloop federale formatie 2014	38
Figuur 14: Verloop regionale formatie 2014.....	39
Figuur 15: Gekleurde berichtgeving.....	42
Figuur 16: Negatieve berichtgeving	43
Figuur 17: Aanwezigheid strategisch frame.....	44
Figuur 18: Aanwezigheid conflict-frame	45
Figuur 19: Aanwezigheid inhoudelijk conflict-frame	46
Figuur 20: Conflict-initiatie door journalist.....	47
Figuur 21: Aanwezigheid horserace frame	48
Figuur 22: Aanwezigheid speculatie	49
Figuur 23: Aanwezigheid verschillende soorten speculatie	50
Figuur 24: Aanwezigheid pessimistische uitlatingen	51
Figuur 25: Aanwezigheid indicatoren naargelang staatkundig niveau	52
Figuur 26: Aanwezigheid indicatoren naargelang onderhandelingsfase	54
Figuur 27: Aanwezigheid indicatoren naargelang duur onderhandelingen	54
Figuur 28: Duur federale formaties.....	55
Figuur 29: Duur regionale formaties.....	55
Figuur 30: Aanwezigheid indicatoren naargelang grondwetswijziging op onderhandelingstafel.....	56
Figuur 31: Aanwezigheid indicatoren naargelang perslekken	57
Figuur 32: Gemiddeld aantal perslekken	57
Figuur 33: Aanwezigheid indicatoren naargelang aantal partijen tijdens formatiefase	58
Figuur 34: Aantal partijen regionaal	59
Figuur 35: Aantal partijen federaal	59
Figuur 36: Interpretatieve journalistiek.....	64

Abstract

Dit onderzoek omvat een kwantitatieve, longitudinale inhoudsanalyse naar interpretatieve journalistiek in berichtgeving over regeringsformaties. Onder deze journalistieke stijl categoriseren we het door elkaar gebruiken van feiten en interpretaties. We onderzoeken hierbij afzonderlijke indicatoren van interpretatieve journalistiek zoals het speculeren over de toekomst, het gebruik van strategische en horserace frames, het initiëren van conflicten en het uitdrukken van waardeoordelen door journalisten. Als verklaring voor dit fenomeen kijken we naar een verandering doorheen de jaren enerzijds en naar conjuncturele verschillen naargelang de formatie anderzijds. Uit de analyse blijkt dat het percentage krantenartikels met daarin interpretatieve elementen, tussen 1985 en 2014 is toegenomen met 38 procent. Het gaat dus om een structurele verandering. Ook conjuncturele factoren zoals de duur van de formatie, de onderhandelingsfase, het aantal partijen aan de onderhandelingstafel en de hoeveelheid perslekken blijken een verklaring te vormen voor de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek.

Sleutelbegrippen: *interpretatieve journalistiek, regeringsformaties, kwantitatieve inhoudsanalyse*

Inleiding

1. Probleemstelling

“diskretie is ook in de democratie iets volmaakt legitiems”

- Informateur Jean-Luc Dehaene (De Standaard, 1988, 29 februari)

Journalisten vertellen een verhaal, gebaseerd op de informatie die ze via hun bronnen verkrijgen. Hoe de journalist dit doet, is afhankelijk van verschillende factoren. Zo argumenteren onderzoekers dat de toegenomen concurrentie in het medialandschap de wijze waarop journalisten de werkelijkheid trachten weer te geven, heeft veranderd (Brants & Van Praag, 2006). De interpretatie van feiten door de journalist lijkt vandaag een gangbare zaak, wat ten koste gaat van louter descriptieve berichtgeving. Dit maakt het moeilijker voor politici om hun eigen verhaal in de media te krijgen en vooral om de wijze waarop dit verhaal wordt gebracht, te beïnvloeden (Djerf-Pierre & Weibull, 2008; Patterson, 1997).

De stijl van berichtgeven die we hier omschrijven, wordt gecategoriseerd als interpretatieve journalistiek. Hierbij worden feiten en interpretatie door elkaar gebruikt. Interpretatie wordt het centrale thema van de tekst, de feiten louter een illustratie ervan. Interpretatie houdt onder andere in dat journalisten op zoek gaan naar de motieven van actoren, dat ze speculeren over de toekomst of gebeurtenissen vanuit strategisch oogpunt analyseren. De opkomst van interpretatieve journalistiek wordt bovendien in verband gebracht met een toegenomen negativiteit in de media en de framing van politiek als een strategisch spel (Djerf-Pierre & Weibull, 2008; Patterson, 1997, 2000). Interpretatieve journalistiek vinden we in bijzondere mate terug in berichtgeving over zaken die voor journalisten weinig toegankelijk zijn. Wanneer feitelijke gegevens ontbreken, zijn journalisten geneigd om over te gaan tot interpretatie (Salgado & Strömbäck, 2012).

Regeringsonderhandelingen zijn hier het uitgelezen voorbeeld van. De dag van de verkiezingen selecteert het electoraat het bolletje naast zijn of haar favoriete partij of kandidaat, waarna de macht en bovenal de verantwoordelijkheid in het kamp van de onderhandelende partijen komt te liggen. De winnaars van de verkiezingen nemen – op het regionale niveau, anders is eerst de koning aan zet – het initiatief en starten met verkennende gesprekken. Het zijn deze, relatief geheime gesprekken, die uiteindelijk tot een coalitie en een aanzet tot toekomstig beleid moeten leiden, het zogenaamde regeerakkoord (De Winter & Dumont, 2006; Devos, 2006: 389-393).

Deze onderhandelingen zijn geen sinecure. Bovendien voeren politici de gesprekken achter gesloten deuren en voorzien ze journalisten en bijgevolg ook het publiek slechts sporadisch van informatie over de onderhandelingen. Burgers willen echter op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen die zich binnenskamers afspelen. In aanloop naar de verkiezingen krijgen zij vaak een unieke inkijk in het reilen en zeilen van de politici – denk hierbij aan tv-programma's zoals *Jambers in de politiek* –, terwijl deze transparantie achteraf plaats maakt voor geslotenheid. Een regeringsformatie is bijgevolg een democratisch proces dat een ondemocratische indruk wekt door de geslotenheid en betrokkenheid van een beperkte politieke elite. De publieke belangstelling hiervoor verklaart meteen de interesse van journalisten in het fenomeen (Devos, 2006: 389-393).

Ook voor politici zelf is deze dualiteit geen eenvoudige zaak. Zij zijn in het dagelijkse leven actief in een gemediatiseerde context en hebben zich daaraan aangepast. De regelmatige, vaak informele contacten tussen pers en politici proberen deze laatsten in hun eigen voordeel te benutten (Van Aelst & Aalberg, 2011). Tijdens regeringsformaties is men echter gebaat bij een zekere afstand ten aanzien van de pers. Geheimhouding bevordert immers het vertrouwen tussen de onderhandelende actoren, wat essentieel is om een compromis te bereiken (Spörer-Wagner & Marcinkowski, 2010). Onderhandelingen vragen dus ook van politici een fundamenteel andere houding ten aanzien van de media, wat niet altijd een evidentie blijkt te zijn.

Het ontbreekt journalisten tijdens regeringsformaties dus veelal aan informatie. Hiervoor zijn ze in grote mate afhankelijk van politici, die zelf beslissen wanneer en welke zaken ze in de openbaarheid brengen. In zekere zin maakt dit van regeringsonderhandelingen een *most likely case* om interpretatieve journalistiek aan te treffen. Het ontbreekt journalisten aan objectieve, feitelijke gegevens en toch zijn ze genoodzaakt om te berichten. Vandaar dat ze zich vaker beroepen op hun eigen interpretatie om ontwikkelingen tijdens regeringsformaties te bespreken. Wanneer feiten wel beschikbaar zijn gaat het bovendien vaak om zeer gefragmenteerde informatie, die politici – al dan niet vanuit strategische overwegingen – lekken naar de pers.

Verder zijn regeringsonderhandelingen ook per definitie complex, wat journalisten om uiteenlopende redenen kan motiveren om feiten te interpreteren. Naargelang de onderhandeling zijn er factoren zoals het aantal deelnemende partijen of het onderhandelen over een grondwetswijziging, die de formatie nog complexer kunnen maken of de informatiestroom naar journalisten kunnen beïnvloeden. Deze conjuncturele factoren, die kenmerkend zijn voor een specifieke formatie, kunnen een verklaring vormen voor de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek in de gedrukte pers.

Verder kunnen we interpretatieve journalistiek ook vanuit het oogpunt van de media verklaren. Door een toename van het aantal mediakanalen en de ontzuiling van de gedrukte pers, is het belangrijker geworden voor mediabedrijven om de mediaconsument voor zich te winnen. Deze ontwikkeling zorgde voor de ingang van een meer commerciële logica bij het vormgeven van nieuwsberichten. Hieronder verstaan we een publieksgerichte logica, waarbij de wensen van mediaconsumenten centraal staan. Daarnaast heeft ook een organisatorische logica zijn impact op de journalistieke stijl (Altheide, 2004). Deze ontwikkelingen in het medialandschap, die mogelijk hun impact hebben op de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek, categoriseren we als structurele factoren.

In dit onderzoek gaan we dan ook na of er inderdaad een toename is van interpretatieve journalistiek doorheen de tijd, in de verwachting hier ook enkele verklaringen voor te vinden. Hiervoor kijken we naar conjuncturele factoren; zaken die eigen zijn aan een specifieke formatie, en structurele factoren, waaronder we ontwikkelingen in het medialandschap categoriseren. De concrete onderzoeksvraag is tweeledig;

OV1: Is er doorheen de tijd sprake van een toename van interpretatieve journalistiek?

OV2: Welke factoren hebben een invloed op het gebruik van interpretatieve journalistiek?

2. Wetenschappelijke relevantie

Academici hebben al meermaals een toename van interpretatieve journalistiek vastgesteld. Zowel in Europese als in Amerikaanse context blijken trends zich in dezelfde richting te ontwikkelen, al zijn er beperkte verschillen waarneembaar naargelang de specifieke context. Het hoogtepunt van de toename van interpretatieve journalistiek situeert zich rond de jaren '90, terwijl er nadien weinig veranderingen werden opgetekend, met uitzondering van onderzoek in de V.S. en Duitsland. Bij deze onderzoeken werd voornamelijk gefocust op berichtgeving over verkiezingscampagnes (Benson & Hallin, 2007; Patterson, 2000; Reinemann & Wilke, 2007; Salgado, 2007; Salgado & Strömbäck, 2012).

In dit werk bouwen we verder op voorgaand onderzoek. Toch is de invalshoek vernieuwend en situeert de relevantie zich op drie verschillende domeinen. Eerst en vooral gaan we na of de bevindingen worden bevestigd in Belgische context, en trachten we de 'waaromvraag' te beantwoorden door een uitgebreider gamma aan verklarende factoren in acht te nemen. We betrekken zowel variabelen op het niveau van de formaties zelf als op het niveau van het krantenartikel. We nemen dus conjuncturele factoren zoals de duur van de formatie in acht, waardoor we de specificiteit van deze politieke gebeurtenis erkennen, terwijl andere onderzoeken zich voornamelijk toespitsen op veranderingen in het medialandschap (Salgado & Strömbäck, 2012).

Ten tweede is de keuze van deze case vooralsnog uniek. Door ons te richten op de analyse van nieuwsberichten over regeringsonderhandelingen, maken we gebruik van een uitzonderlijke situatie waarin journalisten zaken rapporteren waarover ze slechts sporadisch informatie verkrijgen. Dit soort 'geheimhouding' kan een invloed hebben op de manier waarop journalisten hun nieuwsberichten opstellen en maakt van regeringsonderhandelingen de *most likely* case om interpretatieve journalistiek aan te treffen (Salgado & Strömbäck, 2012). Bovendien blijven regeringsonderhandelingen nagenoeg hetzelfde doorheen de tijd, wat een cross-temporele vergelijking mogelijk maakt. Afgezien van enkele beperkte veranderingen in het politieke landschap, blijven de belangrijkste principes zoals de geheimhouding gewaarborgd. We kunnen het thema dus relatief constant houden (De Winter & Dumont, 2006; Devos, 2006: 389-393).

Ten derde dragen we met dit onderzoek in zekere zin bij aan de operationalisering van interpretatieve journalistiek. In onderzoek naar deze journalistieke stijl bestaat er immers veel conceptuele verwarring. Door verschillen in operationalisering en conceptualisering is de generaliseerbaarheid van de resultaten vaak beperkt. Door op basis van de beschikbare literatuur evenals door middel van een inductieve analyse duidelijke indicatoren te onderscheiden voor interpretatieve journalistiek, hopen we met dit onderzoek bij te dragen aan enige systematisering. In voorgaande studies werd interpretatieve journalistiek veelal onderzocht als dichotome variabele. In dit werk worden eerst afzonderlijke indicatoren in kaart gebracht, alvorens een samengestelde variabele te creëren. Deze werkwijze verhoogt de betrouwbaarheid van de meting van de variabele interpretatieve journalistiek en laat toe een meer volledig beeld van deze journalistieke stijl te genereren (Salgado & Strömbäck, 2012). Bovendien analyseren we niet enkel nieuwsinhoud, maar kijken we eveneens naar het format. Deze twee elementen kwamen vooralsnog voornamelijk in afzonderlijke onderzoeken aan bod (Patterson, 1997; Salgado & Strömbäck, 2012; Strömbäck & Van Aelst, 2010).

3. Maatschappelijke relevantie

Het is noodzakelijk om te onderzoeken hoe er over politieke gebeurtenissen wordt bericht, omdat het een bewezen invloed heeft op hoe mensen deze percipiëren. De media hebben een invloed op de publieke opinie, politieke kennis en politieke interesse. Dit maakt het onderzoek maatschappelijk relevant (Aalberg, Strömbäck, & De Vreese, 2011; Tversky & Kahneman, 1986; Valkenburg, Semetko, & De Vreese, 1999). Dit verondersteld effect is bovendien nog groter bij regeringsonderhandelingen, aangezien dit thema beschouwd kan worden als een zogenaamd *unobtrusive issue*, waarbij het publiek sterk afhankelijk is van de informatie die de media hen verschaffen. Dit maakt dat de media een grote publieke agendasettingmacht hebben met betrekking tot dit onderwerp (Blood, 1981).

Hierbij is het evenwel belangrijk om te erkennen dat het debat over interpretatieve journalistiek en de consequenties van deze journalistieke stijl normatief is en bijgevolg afhankelijk is van de opvatting die men heeft over de maatschappelijke rol van de pers. Of we interpretatieve journalistiek al dan niet als een 'gevaar' beschouwen voor de democratie, is dus afhankelijk van de journalistieke normen die worden nagestreefd (Salgado & Strömbäck, 2012; Strömbäck, 2005). Daarom bespreken we eerst de negatieve gevolgen van deze journalistieke stijl die in de literatuur worden belicht, om deze vervolgens enigszins te nuanceren.

De opkomst van interpretatieve journalistiek wordt door onderzoekers als Patterson (2000) bijvoorbeeld in verband gebracht met een toegenomen negativiteit en aanwezigheid van strategische- en conflict-frames in de media. Op deze manier werkt men wantrouwen en cynisme ten aanzien van de politiek in de hand. Aliënering van de politiek vormt een reëel gevaar voor de democratische samenleving, waarin een goede relatie tussen burgers en hun politieke vertegenwoordigers cruciaal is. Bovendien zorgt interpretatieve journalistiek ervoor dat berichtgeving minder substantieel wordt. Journalisten focussen immers op strategieën en conflicten of speculeren over de toekomst (Aalberg et al., 2011; De Vreese & Elenbaas, 2008; Djerf-Pierre & Weibull, 2008; Patterson, 1997, 2000; Salgado & Strömbäck, 2012).

Bij interpretatieve journalistiek zijn feiten en waardeoordelen onlosmakelijk met elkaar verbonden. Hieronder verstaan we zowel normatieve als empirische oordelen. Bovendien speculeren journalisten over de toekomst en doen op die manier uitspraken die niet op verifieerbare feiten berusten. Dit maakt het moeilijker voor mediaconsumenten om te achterhalen wat de objectieve feiten zijn. Nochtans is het adequaat informeren van burgers een belangrijke functie van de media. Zij hebben immers nood aan feitelijke informatie over de politieke elite, onder andere om bij verkiezingen een weloverwogen keuze te kunnen maken (Benson & Hallin, 2007; Patterson, 1997, 2000; Salgado & Strömbäck, 2012). Bovendien beschikken politici bij gesloten onderhandelingen over belangrijke interne informatie, terwijl journalisten dit ontbreken. Bijgevolg kruipen zij zelf in de huid van een analist en geven ze gestalte aan zaken die niet objectief waarneembaar zijn. Door interpretatie creëren ze in zekere zin een eigen werkelijkheid, waardoor berichten niet meer uitsluitend gebaseerd zijn op feitelijke informatie. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de kwaliteit van de nieuwsinhoud (Patterson, 1997; Reinemann & Wilke, 2007; Steele & Barnhurst, 1996; Strömbäck & Aalberg, 2008).

Daarnaast hebben nieuwsberichten over regeringsformaties implicaties voor het politieke gebeuren zelf, dat veelal bemoeilijkt wordt door de aanwezigheid van de pers. Onderzoek heeft aangetoond dat de publieke aandacht voor relatief gesloten onderhandelingen deze complexer kan maken. De druk op de onderhandelaars wordt groter wanneer ze via de pers in contact staan met het publiek en op die manier tot verantwoording worden geroepen voor interne beslissingen of conflicten. Ze moeten immers al tegemoet komen aan de eisen van de andere onderhandelende partijen. In een sereen onderhandelingsklimaat durven onderhandelaars eveneens meer toegevingen te doen, zonder hierop meteen afgerekend te worden door hun achterban. Discretie heeft dus een positieve impact op het vinden van een akkoord (Meade & Stasavage, 2006; Spörer-Wagner & Marcinkowski, 2010). Wanneer nieuwsberichten bovendien uit interpretatie bestaan in plaats van louter feiten en eerder negatief, kritisch of strategisch geframed zijn, vormen ze een gevaar voor de reputatie van politici waardoor zij sneller geneigd zijn op de geruchten te reageren. Dit brengt de efficiëntie van de onderhandelingen in gevaar evenals het cruciale vertrouwen tussen onderhandelende partijen (Ku, 1998; Meade & Stasavage, 2006; Semetko & Valkenburg, 2000).

Zoals eerder aangehaald, is enige nuance noodzakelijk in dit debat. Wanneer we de media bijvoorbeeld beschouwen als een waakhond van de democratie die de taak heeft de politieke elite te monitoren, is interpretatieve journalistiek niet noodzakelijk destructief. Zo kan het interpreteren en analyseren van gebeurtenissen eveneens worden opgevat als het 'zoeken naar de waarheid', een kenmerk van kritische journalistiek (Salgado & Strömbäck, 2012; Strömbäck, 2005). Een voorbeeld hiervan is de Amerikaanse krant *National Observer*, de zogenaamde pionier van de interpretatieve journalistiek. Deze krant werd door zijn interpretatieve stijl populair in de jaren '60 en speelde bovendien een zeer belangrijke rol in het aankaarten van maatschappelijke problemen in de Amerikaanse samenleving (Landers, 2005). Dit voorbeeld belicht een andere invalshoek om interpretatieve journalistiek te benaderen, waarbij de media worden gezien als kritische entiteiten.

Tot slot sluit interpretatieve journalistiek ook aan bij een publieksgerichte logica, waarbij de wensen van het publiek centraal staan. Men kan dus argumenteren dat deze stijl van berichtgeven de aandacht die mensen voor een nieuwsbericht hebben, verhoogt en op die manier de politieke interesse ten goede kan komen (Brants & Van Praag, 2006; Salgado & Strömbäck, 2012).

4. Opbouw

Deze masterproef bestaat uit vier onderdelen. Het eerste deel is het theoretisch kader, waarin eerst een definitie van interpretatieve journalistiek wordt aangereikt. Verder worden structurele veranderingen besproken. Het gaat hierbij om de medialogica en de verschillende deelaspecten van deze logica. Vervolgens worden de afzonderlijke indicatoren van deze journalistieke stijl omschreven en hier meteen concrete hypothesen aan gekoppeld. Daarna worden conjuncturele factoren besproken. Dit zijn de specifieke kenmerken van een regeringsformatie die een impact kunnen hebben op de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek in krantenberichten. Hierbij worden eveneens hypothesen opgesteld.

In een tweede deel wordt de methode van het onderzoek uitgelegd, evenals welke data worden gebruikt en hoe deze worden verzameld. Voor dit onderzoek voeren we immers een kwantitatieve inhoudsanalyse uit van krantenberichtgeving. We bespreken hoe de verschillende variabelen gecodeerd worden en geven verder een overzicht van de conjuncturele variabelen, de feitelijke kenmerken van regeringsformaties.

In een derde onderdeel komen de resultaten aan bod. Deze sectie is opgebouwd uit drie onderdelen. In het eerste deel wordt het verloop van de verschillende indicatoren van interpretatieve journalistiek grafisch weergegeven. In een tweede deel wordt gefocust op de relatie tussen deze afzonderlijke indicatoren en de verschillende onafhankelijke variabelen. In een laatste onderdeel wordt interpretatieve journalistiek als samengestelde variabele onder de loep genomen. De resultaten worden telkens eerst beschrijvend, vervolgens bivariaat en tot slot multivariaat geanalyseerd.

In een vierde en laatste onderdeel komen de belangrijkste conclusies aan bod. De beperkingen van het onderzoek worden besproken alsook enkele suggesties voor toekomstig onderzoek.

Theoretisch kader

1. Interpretatieve journalistiek

Bij interpretatieve journalistiek worden feiten en interpretatie door elkaar gebruikt in nieuwsberichten. Interpretatie vormt het centrale thema van de tekst, terwijl feiten slechts ter illustratie worden aangehaald en van ondergeschikt belang zijn. Onder interpretatie verstaan we het analyseren en evalueren van feiten evenals het speculeren over de toekomst, de gevolgen, de betekenissen en de motieven van actoren. Dit overstijgt het rapporteren van verifieerbare feiten van nieuwsbronnen. De journalist vertelt over waarom iets gebeurt, wat dit betekent en wat de gevolgen daarvan kunnen zijn, in tegenstelling tot descriptief te berichten over wat, waar, wanneer en met wie iets gebeurde (Benson & Hallin, 2007; Patterson, 1997, 2000; Strömbäck & Aalberg, 2008; Strömbäck & Dimitrova, 2011).

Bij interpretatieve journalistiek speelt de journalist een centrale rol in het vertellen van een verhaal. Een journalist die feiten interpreteert, construeert als het ware een eigen verhaal en hanteert dus een subjectieve benadering van de feiten. De journalist gedraagt zich als een expertenbron die politieke beweegredenen en verborgen agenda's tracht te achterhalen. Ze worden commentatoren die de politieke realiteit analyseren en uitleggen aan hun publiek (Benson & Hallin, 2007; Patterson, 1997; Salgado & Strömbäck, 2012; Steele & Barnhurst, 1996). In de literatuur wordt dit aspect van interpretatieve journalistiek vaak omschreven als *media interventionism*, een term die verwijst naar de mate waarin de inhoud van het nieuws wordt beïnvloed door interventies van reporters. Onderzoek binnen deze traditie wijst dan ook uit dat de toegenomen zichtbaarheid van de journalist gevolgen heeft voor politieke actoren, die minder de kans krijgen om zichzelf te presenteren (Esser, 2008; Strömbäck & Dimitrova, 2011).

Het tegenovergestelde van interpretatieve journalistiek is een louter descriptieve stijl van berichtgeven waarbij journalisten feiten rapporteren aan het publiek en de interpretatie aan hen overlaat. De journalist is hier een transmissiekanaal, een neutrale en eerder passieve spreekbuis die de realiteit belicht (Benson & Hallin, 2007). Descriptieve nieuwsberichten zijn in eerste instantie gebaseerd op informatie afkomstig van bronnen, wat impliceert dat deze een invloed hebben op de nieuwsinhoud. De evolutie naar meer interpretatieve journalistiek wordt dus gekenmerkt door een verschuiving van feitelijke, bron-gedreven berichtgeving naar meer interpretatieve, subjectieve en evaluatieve berichtgeving over gebeurtenissen. Deze manier van berichtgeven is een aanvulling op de descriptieve stijl en heeft deze vooralsnog niet volledig vervangen (Patterson, 2000; Reinemann & Wilke, 2007; Salgado & Strömbäck, 2012).

Deze journalistieke stijl is al meermaals, zij het niet altijd onder de noemer van interpretatieve journalistiek, aan onderzoek onderworpen. Eén van de pioniers in dit onderzoeksdomein is Patterson (2000). Hij stelde in Amerikaanse verkiezingscontext op 30 jaar tijd een stijging vast van 70% in het aandeel interpretatieve nieuwsberichten in de New York Times. Interpretatieve journalistiek werd in dit onderzoek geoperationaliseerd als berichtgeving waarin voornamelijk gefocust wordt op de 'waaromvraag'. Steele and Barnhurst (1996) conceptualiseren deze verandering in journalistieke stijl als *new long journalism* en *journalism of opinion*. Ze stelden in hun onderzoek een toename vast van

de aanwezigheid van journalisten in nieuwsberichten doorheen de jaren, wat gepaard gaat met meer kritische, negatieve berichtgeving die bovendien steeds langer wordt. In deze studie werd voornamelijk gefocust op het gedrag van journalisten. In een daaropvolgende studie stelden Barnhursts en Mutz (1997) bovendien vast dat journalisten in toenemende mate analytisch en interpretatief rapporteerden over criminaliteit (Barnhurst & Mutz, 1997; Patterson, 2000; Steele & Barnhurst, 1996).

In Europese context kwamen verschillende onderzoekers tot gelijkaardige bevindingen. Strömbäck en Aalberg (2008), Strömbäck en Dimitrova (2006) alsook Strömbäck en Shehata (2007) onderzochten in een comparatief design wat de invloed is van cross-nationale verschillen in mediasystemen op de inhoud van nieuwsberichten. Hierbij gingen ze eveneens na of berichten overwegend interpretatief of overwegend beschrijvend waren. Zij stelden een invloed vast van de commercialisering van het medialandschap op de aanwezigheid van interpretatieve berichten. In Zweden stelden de onderzoekers bijvoorbeeld vast dat 40% van de berichtgeving eind jaren '90 uitgesproken interpretatief was en dat er over het algemeen een stijging merkbaar is van nieuwsanalyses en uitgesproken opiniërende nieuwsberichten (Strömbäck & Aalberg, 2008; Strömbäck & Dimitrova, 2006; Strömbäck & Shehata, 2007).

Ook De Vreese (2001) onderzocht aan de hand van een kwalitatieve en kwantitatieve studie hoe journalisten berichten over verkiezingen. Hierbij werd een vergelijking gemaakt tussen verkiezingen in 1988 en 1999 en werd er op elf jaar tijd een duidelijke toename in analytische berichtgeving vastgesteld. Dit soort berichtgeving werd geoperationaliseerd als zijnde geïnitieerd door de journalist en niet gedreven door bronnen. Reinemann en Wilke (2007) bevestigen deze evolutie in Duitse context en situeren het hoogtepunt van de stijging in interpretatieve journalistiek eveneens eind jaren '90. Een comparatieve studie naar de verschillen tussen de Franse en Amerikaanse pers van Benson en Hallin (2007) benadrukt bovendien het belang van vergelijkend onderzoek met betrekking tot interpretatieve journalistiek (Benson & Hallin, 2007; De Vreese, 2001; Reinemann & Wilke, 2007).

Concluderend kunnen we stellen dat er sprake is van een algemene trend naar meer interpretatieve journalistiek, al zijn er wel schommelingen naargelang het onderzochte land en werd er tot op heden voornamelijk gefocust op verkiezingsnieuws.

2. Structurele veranderingen

2.1 De medialogica

Journalisten grijpen naar interpretatieve methoden zoals het analyseren, evalueren en contextualiseren van gebeurtenissen om een artikel interessant te maken of simpelweg om een bericht vorm te geven. Het gaat hier over de zogenaamde medialogica, die bestaat uit een publieksgerichte logica (nieuwswaarden) en een organisatorische logica (nieuwsroutines) (Altheide, 2004). De medialogica wordt in een bredere maatschappelijke context gezien als de laatste fase in navolging van een partij- en partijdige logica (Brants & Van Praag, 2006). Het is deze logica die er voor zorgt dat de politieke logica naar de achtergrond verschuift en die een verklaring kan vormen voor interpretatieve journalistiek (Salgado & Strömbäck, 2012; Strömbäck & Dimitrova, 2011).

2.1.1 Publieksgerichte logica

Een eerste onderdeel van de medialogica is het publieksgerichte aspect. Het belang van de publieksgerichte logica is voornamelijk te wijten aan een toegenomen competitie in het medialandschap. Doorheen de jaren vond er een explosie aan media-outlets plaats. Het krantenlandschap breidde zich uit en de publieke omroep kreeg er een nieuwe concurrent bij; de commerciële omroep, die een steeds groter marktaandeel wist te verwerven. De toename van zowel krantentitels, tv-zenders als de komst van het internet, maakte dat de strijd om de mediaconsument centraal kwam te staan. Dit proces werd bij de gedrukte pers nog versterkt door het wegvallen van het traditionele lezerspubliek ten gevolge van de ontzuiling (Van Aelst, 2014: 31-59). De concurrentiestrijd tussen mediakanalen nam toe, wat resulteerde in een meer publieksgerichte, commercieel geïnspireerde aanpak. De media transformeerden in zekere zin van aanbod- naar vraag-gestuurde markten, waarbij de wensen van het publiek steeds vaker het uitgangspunt worden van berichtgeving (Aalberg, Van Aelst, & Curran, 2010; Altheide, 2004; Brants & Van Praag, 2006; Hallin & Mancini, 2004; Strömbäck & Shehata, 2007).

Een gevolg van deze ontwikkeling is de toegenomen relevantie van nieuwswaarden. Dit zijn eigenschappen van het nieuws die het aantrekkelijk maken voor het publiek en die de insteek worden voor nieuwsselectie. Deze 'selectiecriteria' hebben hun weerslag op de inhoud van het nieuws. Het bestaan van nieuwswaarden heeft dus zowel implicaties voor de selectie als de productie van nieuws. Deze nieuwswaarden werden door Galtung en Ruge (1965) als eersten systematisch opgelijst. Journalisten delen bovendien dezelfde definitie van nieuwswaardigheid als hun bronnen. Ze baseren zich beiden op de wensen en noden van het publiek. Op basis van deze wensen zijn enkele nieuwswaarden centraal komen te staan bij zowel de selectie van informatie, de keuze van format en het inhoudelijk vormgeven van nieuws (Altheide, 2004; Brants & Van Praag, 2006; Galtung & Ruge, 1965; Harcup & O'Neill, 2001). Het bestaan van deze nieuwswaarden vormt een mogelijke verklaring voor de toename van interpretatieve journalistiek. De verschillende indicatoren van deze journalistieke stijl sluiten immers nauw aan bij wat het publiek en bijgevolg ook de journalisten en hun bronnen als nieuwswaardig beschouwen.

Een eerste belangrijke nieuwswaarde is het aanbieden van begrijpbaar nieuws om de aandacht en de interesse te wekken van de mediaconsumenten. Journalisten trachten de complexe realiteit te reduceren tot een verstaanbaar verhaal voor het grote publiek, door het nieuws (visueel) aantrekkelijk, uniek of eenduidig te verpakken (Altheide, 2004; Altheide & Snow, 1991). Zeker in het geval van complexe politieke informatie is dit cruciaal. Ook negatief nieuws blijkt bovendien beter aan deze logica te voldoen. Het publiek leest immers liever negatieve zaken, die in tegenstelling tot positief nieuws, minder voorspelbaar zijn. Ook conflicten en het framen van politiek als een (wed)strijd tussen politici worden als belangrijke nieuwswaarden aanvaard omdat ze de interesse van het publiek wekken (Galtung & Ruge, 1965; Harcup & O'Neill, 2001; Iyengar, Norpoth, & Hahn, 2004; O'Neill & Harcup, 2009).

2.1.2 Organisatorische logica

Naast deze publiekslogica bestaat de medialogica eveneens uit een organisatorische logica. Dit begrip verwijst naar de routines die journalisten hanteren bij de constructie van nieuws en die eveneens een invloed hebben op het journalistieke eindproduct. In de eerste plaats denken we hierbij aan zaken zoals de eigendomsstructuur van mediabedrijven, de afhankelijkheid van reclame om inkomsten te genereren en in hoeverre het mediabedrijf een goede relatie onderhoudt met (experten)bronnen en belangengroepen (Altheide, 2004; Herman & Chomsky, 1994). Verder omvat de organisatorische logica zowel formele als informele richtlijnen die journalisten gebruiken bij het definiëren, selecteren en het presenteren van informatie. Deze praktische beperkingen hebben eveneens hun weerslag op de inhoud en het format van een nieuwsbericht (Gans, 1979).

Zo hebben journalisten tegenwoordig te maken met een steeds grotere tijdsdruk, omwille van zowel interne als externe veranderingen. Door de komst van het internet en later de nieuwe media is de omloopsnelheid van het nieuws toegenomen. Deadlines worden steeds korter en de burger verwacht constant op de hoogte te worden gehouden van de actualiteit. Deze tijdsdruk heeft de zoektocht naar praktische oplossingen in gang gezet (Altheide, 2004; Altheide & Snow, 1991; Becker & Vlad, 2009; Shoemaker, Vos, & Reese, 2009). Een tweede belangrijk element van de organisatorische logica zijn veranderingen in journalistieke rollen. Specialisten zijn grotendeels vervangen door generalisten met minder thematische expertise (Gunsteren & Habbema, 2009). Wanneer men expertise in een bepaald domein ontbreekt, kan men speculeren over de toekomst of een interpretatie geven van achterliggende strategieën of motieven, zonder zich daarbij te beroepen op informatie afkomstig van bronnen. Op die manier behouden journalisten de indruk van objectiviteit, zonder dat ze dossierkennis aan de dag moeten leggen en kunnen ze snel en eenvoudig berichten (Salgado & Strömbäck, 2012; Shoemaker et al., 2009).

Een derde organisatorisch aspect dat belangrijk is bij de productie van nieuws, is de beschikbaarheid van nieuws en de afhankelijkheidsrelatie tussen journalisten en hun bronnen (Davis, 2009). Journalisten moeten in eerste instantie toegang hebben tot de informatie, wat resulteert in een overaanbod aan nieuws over plaatsen waar veel journalisten aanwezig zijn. Een voorbeeld hiervan is de Wetstraat, die gecoverd wordt door het zogenaamde *beat-systeem*, waarbij een politiek journalist permanent aanwezig is om een constante informatiestroom te garanderen.

Dit systeem zorgt voor efficiënte en vooral snelle nieuwsgaring (Becker & Vlad, 2009; Tuchman, 1978). Toch is het deze beschikbaarheid van informatie die bij regeringsformaties net ontbreekt en daardoor interpretatie in de hand werkt. Aangezien er dagelijks een horde journalisten gepositioneerd staan in de Wetstraat, Hertoginnedal of andere locaties waar politici onderhandelen, zijn deze immers genoodzaakt iets te vertellen. (Brants & Van Praag, 2006; Takens, van Atteveldt, van Hoof, & Kleinnijenhuis, 2013). Interpretatie van feiten vereist dus minder bronnen en zorgt voor goedkope én snelle nieuwsconstructie, elementen die cruciaal zijn bij het berichten over regeringsformaties, aangezien de beschikbaarheid van nieuws beperkt is.

Bovendien heeft de onderlinge afhankelijkheid tussen journalisten en hun politieke bronnen doorheen de jaren enkele veranderingen ondergaan. Tijdens de verzuiling was er sprake van een semi-geïstitutionaliseerde informatiestroom van de politieke elite naar de gekleurde pers. Kranten waren in deze periode een spreekbuis van een partij, wat maakt dat de informele contacten met politici van deze partij een belangrijke informatiebron vormden voor journalisten (Van Aelst, 2014: 39-51). Deze informele contacten zijn er vandaag nog steeds, zij het niet meer volgens partijlijnen en op minder regelmatige basis. De ontzuilingstrend zorgde er bovendien voor dat kranten transformeerden van een spreekbuis voor 'hun' partij, naar meer kritische entiteiten eind jaren '90 (Patterson, 2000; Van Aelst & Aalberg, 2011).

Ook de omgang van politici met de media evolueerde doorheen de tijd. De relatie tussen beide wordt steeds vaker als gemediatiseerd omschreven. Dit impliceert dat de politiek zelf in toenemende mate afhankelijk is van de massamedia en wordt vormgegeven door aanpassingen aan de hiervoor beschreven medialogica (Mazzoleni & Schulz, 1999; Strömbäck, 2011). Politici doen aan *spin-control*, ze houden bij persberichten rekening met nieuwswaarden en nieuwsroutines en lekken soms strategisch informatie omdat ze weten dat journalisten het oppikken (Van Aelst & Aalberg, 2011). Voorgaande maakt dat de informatie waarnaar reporters naarstig op zoek zijn, vaak gefragmenteerd is. Bovendien zijn journalisten niet zeker van de betrouwbaarheid. Bijgevolg moeten ze zulke informatie suggestief en bijgevolg interpretatief weergeven (Altheide, 2004; Salgado & Strömbäck, 2012).

Voorgaande organisatorische kenmerken kunnen interpretatieve journalistiek in de hand werken. De constructie van een nieuwsbericht moet immers zo eenvoudig, snel en efficiënt mogelijk verlopen. De interpretatieve stijl sluit hier naadloos bij aan en kan bijgevolg worden aangereikt als oplossing voor deze organisatorische beperkingen.

2.2 Indicatoren van interpretatieve journalistiek

Aangezien we interpretatieve journalistiek onderzoeken, is het cruciaal om te weten hoe dit fenomeen tot uiting komt. Daarom bespreken we in wat volgt de verschillende indicatoren van deze journalistieke stijl die in de literatuur naar voor komen en vertalen onze verwachting hieromtrent in concrete hypothesen.

2.2.1 Waardeoordelen

Eerst en vooral is het belangrijk om de toegenomen zichtbaarheid van de journalist in het nieuws aan te halen. Bij interpretatieve journalistiek wordt de passieve, op de achtergrond werkende journalist vervangen door een actieve en meer zichtbare reporter. De journalist wordt als het ware de regisseur van een verhaal waarin feiten en duiding worden vermengd. Een voorbeeld van deze toegenomen zichtbaarheid vinden we terug in de Amerikaanse verkiezingscontext, waar de *soundbites* van politici dalen terwijl deze van de journalisten opvallend toenemen (Esser, 2008; Hallin, 1992; Patterson, 1997; Strömbäck & Dimitrova, 2011). Ook in de gedrukte pers, wat voor dit onderzoek relevant is, vinden we deze ontwikkeling terug. Politici blijken minder vaak zelf aan het woord te komen. Door de interpretatie van feiten is de stem van de journalist prominenter aanwezig in het nieuwsbericht en krijgt het narratief van de visie van de reporter de overhand (Patterson, 1997; Reinemann & Wilke, 2007; Salgado, 2007; Steele & Barnhurst, 1996).

In de literatuur wordt evaluatieve journalistiek vaak als synoniem gebruikt voor een interpretatieve stijl. Deze term wijst er op dat journalisten bij het interpreteren van feiten een waardeoordeel uitdrukken. Doordat de visie van de journalist meer prominent aanwezig is, wordt er vaker commentaar gegeven. Deze opiniërende schrijfstijl uit zich volgens verschillende onderzoekers in meer gekleurde berichtgeving, wat bijgevolg een eerste indicator is van interpretatieve journalistiek (Benson & Hallin, 2007; Patterson, 2000; Strömbäck & Aalberg, 2008). Bovendien sluit het gebruiken van gekleurde termen aan bij een publieksgerichte logica. Het maakt nieuwsberichten immers aantrekkelijk en opvallend (Altheide, 2004; O'Neill & Harcup, 2009). ***Daarom neemt het aantal gekleurde nieuwsberichten toe doorheen de tijd (Hs1)¹.***

Onder gekleurd nieuws verstaan we het uitdrukken van zowel positieve als negatieve waardeoordelen. Negatieve berichtgeving in het algemeen blijkt het publiek echter meer te interesseren dan positieve. Een negatieve ondertoon trekt de aandacht van de lezer en sluit daarom aan bij de medialogica. Bovendien wordt de term sceptische journalistiek vaak als synoniem gebruikt voor interpretatieve journalistiek omdat journalisten meer ruimte hebben om hun eigen ideeën uit te drukken. Hierdoor nemen ze een meer kritische houding aan, wat objectiever lijkt en aansluit bij de zogenaamde 'watchdog'-functie. Steele en Barnhurst (1996) categoriseerden deze stijl dan ook als controversieel (Galtung & Ruge, 1965; Harcup & O'Neill, 2001; Patterson, 1997; Steele & Barnhurst, 1996). Ook auteurs zoals Patterson (1997) en Djerf-Pierre en Weibull (2008) stellen dat een toename van interpretatieve journalistiek verband houdt met een stijging van negativiteit in de media. ***Daarom neemt het aantal negatieve nieuwsberichten toe doorheen de tijd (Hs2).***

¹ Hs = hypothese over structurele variabele

Hc = hypothese over conjuncturele variabele

2.2.2 Strategisch frame

Naast de toegenomen dominantie van journalisten in nieuwsberichten, is het gebruik van bepaalde frames een indicator van interpretatieve journalistiek. Een frame is een meta-communicatieve boodschap die verborgen zit in een nieuwsbericht en die een interpretatie suggereert van de beschreven feiten. Dit doet de journalist door bepaalde zaken extra te benadrukken, door de woordkeuze, door elementen uit te vergroten en door de manier waarop feiten worden gepresenteerd. Op deze manier suggereren journalisten een bepaalde interpretatie van het beschreven feit (Chong & Druckman, 2007; Entman, 1993; Scheufele, 1999; Semetko & Valkenburg, 2000; Van Gorp, 2004). Framing is onlosmakelijk verbonden met de medialogica en bijgevolg ook gerelateerd aan interpretatieve journalistiek. Journalisten gebruiken frames immers om meer controle uit te oefenen over de inhoud van nieuwsberichten, om hun onafhankelijkheid tegenover politici te benadrukken en om de interesse van het publiek te wekken (Salgado & Strömbäck, 2012; Zaller, 1998). Een eerste frame dat in verband wordt gebracht met interpretatieve journalistiek, is het strategisch frame (De Vreese & Semetko, 2002; Djerf-Pierre & Weibull, 2008; Lawrence, 2000; Patterson, 2000).

Het strategisch frame is een nieuwsframe dat toepasbaar is op een verscheidenheid aan situaties en thema's. Het frame wordt gekenmerkt door een focus van de journalist op achterliggende tactische overwegingen, strategieën en motieven van actoren. Onder strategische frames categoriseren we uitspraken over 'waarom' een politicus of partij op een bepaalde manier reageert of handelt zonder expliciete ondersteuning van verifieerbare feiten of statements van nieuwsbronnen (Salgado & Strömbäck, 2012; Semetko & Valkenburg, 2000; Strömbäck & Dimitrova, 2006). Waarom een politicus een bepaalde actie onderneemt of waarom een betrokkene een bepaalde uitspraak doet, is zelden of nooit duidelijk. Het vraagt om de interpretatie van de journalist (Patterson, 2000; Salgado & Strömbäck, 2012).

Strategische frames zijn dus eveneens een indicator van interpretatieve journalistiek. Wanneer journalisten informatie ontbreken, kunnen ze zich namelijk beroepen op een analyse van achterliggende strategieën. Het vereist minder bronnen en komt zo tegemoet aan de groter wordende tijdsdruk en het gebrek aan interne informatie over de onderhandelingen (Lawrence, 2000; Patterson, 2000; Strömbäck & Van Aelst, 2010). Daarom ***neemt het aantal nieuwsberichten met strategische frames toe doorheen de tijd (Hs3)***.

2.2.3 Conflict-frame

Naast het strategisch frame worden ook conflict-frames door auteurs als Patterson (2000) vaak in verband gebracht met interpretatieve journalistiek. Bij het conflict-frame ligt de focus op discussies, confrontaties, controversen, onenigheden of botsende standpunten tussen actoren. Het tegenovergestelde van een conflict-frame is berichtgeving die verwijst naar consensus, eensgezindheid, overeenkomsten, de wil tot samenwerking, goedkeuring of verzoening (Semetko & Valkenburg, 2000). Door het nieuws conflictueus te framen plaatsen journalisten de politieke strijd centraal, wat een belangrijke nieuwswaarde is (Galtung & Ruge, 1965; Iyengar et al., 2004; O'Neill & Harcup, 2009).

We verwachten bovendien dat de conflicten waarover journalisten berichten onder invloed van de medialogica minder substantieel zijn geworden. Wanneer reporters feitelijke informatie ontbreken en interpretatief berichten, is de kans immers groot dat ze het niet over inhoudelijke zaken hebben, die vaak complexer zijn en bijgevolg de expertise van bronnen vereisen. Het is dan ook eenvoudiger om niet-substantiële conflicten te analyseren. Ook auteurs als Patterson (2000) argumenteren dat een toegenomen interpretatie door journalisten sterk samenhangt met het minder substantieel worden van de nieuwsinhoud. Reinemann en Wilke (2007) bevestigen deze daling in *hard news* die gepaard gaat met een stijging in interpretatieve journalistiek (Patterson, 2000; Reinemann & Wilke, 2007).

Politiek is inherent conflictueus, het gaat immers over tegengestelde standpunten, ideologieën en de gezamenlijke zoektocht naar compromissen. Conflicten zijn er bijgevolg altijd. Daarom onderscheiden we een indicator die meer specifiek betrekking heeft op de rol die journalisten spelen bij het op de voorgrond brengen van deze conflicten. Zoals we eerder aanhaalden, hebben journalisten bij interpretatieve journalistiek meer controle over de inhoud van het nieuwsbericht. Ze ontpoppen zich tot analisten die met een kritische blik de politieke realiteit interpreteren. Aangezien conflicten een belangrijke nieuwswaarde zijn, hebben journalisten er baat bij deze conflicten, die zeker tijdens regeringsformaties aanwezig zijn, uitgebreid te belichten (Esser, 2008; O'Neill & Harcup, 2009; Strömbäck & Dimitrova, 2011). Door bovendien een interpretatie te geven van conflicten, moeten journalisten ook minder bronnen raadplegen. Bij conflict-frames zouden zij idealiter immers de twee partijen van een conflict aan het woord moeten laten (Semetko & Valkenburg, 2000). Daarom ***worden journalisten vaker de initiator van conflicten in nieuwsberichten doorheen de tijd (Hs4).***

2.2.4 Horserace frame

Naast deze twee frames is ook het horserace frame een indicator van interpretatieve journalistiek. Dit frame legt de nadruk op winnaars en verliezers en is bijgevolg vergelijkbaar met het zogenaamde *game frame* (Aalberg et al., 2011; Lawrence, 2000; Patterson, 2000; Strömbäck & Dimitrova, 2006). Het gebruik van zulke frames gebeurt eveneens vanuit de noodzaak om het publiek te boeien, de strijd tussen personen is immers gemakkelijker te begrijpen dan substantiële discussies over beleid. De wedstrijdmetafoor prikkelt de nieuwsgierigheid van mediaconsumenten en maakt complex nieuws begripbaar (Benoit, Stein, & Hansen, 2005; Harcup & O'Neill, 2001; Iyengar et al., 2004).

In de literatuur wordt deze term voornamelijk gebruikt om de focus op de electorale strijd tussen politici te beschrijven (Semetko & Valkenburg, 2000). Wij passen het begrip echter toe over de grenzen van verkiezingen heen. De stembusuitslag wordt logischerwijs geanalyseerd in termen van winnaars en verliezers. Deze berichten zijn gebaseerd op de beschikbare cijfergegevens. Ook tijdens de formatie kan er echter verwezen worden naar winnaars en verliezers. Denk hierbij aan 'het binnenhalen van een bepaald thema' of 'de strijd om het premierschap winnen'. Dit vraagt om een interpretatie van de journalist, aangezien er geen feiten zijn die eenduidig op winst of verlies duiden aan de onderhandelingsstafel. ***Daarom neemt het aantal nieuwsberichten met horserace frames toe doorheen de tijd (Hs5).***

2.2.5 Speculatie

Naast voorgaande frames is ook speculatie een indicator van interpretatieve journalistiek. Als de uitspraken van journalisten voornamelijk prospectief zijn en ze speculeren over toekomstige gevolgen of mogelijkheden, is er sprake van interpretatie. De journalist geeft dan immers gestalte aan zaken die hoogst onzeker zijn. Zo vindt de onderzoeker Salgado (2007) dat ongeveer twintig procent van al het nieuws in kranten over verkiezingen prospectief is en dus handelt over interpretaties van toekomstige mogelijkheden of gevolgen van huidige gebeurtenissen. Het verschil met het strategisch frame is dat deze benadering uitsluitend prospectief is en geen betrekking heeft op de motieven of strategische overwegingen van individuen (Benson & Hallin, 2007; Salgado, 2007).

Het aandeel van speculaties blijkt uit onderzoek te zijn afgenomen tijdens verkiezingscampagnes doordat men zich tegenwoordig vooral beroept op opiniepeilingen om verwachte uitslagen te duiden (Benoit et al., 2005). Tijdens regeringsformaties zijn er echter geen officiële instanties die berichten over mogelijke uitslagen. Er is geen cijfermateriaal beschikbaar over hoe de uiteindelijke coalitie er zal uitzien, welke zaken in het regeerakkoord zullen staan en hoelang de formatie zal duren. Integendeel, de uitslag is hoogst onvoorspelbaar (Devos, 2006: 389-393). Speculaties zijn bovendien inherent aanwezig bij onderhandelingen die in het 'geheim' gebeuren. Journalisten krijgen immers slechts sporadisch informatie en moeten toch berichten (Meade & Stasavage, 2006). Doordat de relatie tussen politici en de pers bovendien veranderde doorheen de jaren, verwachten we dat deze informatie vandaag de dag vaker ontbreekt dan tijdens de verzuiling en de daaropvolgende ontzuilingsperiode (Van Aelst, 2014: 39-51). Dit gebrek aan informatie werkt speculatie, de interpretatie van toekomstige zaken, in de hand. Daarom **neemt het aantal nieuwsberichten waarin gespeculeerd wordt, toe doorheen de tijd (Hs6).**

Wanneer we het publieksgerichte aspect van de medialogica in acht nemen, kunnen we ervan uitgaan dat journalisten vaker negatief berichten over onderhandelingen (Altheide, 2004; Harcup & O'Neill, 2001). Bovendien kunnen journalisten een waardeoordeel vellen door te speculeren over het verdere verloop van de formatie. Wanneer deze speculatie een negatief waardeoordeel bevat, gebruikt de journalist pessimistische uitdrukkingen om de (nabije) toekomst te beschrijven. Doordat negativiteit een belangrijke nieuwswaarde is en het verloop van de formatie hoogst onzeker is, **neemt het aantal nieuwsberichten met pessimistische uitlatingen toe doorheen de tijd (Hs7).**

3. Conjuncturele factoren

In dit laatste deel van het theoretisch kader bespreken we factoren op het niveau van de regeringsformatie die een invloed kunnen hebben op de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek. Het gaat om conjuncturele factoren die verschillen naargelang de onderhandeling. De complexiteit van de onderhandelingen en het gebrek aan informatie zijn zaken die een invloed kunnen hebben op de aanwezigheid interpretatie in nieuwsberichten. Onderstaande factoren veroorzaken schommelingen in deze complexiteit en de informatievoorziening van journalisten.

3.1 Staatskundig niveau

België is sinds 1993 formeel een federale staat, samengesteld uit drie gemeenschappen en drie gewesten. Deze staatkundige complexiteit heeft zijn invloed op de regeringsformaties. Door grondwettelijke bepalingen over de termijn van de regeringen, vallen de verkiezingen op verschillende staatkundige niveaus soms samen. Wanneer dit het geval is, vinden op dezelfde dag verkiezingen plaats voor beide niveaus en starten de onderhandelingen nagenoeg gelijktijdig (Vande Lanotte & Goedertier, 2013). Onderhandelingen voor federale regeringen zijn echter complexer dan voor regionale regeringen. Aangezien er zowel Franstalige als Nederlandstalige partijen betrokken zijn op het federale niveau, spelen communautaire spanningen (staatsvormingen, taalkwesties) een belangrijkere rol. De bevoegdheden op het regionale niveau daarentegen zijn duidelijker en minder complex (Devos & Bouteca, 2007). Ook het contact tussen de Vlaamse pers en Franstalige politici is minder vanzelfsprekend, wat de beschikbaarheid van informatie niet ten goede komt. Daarom ***vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug in nieuwsberichten over federale onderhandelingen (Hc8).***

3.2 Onderhandelingsfase

Vervolgens is het belangrijk de structuur van regeringsformaties in kaart te brengen. Het verloop van onderhandelingen is grotendeels hetzelfde gebleven doorheen de jaren. Na de verkiezingen wordt de bal in het kamp van de winnende partij gelegd. Op federaal niveau duidt de koning daags na de verkiezingen een informateur of een (koninklijk) verkenner aan. Deze politicus start gesprekken met potentiële coalitiepartners, met belangengroepen en eventueel met andere relevante actoren. Idealiter wordt na het vinden van een mogelijke meerderheid de fakkel doorgegeven aan een door de koning aangeduide formateur. Zijn taak bestaat voornamelijk uit het onderhandelen van het regeerakkoord en de verdeling van bevoegdheden (Devos, 2006: 389-393). In deze fase zitten er minder actoren aan de onderhandelings tafel aangezien er voorafgaand aan het aanstellen van een formateur besloten is welke coalitie gevormd zal worden. Verder is er ook meer zekerheid over het verdere verloop van de formatie en is interpretatie bijgevolg minder aan de orde. Vooraleer wordt overgegaan tot de formateursfase is er bovendien al in grote lijnen beslist over de inhoud van het regeerakkoord en zijn de onderhandelingen dus minder complex. Bovendien zijn politici geneigd zo veel mogelijk goed nieuws mee te delen aan de pers (Blumler & Kavanagh, 1999). Aangezien een compromis in de formateursfase vaak nabij is, gaan we er vanuit dat journalisten meer informatie over het lopende formatiebesluit hebben. Daarom ***vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug in nieuwsberichten over de informateursfase (Hc9).***

3.3 Duur onderhandelingen

Bij korte onderhandelingen heerst er meestal een sfeer van optimisme. Politici zijn trots wanneer ze snel en efficiënt tot akkoorden komen en communiceren openlijk over de positieve resultaten die ze hebben bereikt. Ze willen het publiek op de hoogte stellen van de successen die ze hebben behaald. Wanneer onderhandelingen langer duren dan initieel verwacht, lopen de frustraties binnenkamers hoger op. Tegenslagen worden minder gecommuniceerd naar de pers. Men wil het publiek niet verontrusten en zichzelf niet in een slecht daglicht plaatsen, wat aansluit bij theorieën over nieuwsmanagement (Blumler & Kavanagh, 1999). Dit maakt dat er bij aanslepende onderhandelingen minder informatie beschikbaar is terwijl er juist meer nood aan is. Bovendien wijzen lange formaties logischerwijs op een hoge complexiteit. Daarom ***vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug in nieuwsberichten over lange onderhandelingen (Hc10).***

3.4 Bijzondere meerderheid

Een ander aspect dat een invloed heeft op het verloop van regeringsformaties en gerelateerd is aan de vorige hypothese, is het onderhandelen over een grondwettelijke wijziging. Wanneer een wet op tafel ligt die een wijziging van de grondwet vereist, worden de Wetgevende kamers ontbonden en nieuwe verkiezingen georganiseerd. Nadien moeten de onderhandelaars op zoek naar een bijzondere meerderheid, waarbij twee derde van de zetels noodzakelijk zijn. Tijdens de regeringsformatie wordt hier meestal al rekening mee gehouden. Men moet er immers zeker van zijn dat een tweederdemeerderheid gevormd kan worden of dat een gewone meerderheid steun krijgt van oppositiepartijen bij het stemmen van de nieuwe grondwettelijke bepaling. Tijdens zulke onderhandelingen zitten er bijgevolg vaak meer partijen aan tafel (Devos, 2006: 389-393). Bovendien hebben grondwettelijke bepalingen – en het veranderen hiervan – voornamelijk betrekking op het doorvoeren van een staatshervorming, een communautair geladen en bijgevolg conflictueus thema waarover grote onenigheid bestaat tussen beide taalgemeenschappen. Denk hierbij aan de splitsing van BHV, een materie die zowel tijdens de federale onderhandelingen van 2008 als die van 2010 op tafel lag (Devos & Bouteca, 2008). Daarom ***vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug in nieuwsberichten over formaties waarbij een grondwetswijziging wordt onderhandeld (Hc11).***

3.5 Wantrouwen

Ook individuele politici kunnen een impact hebben op het verloop van de onderhandelingen. De informateur wordt aangesteld om het politieke terrein te verkennen en het is de formateur die het concrete initiatief en de doorslaggevende beslissingen neemt. De persoonlijke onderhandelingsstijl van de formateur is daarbij van belang. Hij bepaalt daarmee grotendeels het format van de onderhandelingen en kan deze dus meer dan alleen inhoudelijk naar zijn hand zetten (Austen-Smith & Banks, 1988; Devos, 2006: 389-393).

Zo gebruikte Tindemans bij zijn eerste regeringsformatie de zogenaamde ‘conclaafformule’ waarbij hij zich met de partijen die geïnteresseerd waren in regeringsdeelname opsloot tot er een akkoord uit de bus kwam over moeilijke communautaire aangelegenheden. Een goed contact van de formateur met de andere partijvoorzitters is eveneens belangrijk.. Dit was naar eigen zeggen het grote voordeel voor Martens tijdens zijn onderhandelingen. Hij wist een sfeer van

vriendschappelijkheid en vertrouwen te creëren waardoor er werd gefocust op het zoeken naar consensus en het beperken van conflicten (Tindemans, 2002: 247-257).

Om het vertrouwen tussen de onderhandelende actoren in kaart te brengen, gaan we na in hoeverre de formatie discreet verliep. Hierbij wordt het aantal perslekken in berichtgeving over een formatie in acht genomen. Een perslek wordt door Ku (1998) omschreven als het openbaar maken van informatie door betrokkenen, veelal met oog op het in diskrediet brengen van de tegenpartij of het positief portretteren van de eigen partij. Onderzoek heeft bovendien uitgewezen dat zulke lekken de formatie complexer maken doordat de actoren het vertrouwen in elkaar verliezen. Bovendien zorgen zulke perslekken voor gefragmenteerde informatie, wat interpretatie door journalisten in de hand kan werken (Ku, 1998; Spörer-Wagner & Marcinkowski, 2010). Daarom ***vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug in nieuwsberichten over indiscrete onderhandelingen (Hc12).***

3.6 Aantal onderhandelende partijen

Tot slot is ook het aantal onderhandelende partijen tijdens de formatie belangrijk. Aangezien tijdens de informateursfase zowat alle partijen en een veelheid aan actoren uit het middenveld worden betrokken, houden we enkel rekening met het aantal partijen tijdens de formateursfase (Devos, 2006 :389-393). Op basis van de *theory of minimal coalition* verwachten we dat onderhandelende partijen streven naar een zo klein mogelijke coalitie. Logischerwijs worden dan net voldoende partijen betrokken om een meerderheid te vormen. Elke extra partij bemoeilijkt het onderhandelingsproces en de latere besluitvorming binnen de regering. Bovendien brengt iedere bijkomende actor aan de onderhandelingstafel zijn eigen eisen en visie mee waardoor de onderhandelingen complexer worden (Gamson, 1961; Martin & Stevenson, 2001). Naast een complexere formatie zorgen meer partijen eveneens voor meer actoren die informatie kunnen lekken en gefragmenteerde, onduidelijke informatie naar de pers kunnen brengen (Ku, 1998). Bovendien is er minder vertrouwen tussen onderhandelende partners wanneer deze met meer aan tafel zitten. Daarom ***vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug in nieuwsberichten over formaties waarbij veel partijen betrokken zijn (Hc13).***

Tabel 1: Overzicht hypothesen

Structureel	
Hs1	Het aantal gekleurde nieuwsberichten neemt toe doorheen de tijd.
Hs2	Het aantal negatieve nieuwsberichten neemt toe doorheen de tijd.
Hs3	Het aantal nieuwsberichten met strategische frames neemt toe doorheen de tijd.
Hs4	Journalisten worden vaker de initiator van conflicten in nieuwsberichten doorheen de tijd.
Hs5	Het aantal nieuwsberichten met horserace frames neemt toe doorheen de tijd.
Hs6	Het aantal nieuwsberichten waarin gespeculeerd wordt, neemt toe doorheen de tijd.
Hs7	Het aantal nieuwsberichten met pessimistische uitlatingen neemt toe doorheen de tijd.
Conjunctureel	
Hc8	In nieuwsberichten over federale onderhandelingen vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.
Hc9	In nieuwsberichten over de informateursfase vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.
Hc10	In nieuwsberichten over lange regeringsformaties vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.
Hc11	In nieuwsberichten over formaties waarbij een grondwetswijziging onderhandeld wordt, vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.
Hc12	In nieuwsberichten over indiscrete onderhandelingen vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.
Hc13	In nieuwsberichten over formaties waarbij er veel partijen aan de onderhandelingstafel zitten, vinden we meer interpretatieve journalistiek (tijdens de formateursfase).

Methodologie

1. Case

In dit onderzoek focussen we uitsluitend op België, een parlementaire democratie waarin burgers op proportionele wijze vertegenwoordigd worden. Verder heeft België een gefragmenteerd partijlandschap evenals een complexe staatsstructuur. Regeringsformaties – het vormen van een coalitie en onderhandelen over een regeerakkoord – verlopen echter op grotendeels dezelfde wijze in andere West-Europese landen. De belangrijkste elementen, namelijk de geheimhouding en het zoeken naar compromissen tussen partijen, staan eveneens centraal in andere meerpartijensystemen (Martin & Stevenson, 2001; Vande Lanotte & Goedertier, 2013).

Verder wordt het Belgisch mediasysteem als democratisch corporatistisch omschreven en vertoont het grote gelijkenissen met andere Noord-Europese democratieën. Bovendien zijn de recente ontwikkelingen in het Belgisch medialandschap vergelijkbaar met deze in andere landen. Zo is de opkomst van een meer commerciële, publieksgerichte logica door een uitbreiding van het aantal media-outlets en de toegenomen economische druk op mediabedrijven verre van uniek. Het medialandschap in Noord-Europa kende bijvoorbeeld gelijkaardige ontwikkelingen. Ook hier doorbrak de komst van een commerciële omroep bijvoorbeeld het monopolie van de openbare omroep. In Angelsaksische landen oefent deze commerciële logica bovendien nog meer invloed uit op de nieuwsinhoud (Strömbäck & Luengo, 2008; Strömbäck & Shehata, 2007). Verder kent België een gemodereerd pluralistische media met beperkte politieke inmenging. De Belgische geschiedenis van verzuiling vertoont bovendien sterke gelijkenissen met de situatie in Nederland (De Vreese, 2001). Aangezien we in dit onderzoek voornamelijk focussen op de medialogica, verwachten we de resultaten te kunnen veralgemenen naar andere landen (Hallin & Mancini, 2004).

2. Methode

Om de vooropgestelde hypothesen te toetsen en de algemene onderzoeksvraag te beantwoorden, maken we gebruik van een kwantitatieve inhoudsanalyse, waarmee we op systematische wijze krantenberichten analyseren. We coderen handmatig en op basis van een vooropgesteld codeboek de inhoud van deze artikels. Dit laatste zorgt voor een stelselmatige codering en komt bijgevolg de betrouwbaarheid van het onderzoek ten goede (Berelson, 1952). Het codeboek dat we hiervoor gebruiken werd zowel deductief als inductief opgesteld. In eerste instantie werd een beperkte sample aan relevante artikels bestudeerd, om op basis daarvan een beeld te krijgen van de berichtgeving omtrent regeringsformaties. In combinatie met de indicatoren die in de literatuur naar voren worden gebracht, hebben we op basis van deze bevindingen een codeboek geconstrueerd. Door ons te focussen op de indicatoren uit de bestaande literatuur verhogen we de betrouwbaarheid van de resultaten, terwijl we met de gedeeltelijke inductieve aanpak op zoek gaan naar nieuwe indicatoren en deze concreet toepasbaar maken op het analyseren van berichtgeving over regeringsformaties (Matthes & Kohring, 2008).

3. Data

Voor dit onderzoek worden nieuwsberichten verzameld van **1985 tot 2014**. Dit enerzijds om voldoende regeringsformaties te betrekken en anderzijds om de te verwerken data tot een realistische hoeveelheid te beperken. In totaal worden veertien verschillende regeringsformaties betrokken en worden artikels verzameld vanaf de dag na de verkiezingen of het vroegtijdig vallen van de vorige regering tot de eedaflegging van de nieuwe meerderheid. De krantenartikels worden verzameld uit de twee grootste Vlaamse kranten: Het Laatste Nieuws en De Standaard.

De Standaard bestaat sinds 1918 en behoorde geruime tijd tot de katholieke zuil. De vermelding AVV-VVK verdween pas in 1999 van de voorpagina. Het Laatste Nieuws daarentegen werd door de liberaal Hoste opgericht in 1888. Deze krant wordt tot de meer populaire gerekend, terwijl De Standaard als kwaliteitskrant wordt gecategoriseerd. Zo betrekken we bovendien dagbladen uit twee verschillende krantengroepen, zijnde Mediahuis en de Persgroep en komen we tegemoet aan eventuele mediaconcentratie tussen bladen van eenzelfde krantengroep. Daarnaast verschillen ze naar inhoud (populair versus kwaliteit), hebben ze een verschillende ideologische voorgeschiedenis en hebben ze beide de hoogste oplage binnen hun 'genre'. We beschouwen deze dagbladen bijgevolg als een duidelijke doorsnede van de Vlaamse gedrukte pers (De Bens & Raeymaeckers, 2001; Van Aelst, 2014: 39-51).

Beide kranten zijn raadpleegbaar via GoPress vanaf 1998 (De Standaard) en 1999 (Het Laatste Nieuws). Via het online krantenarchief GoPress selecteren we artikels op basis van de zoekterm: *(regering* AND onderhandel*) OR (regering* AND formatie*) OR regeringsformatie* OR Regeringsonderhandeling* OR formatiegesprek**. Om berichtgeving te analyseren voorafgaand aan deze datum, doen we beroep op krantenarchieven uit de Hendrik Conscience Bibliotheek te Antwerpen. Voor de periode 1985 tot 1998 zijn alle kranten beschikbaar op microfilm en vrij raadpleegbaar.

Bij de analyse gaan we eerst na of de artikels effectief de Vlaamse of federale regeringsonderhandelingen als onderwerp hebben. Berichtgeving over Europese verkiezingen, buitenlandse regeringsformaties of de onderhandelingen over de Waalse of Brusselse regeringen wordt niet betrokken. Deze keuze vloeit voort uit de beslissing om enkel de Vlaamse pers te onderzoeken. Dezelfde selectie wordt gemaakt bij de archiefdata. Het betreft hier microfilms, die we handmatig analyseren op relevantie. Van beide dagbladen worden geen regionale edities of bijlagen betrokken. Bovendien worden er geen opiniestukken, politieke analyses, lezersbrieven, reportages, portretten, interviews noch editorials gecodeerd aangezien deze per definitie interpretatief zijn van aard. Daarom nemen we enkel gewone nieuwsberichten mee in onze analyse. Lezersbrieven en interviews zijn eenvoudig te herkennen. Editorials zijn soms moeilijker te onderscheiden. Deze zijn veelal geschreven door de hoofdredacteur van de krant, een politieke journalist of een expert en zijn opiniërend van aard. Bij de archiefdata vinden we dit soort berichten veelal terug als een lange tekststrook op de voorpagina of tweede pagina van de krant. Bij de Gopress-data kijken we hiervoor naar de stijl van berichtgeving evenals naar de auteurs.

We betrekken bovendien slechts een **steekproef**² van 1351 artikels om de te coderen data realistisch te houden. We selecteren op elke dag van de formatie *random* twee artikels. Aangezien de formaties van 2011 en 2008 uitzonderlijk lang duurden (respectievelijk 541 en 195 dagen), hebben we ervoor gekozen om telkens een dag over te slaan bij de selectie van artikels over deze formaties. Zeker bij lange formaties komt het bovendien vaak voor dat er op een dag minder dan twee nieuwsberichten over de formatie werden gepubliceerd. Daarop wordt een artikel geselecteerd van de volgende dag.

Het aantal van twee berichten per dag komt in de praktijk vaak overeen met het reële aantal nieuwsberichten, omdat we alle opiniërende berichten achterwege laten. In tabel 2 wordt het percentage artikels weergegeven naargelang de krant. In tabel 3 wordt de sample van artikels per jaar dat er een formatie plaatsvond, weergegeven.

Jaar	N
2014	151
2010-2011	339
2009	43
2008	9
2008-2007	195
2004	34
2003	61
1999	37
1995	51
1991-1992	157
1987-1988	207
1985	67
Totaal	1351
Betrokken bij analyse	1342

Tabel 3: Data per formatie

Krant	N
Het Laatste Nieuws	510
De Standaard	832

Tabel 2: Data per krant

Op basis van deze aantallen hebben we beslist om de formatie van 2008 uit de analyse te laten. Deze formatie kwam er na het vroegtijdig vallen van Leterme I over een vermeende schending van de scheiding der machten. Aangezien de onderhandelingen met Wilfried Martens als informateur en Herman Van Rompuy als formateur slechts acht dagen duurden, is het aantal artikels over deze formatie te beperkt. Moesten we deze regeringsonderhandeling wel opnemen, dan zou deze de resultaten te sterk vertekenen. Verder wijst het verschil in aantal artikels tussen beide kranten op een ondervertegenwoordiging van politiek nieuws in de meer commerciële krant Het Laatste Nieuws in de jaren '90 en 2000 (Hauttekeete, 2004). Dat het aantal betrokken artikels per formatie verschilt, heeft te maken met de duur van de formatie enerzijds en anderzijds met het feit dat niet alle artikels die in de sample werden opgenomen uiteindelijk aan de voorwaarden bleken te voldoen. Bovendien werd er tijdens sommige formaties simpelweg minder bericht, omdat er andere belangrijke politieke gebeurtenissen samenvielen met de onderhandelingen.

² We ontbreken gegevens over het totale aantal artikels waaruit we de steekproef hebben genomen. Dit omdat het tijdsintensief zou zijn om alle artikels op microfilm te tellen.

4. Variabelen en operationalisering

In dit onderzoek worden twee verschillende analyse-eenheden betrokken. We coderen krantenartikels enerzijds en betrekken anderzijds variabelen op het niveau van de regeringsformatie. We bespreken kort hoe de belangrijkste variabelen op artikelniveau gecodeerd worden en geven een overzicht van de variabelen op formatieniveau.

4.1 Variabelen op artikelniveau

De voornaamste variabelen die op artikelniveau worden gemeten, zijn de verschillende indicatoren van interpretatieve journalistiek. Bij deze indicatoren wordt er steeds gekeken naar de interpretatie door journalisten en dus niet naar de uitspraken van actoren zelf, die in artikels aan bod komen door het gebruik van quotes of parafraseringen.

Eerst en vooral halen auteurs **gekleurde berichtgeving** aan als indicator voor interpretatieve journalistiek. Gekleurde berichtgeving duidt op een opiniërende schrijfstijl. Met deze variabele meten we de algemene, overheersende toon van het nieuwsbericht, wat impliceert dat er niet wordt gekeken naar één enkele uitspraak. Omdat het onderzoek betrekking heeft op interpretatie door de journalist, gaan we na of deze een duidelijk waardeoordeel uitdrukt door de woorden die worden gekozen om gebeurtenissen te omschrijven. Dit betekent dat we niet nagaan of het nieuwsfeit op zich positief of negatief is. We kijken dus naar het woordgebruik – en de connotatie van deze woorden – van de journalist (Lengauer, Esser, & Berganza, 2011).

We onderscheiden hierbij vier categorieën; overwegend positief, overwegend negatief, ambivalent of neutraal. Ambivalent coderen we wanneer zowel een negatieve als een positieve toon wordt gehanteerd. In tegenstelling tot de operationalisering van Lengauer et al. (2011) maken we wel een onderscheid tussen een neutrale en een ambivalente toon. Ambivalente berichtgeving gaat immers gepaard met interpretatie door de journalist, terwijl dit bij neutrale berichtgeving niet noodzakelijk het geval is.

- Positief: *‘De nota die hij gisteren aan de regeringsonderhandelaars voorlegde, stelt veel lekkers voor’.*
- Negatief: *‘Het grootste drama bij de verdeling van de ministerposten speelde zich eens te meer af bij sp.a., met Caroline Gennez in de rol van nietsvermoedend slachtoffer’, ‘De sfeer tussen CD&V en N-VA is totaal verziekt na een dag waarop de wederzijdse verwijten als kruisraketten over en weer vlogen’.*
- Neutraal: *‘Geert Bourgeois (N-VA) herhaalde gisteren dat de meerjarenbegroting die de federale regering eind april moet indienen "een feitelijke deadline" is’.*
- Ambivalent: Combinatie van positieve en negatieve uitspraken in één artikel.

Een tweede indicator die we in acht nemen is het **strategisch frame**. Journalisten die dit frame gebruiken, verwijzen naar de motieven, de beweegredenen en de achterliggende overwegingen bij gebeurtenissen of uitspraken van actoren. De journalist suggereert dus een antwoord op de ‘waaromvraag’, zonder expliciete ondersteuning van verifieerbare feiten of statements van nieuwsbronnen. Zulke uitspraken vereisen een interpretatie van de journalist (Lawrence, 2000).

- Strategie: *‘Informateur Di Rupo doet zo een poging om de politieke omarming tussen Beke en De Wever te doorbreken’.*

- Motief: *‘Open VLD wil in deze onderhandelingen absoluut wege, onder meer om haar afwezigheid bij de Vlaamse onderhandelingen te compenseren’.*
- Geen strategisch frame: *‘De Wever wil naar eigen zeggen de onderhandelingen afronden voor donderdag, omdat hij op 11 oktober op handelsmissie naar Shanghai gaat’.*

Een derde indicator van deze journalistieke stijl is het op de voorgrond brengen van conflicten door journalisten. Om een meer algemeen beeld te krijgen van de aanwezigheid van conflicten evenals het soort conflicten in nieuwsberichten, betrekken we eveneens twee algemene variabelen. Bovendien worden deze vaak in verband gebracht met het fenomeen interpretatieve journalistiek. Ook vanuit normatief oogpunt is het dus belangrijk om dit aspect te onderzoeken (Patterson, 2000; Salgado & Strömbäck, 2012). Het **conflict-frame** treffen we aan wanneer er onenigheden worden beschreven tussen onderhandelende partijen of politici, tussen onderhandelende actoren en actoren die buiten de onderhandeling staan of tussen buitenstaanders onderling. Onder onenigheden verstaan we het uiten van kritiek, discussies, controversen, botsende standpunten, verwijten of confrontaties (Semetko & Valkenburg, 2000). Hierbij is het belangrijk dat we het conflict direct en dus zonder eigen interpretatie, kunnen afleiden uit het nieuwsbericht. Het conflict moet door de journalist expliciet naar voor worden gebracht. Bovendien is het belangrijk dat er duidelijk twee partijen, personen of visies zijn die botsen, alvorens er sprake is van een conflict.

- Conflict: *‘CD&V lastig over spierballengerol van N-VA’, ‘Die fundamentele tegenstelling sluimert en zorgt voor spanningen tussen Open VLD en CD&V’.*
- Geen conflict: *‘De VU-delegatie zat zichtbaar gefrustreerd aan de onderhandelingstafel’.*

Wanneer we conflicten aantreffen, coderen we vervolgens of het al dan niet om een **inhoudelijk conflict** gaat. Onder ‘inhoudelijk’ categoriseren we onenigheden over substantiële zaken zoals beleidsthema’s of ideologische discussies. Zaken die geen betrekking hebben op een politieke visie of op concreet beleid, categoriseren we als niet-substantieel. Verder is het mogelijk dat deze soorten conflicten samen voorkomen in één artikel. Dit coderen we enkel als het aandeel inhoudelijke en niet-inhoudelijke conflicten nagenoeg even groot is en geen van beide een duidelijk overwicht heeft.

- Inhoudelijk: *‘VLD & Agalev raken het niet eens over het stemrecht voor migranten’.*
- Niet inhoudelijk: *‘Eyskens heeft het naar eigen zeggen vooral moeilijk met ‘de arrogantie’ van N-VA’, ‘Gennez boos op Vande Lanotte omdat ze naast ministerpost grijpt’.*
- Combinatie van beide: *‘Ons sociaaleconomisch model moet dringend worden hervormd, in plaats van open brieven te ondertekenen, zou Di Rupo beter uit zijn schelp komen’, klinkt het geërgerd*

Om de uiteindelijke indicator voor interpretatieve journalistiek te bekomen, gaan we na wie de **initiator is van het conflict**. Hierbij kijken we naar wie het conflict op de voorgrond brengt. Daarvoor moeten we het volledige artikel in acht nemen en baseren we ons niet op één enkele uitspraak. Wanneer er verwezen wordt naar conflicten door middel van quotes of parafraseringen van bronnen, is de actor de conflict-initiator. Dit geldt eveneens voor statements die afkomstig zijn van anonieme bronnen. Als de journalist deze zaken achteraf interpreteert, categoriseren we dit als een ‘combinatie van beide’, aangezien zowel de actor zelf als de journalist het conflict op de voorgrond brengen. Wanneer de journalist ten slotte het conflict zelf op de voorgrond brengt en zijn

relaas vertelt van de feiten, is deze de initiator van het conflict. Hierbij is het belangrijk om het volledige artikel in acht te nemen. We geven toch enkele voorbeelden om aan te geven hoe deze variabele gecodeerd wordt.

- Actor: *‘Aan de onderhandelingstafel is er dan weer gemor te horen over de rol van zijn kabinetschef Anne Poutrain, smalend ‘la formatrice’ genoemd.’*, *‘Volgens Eyskens gaapt er ideologisch gezien ‘een diepe kloof’ tussen christendemocraten en nationalisten’.*
- Journalist: *‘Gisteren zat er absoluut geen beweging in en de formateur raakt steeds meer geïrriteerd. Er wordt hem gevraagd snel en grondig te handelen, maar sommige partijen komen niet verder dan het opsommen van hun ideologische taboes’, ‘FDF-voorzitter Olivier Maingain lijkt meer dan ooit aan te sturen op een totale oorlog met de N-VA’.*
- Combinatie van beide: *‘Wie peilt naar de reden waarom er zo weinig schot zit in de formatie, krijgt te horen dat “één enkele partij” dwarsligt, ja zelfs dat het om “één enkele letter” gaat. Dat slaat dan naar alle waarschijnlijkheid op de Q van Vincent Van Quickenborne, die door velen gezien wordt als het symbool van liberale onplooibaarheid.’.*

Een vierde indicator van interpretatieve journalistiek is de aanwezigheid van het **horserace frame**. Dit frame houdt in dat journalisten politiek als een wedstrijd presenteren (Aalberg et al., 2011; Iyengar et al., 2004). De centrale vraag daarbij is wie wint of verliest aan de onderhandelingstafel. Dit winnen kan zowel betrekking hebben op het realiseren van partijstandpunten in het regeerakkoord of het binnenhalen van een bepaalde ministerportefeuille. Het gaat hier evenwel enkel over de interpretatie van de journalist en niet om uitspraken die gebaseerd zijn op cijfergegevens of die louter descriptief zijn.

- Wedstrijd: *‘Tweestrijd tussen Martens en Verhofstadt beslecht in het voordeel van Verhofstadt’;* *‘Peeters in pole position’.*
- Winst/verlies: *‘Ook Christine Defraigne, lang getipt als kandidaat voor Justitie, komt uit Luik. Maar zij zal wel helemaal buiten de prijzen vallen’.*
- Geen horserace: *‘De populariteit van Leterme is volgens een peiling van De Standaard toegenomen met 10% na de verkiezingen, terwijl Verhofstadt 5% verliest’.*

Een andere indicator van interpretatieve journalistiek is het **speculeren** over de toekomst. De journalist bespreekt hierbij zaken waarover geen zekerheid bestaat. Indicatoren voor speculatie zijn uitspraken zoals ‘wellicht’, ‘naar alle waarschijnlijkheid’ of ‘het zou kunnen dat’. We hebben deze variabele onderverdeeld in vier verschillende deelaspecten. Al deze aspecten worden dichotoom gecodeerd en kunnen samen voorkomen in één artikel.

Een eerste vorm is **speculatie over de samenstelling van de regering**. Hierbij speculeren journalisten over de verdeling van bevoegdheden in de nieuwe regering, over welke partijen deel zullen uitmaken van de coalitie of hoe de regering in de toekomst zal functioneren. Onder deze laatste categorie klasseren we uitspraken over onderlinge relaties of eventuele spanningen binnen de toekomstige meerderheid. Het gaat dus niet om het uitvoeren van het regeerakkoord. Dit categoriseren we onder het tweede deelaspect van speculatie.

Dit tweede aspect is **speculatie over beleid**. Het gaat hier om uitspraken over het toekomstig beleid van de regering, concrete beleidsthema's die op de onderhandelingstafel liggen of zaken die tijdens de komende legislatuur behandeld moeten worden. Een derde categorie is **speculatie over de formatie**, waarbij de journalist speculeert over het verdere verloop van de onderhandelingen. Het gaat hier bijvoorbeeld over de duur van de formatie, over wie zal worden aangesteld als formateur of informateur of wie deel zal uitmaken van de onderhandelingsdelegaties. Wanneer journalisten zelf aangeven dat ze informatie over het verdere verloop van de onderhandelingen ontbreken en hun uitspraken dus voorwaardelijk zijn, categoriseren we dit niet als speculatie.

Een laatste vorm van speculatie is het gebruik van **pessimistische** uitdrukkingen om de onderhandelingen te omschrijven. Journalisten kunnen bijvoorbeeld suggereren dat de onderhandelingen niet zullen lukken, dat ze traag zullen verlopen, dat er zich veel moeilijkheden zullen voordoen of dat de toekomstige regering weinig kans heeft op slagen. Bij deze variabele wordt, net zoals bij de toon-variabelen, gekeken naar het volledige artikel. Wanneer een journalist bijvoorbeeld aanhaalt dat er 'veel obstakels' zijn bij de regeringsvorming maar dit later tegenspreekt door te vermelden dat de meerderheid veel kans op slagen heeft, is er dus geen sprake van een pessimistische toon.

- Speculatie samenstelling regering: *'Maggie De Block zou wel eens één van dé sleutelfiguren van de regering-Michel I kunnen worden. Koen Geens zou kunnen uitwijken naar Justitie'*
- Speculatie beleid: *'Het staat in de sterren geschreven dat de Zweedse coalitie nieuwe inkomsten nodig heeft. Hogere accijnzen op diesel en tabak en een hervorming van btw en fiscale aftrek zijn kanshebber.'*
- Speculatie formatie: *'De delegaties zullen waarschijnlijk morgen over het regeerakkoord onderhandelen'* *'Deze week moet de koning opnieuw een onderhandelaar het veld in sturen. Hij zal vermoedelijk kiezen voor een nieuw gezicht'.*
- Pessimisme: *'titanenopdracht', 'Di Rupo II onmogelijk', 'Geen van hen staat te springen om informateur Bart De Wever op te volgen. Een lange crisis lijkt onvermijdelijk.'*

Op basis van deze indicatoren wordt een samengestelde variabele '**interpretatieve journalistiek**' gecreëerd. Wanneer één van voorgaande indicatoren aanwezig is in het krantenartikel, coderen we deze dummy-variabele als aanwezig. Belangrijk hierbij is dat het conflict-frame, evenals het soort conflict, niet worden opgenomen. Dit omdat we niet eenduidig kunnen aantonen dat de aanwezigheid van deze twee variabelen altijd een uiting zijn van interpretatieve journalistiek.

Verder coderen we ook enkele conjuncturele variabelen op artikelniveau. Een eerste is de aanwezigheid van **perslekken**. Door het aantal perslekken per artikel te coderen, brengen we de mate van wantrouwen tussen de onderhandelende actoren tijdens een formatie in kaart. We tellen daarom per artikel het aantal verwijzingen naar perslekken. Onderstaande lijst met voorbeelden van perslekken is zeker niet exhaustief.

- *Lek, perslek, lekken, uitgelekt, uit indiscreties, achter de schermen,...*
- *Anoniem, anonieme bron, anonieme getuigen, bron binnenskamers,...*
- *Liberale kringen, kringen rond de formateur, een insider, in de wandelgangen, volgens ingewijden,...*

- *Een onderhandelaar, een Vlaamse/Waalse onderhandelaar, een aanwezige bij de onderhandelingen, een congresganger, een topper, een partijvoorzitter, een bron bij de N-VA,...*

Verder coderen we per artikel op welk **staatkundig niveau** het betrekking heeft. De mogelijkheden bestaan hier uit het federale niveau, het regionale niveau of de categorie ‘onduidelijk’. Dit laatste kan enkel voorkomen wanneer onderhandelingen op verschillende niveaus gelijktijdig plaatsvinden. Daarnaast coderen we over welke **fase van de onderhandelingen** het gaat. Tijdens de informateursfase tast een ervaren politicus de mogelijkheden tot een meerderheid af bij de verschillende partijen. Hij consulteert verschillende actoren uit het middenveld en gaat na welke partijprogramma’s met elkaar verzoenbaar zijn. In deze fase kan eveneens een onderhandelaar, bemiddelaar of verzoener worden aangesteld. We operationaliseren de informateursfase vanaf de dag na de verkiezingen tot wanneer de formateur het roer overneemt. Wanneer de uitslag van de verkiezingen zeer duidelijk is, kan het gebeuren dat meteen een formateur wordt aangeduid. Meestal gaat deze echter pas aan de slag wanneer de toekomstige coalitiepartners voor de hand liggen en de onderhandelingen een reële kans op slagen hebben. Samen met de onderhandelingsdelegaties van de gekozen partijen wordt door de formateur een regeerakkoord onderhandeld en worden de ministerposten verdeeld (Devos, 2006: 389-393). In de overzichtstabellen van de formatiekenmerken geven een schematisch overzicht van deze fasen.

Naast deze variabelen worden nog enkele **controlevariabelen** gecodeerd, zoals het medium (Het Laatste Nieuws of De Standaard), de lengte van het artikel en het aantal quotes in absolute aantallen.

4.2 Betrouwbaarheid variabelen op artikelniveau

Vooraleer het coderen wordt aangevat is het belangrijk om de betrouwbaarheid van het codeboek te testen. Hiervoor wordt de Krippendorff’s Alpha berekend van de resultaten van een testcodering door twee verschillende codeurs (de extra codeur is niet vertrouwd met het coderen van media-inhoud). Een score van 0 wijst erop dat de resultaten totaal onbetrouwbaar zijn, terwijl 1 aangeeft dat ze perfect betrouwbaar zijn en dat de variabelen bijgevolg op dezelfde manier worden gecodeerd door beide codeurs (Hayes & Krippendorff, 2007). Deze betrouwbaarheid berekenen we enkel voor variabelen waarover eventueel discussie kan ontstaan en waarvoor een zekere mate van interpretatie vereist is. Deze test wordt in de eerste plaats afgenomen om het codeboek te controleren op betrouwbaarheid, aangezien de coderingen uiteindelijk slechts door één codeur worden uitgevoerd. Een degelijk codeboek zorgt immers voor een systematische en bijgevolg betrouwbare verwerking van de data en verhoogt bovendien de repliceerbaarheid van het onderzoek (Berelson, 1952).

Bij een eerste test bleken de resultaten voor de variabele ‘toon’ en ‘conflict-initiator’ niet betrouwbaar te zijn. Daarop werd het codeboek uitgebreid met extra voorbeelden en duidelijkere indicatoren. Voor de uiteindelijke test, waarvan de resultaten in tabel 4 worden weergegeven, werd een random sample van 25 artikels gecodeerd. Uit de scores blijken alle variabelen voldoende betrouwbaar. Bij variabelen zoals ‘pessimisme’ werd er bovendien slechts bij één krantenbericht door beide codeurs voor een andere optie gekozen. Omdat de sample nagenoeg geen artikels met daarin pessimistische boodschappen bevatte, weegt deze fout sterk door. We zien dat de variabelen ‘conflict-initiator’ en ‘toon’ nog steeds het minst betrouwbaar zijn.

Variabele	Betrouwbaarheid
Strategisch frame	0,7504
Horserace frame	0,8858
Conflict-frame	0,8429
Soort conflict-frame	0,9333
Conflict-initiator	0,6949
Pessimisme	0,7822
Toon	0,6782
Speculatie samenstelling	0,9067
Speculatie beleid	0,7851
Speculatie formatie	0,8056

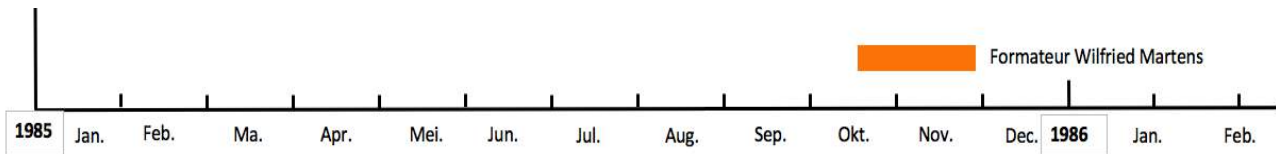
Tabel 4: ICB-scores (N = 25, codeurs = 2)

4.3 Variabelen op niveau van de formatie

In wat volgt, wordt telkens een overzicht gegeven van de variabelen op formatieniveau. De kenmerken van de onderhandelingen worden beschreven in overzichtstabellen en het verloop van de formatie wordt grafisch weergegeven. De verschillende conjuncturele variabelen worden nadien dichotoom opgenomen in de dataset. Bij het schematisch overzicht van de onderhandelingsfasen hanteren we de operationalisering die bij de variabelen op artikelniveau werd besproken.

Verder is het belangrijk dat we over een periode van negentien jaar, slechts veertien afzonderlijke formaties onderzoeken. Aangezien de Vlaamse raad tot 1993 samengesteld werd op basis van de federale verkiezingsuitslag, worden deze onderhandelingen niet afzonderlijk onderzocht. Dit geldt dus voor de formaties in 1985, 1988 en 1991 (Vande Lanotte & Goedertier, 2013). We vermelden wel of er elementen zijn bij de samenstelling van de Vlaamse Raad die eventueel een impact hebben op de berichtgeving over de federale formatie. Bovendien geven we bij elke formatie aan of er opvallende zaken zijn die betrekking hebben op het format van de onderhandelingen en die zo een invloed kunnen hebben op de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek. Bij het bespreken van de resultaten beroepen we ons op deze informatie, al worden deze elementen strikt genomen niet betrokken bij de analyse.

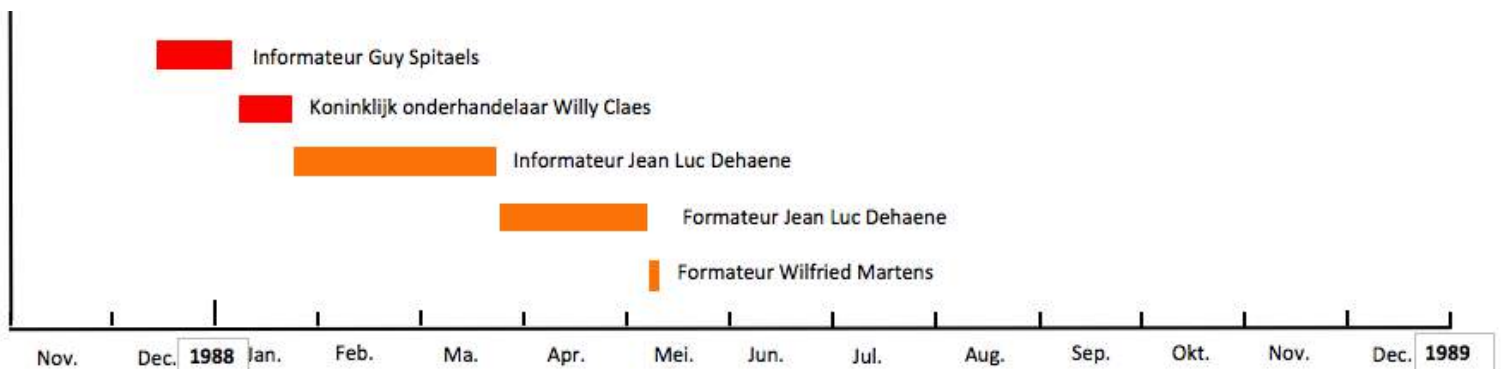
4.3.1 Formatie 1985

Figuur 1: Verloop formatie 1985

Tabel 5: Federaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee
Verkiezingen	13 oktober 1985
Eedaflegging	28 november 1985
Informateursfase	/
Formateursfase	Martens (CVP): 17 oktober tot 28 november
Onderhandelende partijen	CVP, PSC, PVV, PRL
Duur	46 dagen
Uiteindelijke coalitie	Martens VI: CVP, PSC, PRL, PVV
Onderhandelingsformat	- duidelijke verkiezingsuitslag, meerderheid behouden - onderhandelingen op Stuyvenberg, toegankelijk voor journalisten - weinig communicatie met de pers - geen uitgebreid regeerakkoord onderhandeld, enkel principes
Regionaal	
Opvallend	- geen opvallende problemen
Uiteindelijke coalitie	Geens I: CVP, SP, PVV, VU
Bronnen	(Platel, 1986: 489-502)

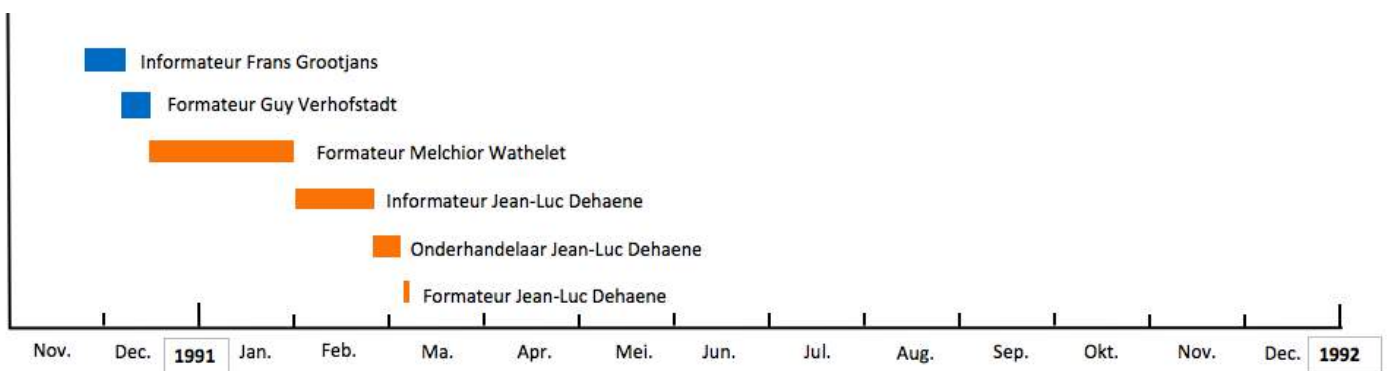
4.3.2 Formatie 1987-1988

Figuur 2: Verloop formatie 1987-1988

Tabel 6: Federaal	
Oorzaak	Vroegtijdig vallen vorige regering door arresten Raad van State over talenkennis van de Voerense burgemeester Happart.
Grondwetswijziging	Ja: federalisering van onderwijs en financiering van gemeenschappen en gewesten.
Verkiezingen	13 december 1987
Eedaflegging	9 mei 1988
Informateursfase	Guy Spitaels(PS): 18 december tot 4 januari Willy Claes (SP): 5 tot 22 januari Jean-luc Dehaene (CVP): 23 januari tot 26 maart
Formateursfase	Jean-Luc Dehaene (CVP): 27 maart tot 6 mei Wilfried Martens (CVP): 7 mei tot 9 mei
Onderhandelende partijen	CVP, PSC, SP, PS
Duur	148 dagen
Uiteindelijke coalitie	Martens VIII: CVP, PSC, SP, PS
Onderhandelingsformat	- Spitaels: weinig persconferenties - Dehaene: wekelijkse persconferentie, soms zelfs vaker - werkgroepen voor socio-economische thema's - op basis van besluiten werkgroepen in beperkte kring onderhandelen
Regionaal	
Opvallend	Vlaamse executieve stopt pas op 26 januari. Omdat de Vlaamse Raad snel gevormd wordt, komt de federale formatie in de problemen.
Uiteindelijke coalitie	Geens II: CVP, PVV
Bronnen	(Deweerd, 1988: 144) (Verdoodt, 2009)

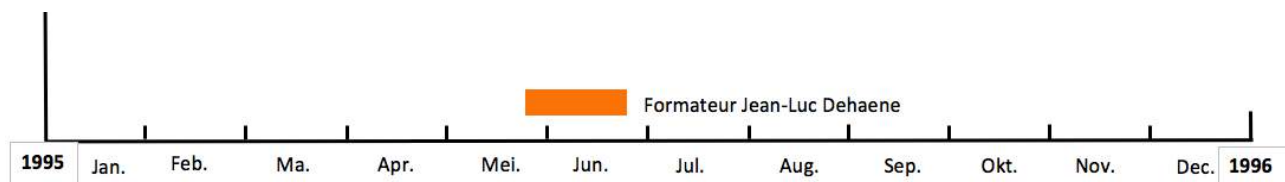
4.3.3 Federale formatie 1991-1992

Figuur 3: Verloop formatie 1991-1992

Tabel 7: Federaal	
Oorzaak	Vroegtijdig vallen vorige regering over thema wapenexport. Volksunie verliet regering Martens VII
Grondwetswijziging	Ja: Sint-Michiels akkoorden. Voor bepaalde aspecten is geen bijzondere meerderheid nodig, wat zorgt voor discussie.
Verkiezingen	24 november 1991
Eedaflegging	7 maart 1992
Informatie fase	Frans Grootjans (PVV): 29 november tot 9 december Guy Verhofstadt (PVV): 9 tot 18 december Melchior Wathelet (PSC): 19 december tot 31 januari
Formateursfase	Jean-Luc Dehaene (CVP): 1 februari tot 7 maart Voordien geen duidelijkheid over een mogelijke coalitie. Wathelet bijvoorbeeld raadpleegde nog middenveldorganisaties, een taak voor informateurs.
Onderhandelende partijen	CVP, PSC, SP, PS
Duur	103 dagen
Uiteindelijke coalitie	Dehaene I: CVP, PSC, SP, PS
Onderhandelingsformat	- Frans Grootjans: geen persconferenties, veel lekken - Guy Verhofstadt: geen communicatie met de pers - Melchior Wathelet: af en toe mededelingen aan de pers - Jean-Luc Dehaene: discretie, maar veel persconferenties, inzage in (deel)akkoorden en mededelingen over verloop formatie - geen uitgebreid akkoord onderhandeld, enkel principes
Regionaal	
Opvallend	Formatie Vlaamse niveau is bron van conflict door discussie over eventuele toetreding van de Volksunie.
Uiteindelijke coalitie	Vanden Brande II: SP en CVP (VU komt er bij na vorming federale regering)
Bronnen	(De Ridder, 1993: 237-241) (Timmermans & Moury, 2006)

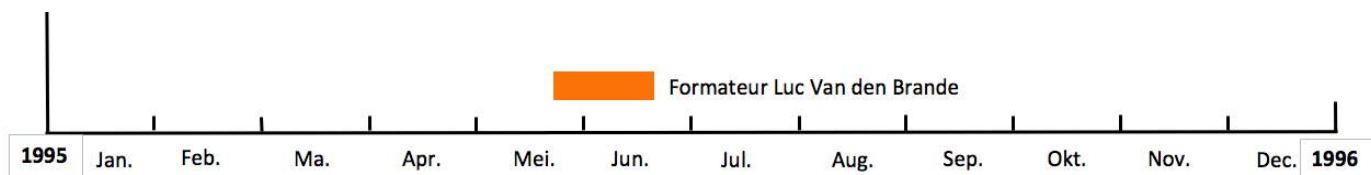
4.3.4 Federale formatie 1995

Figuur 4: Verloop federale formatie 1995

Tabel 8: Federaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee
Verkiezingen	20 mei 1995
Eedaflegging	23 juni 1995
Informateursfase	/
Formateursfase	Jean-Luc Dehaene (CVP): 23 mei tot 23 juni
Onderhandelende partijen	CVP, PSC, SP, PS
Duur	33 dagen
Uiteindelijke coalitie	Dehaene II: CVP, PSC, SP en PS
Onderhandelingsformat	- snelle formatie: zelfde coalitie, geen communautaire thema's, kaarten duidelijk geschut: CVP krijgt initiatief - goede verstandhouding Dehaene en de pers (journalisten werden voor onderhandelingen zelfs uitgenodigd)
Bronnen	(Platel, 1996: 489-509) (Timmermans & Moury, 2006)

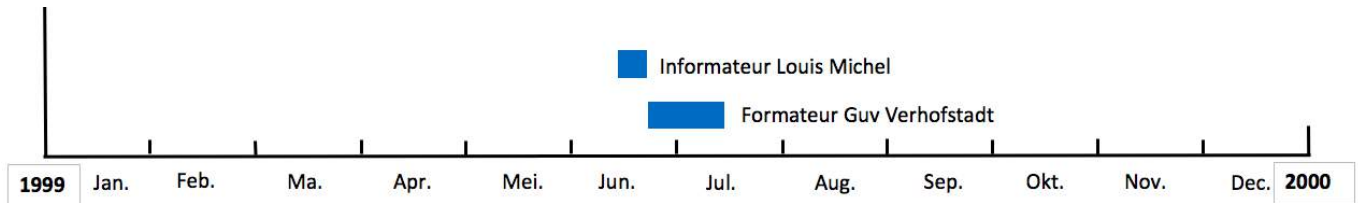
4.3.5 Regionale formatie 1995

Figuur 5: Verloop regionale formatie 1995

Tabel 9: Regionaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee
Verkiezingen	20 mei 1995
Eedaflegging	20 juni 1995
Informateursfase	/
Formateursfase	Luc Van den Brande (CVP): 21 mei tot 20 juni
Onderhandelende partijen	CVP, SP
Duur	31 dagen
Uiteindelijke coalitie	Van den Brande IV: CVP, SP
Onderhandelingsformat	- kaarten duidelijk geschut: CVP krijgt initiatief - weinig informatie gedeeld met de pers, soms akkoorden laten inkijken - weinig 'spleetstof' op onderhandelingstafel - Agustaschandaal: leidde focus van de onderhandelingen af
Bronnen	(Platel, 1996: 489-509)

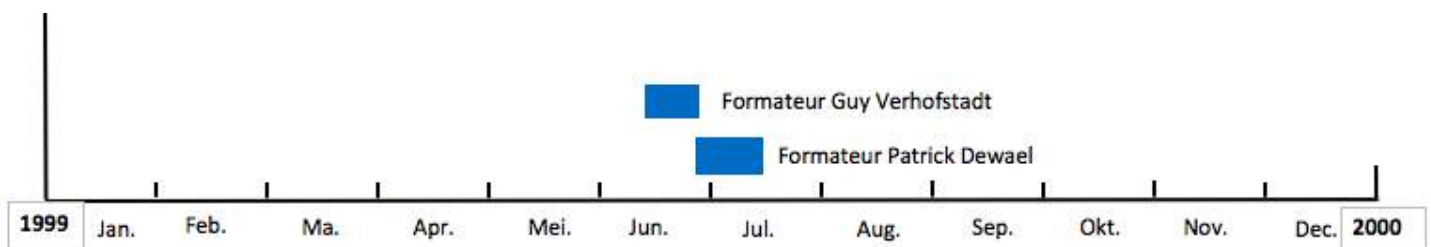
4.3.6 Federale formatie 1999

Figuur 6: Verloop federale formatie 1999

Tabel 10: Federaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee (enkel kader gecreëerd voor toekomstige staatshervormingen)
Verkiezingen	13 juni 1999
Eedaflegging	12 juli 1999
Informateursfase	Louis Michel (MR): 15 juni tot 23 juni
Formateursfase	Guy Verhofstadt (VLD): 24 juni tot 12 juli
Onderhandelende partijen	PS, SP, PRL-FDF-MCC, VLD, Ecolo, Agalev
Duur	29 dagen
Uiteindelijke coalitie	Verhofstadt I: VLD, PRL-FDF-MCC, SP, PS, Agalev, Ecolo
Onderhandelingsformat	- grotendeels gelijktijdige onderhandelingen op verschillende niveaus - regelmatige communicatie met de pers
Bronnen	(Timmermans & Moury, 2006)

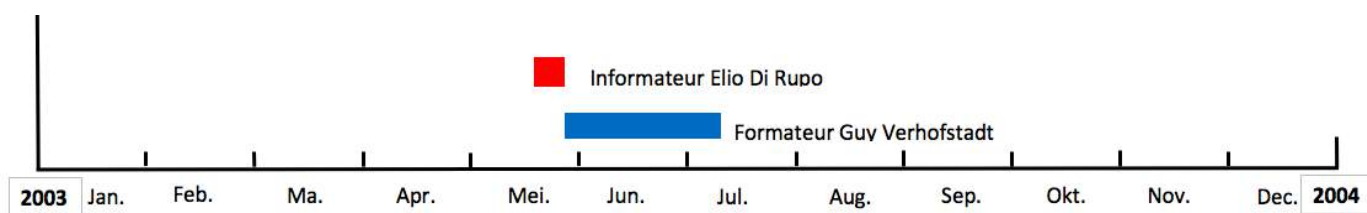
4.3.7 Regionale formatie 1999

Figuur 7: Verloop regionale formatie 1999

Tabel 11: Regionaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee
Verkiezingen	13 juni 1999
Eedaflegging	13 juli 1999
Informateursfase	Guy Verhofstadt (VLD): 13 juni tot 24 juni
Formateursfase	Patrick Dewael (VLD): 25 juni tot 13 juli
Onderhandelende partijen	VLD, SP, Agalev, VU-ID
Duur	31 dagen
Uiteindelijke coalitie	Dewael: VLD, SP, Agalev, VU-ID
Onderhandelingsformat	- onderhandelingen verliepen op verschillende niveaus grotendeels gelijktijdig - regelmatige communicatie met de pers
Bronnen	(Timmermans & Moury, 2006)

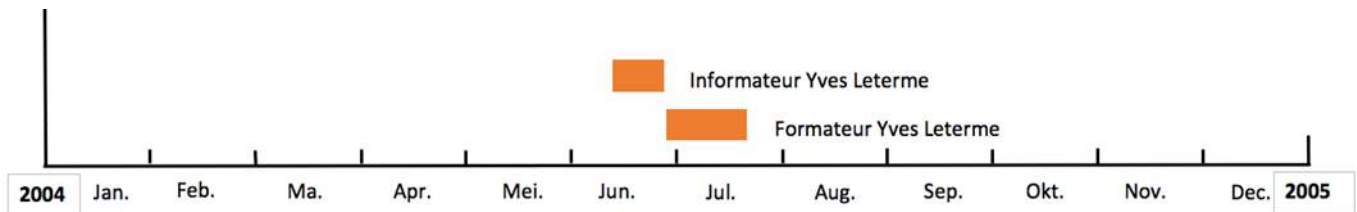
4.3.8 Federale formatie 2003

Figuur 8: Verloop formatie 2003

Tabel 12: Federaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee
Verkiezingen	18 mei 2003
Eedaflegging	12 juli 2003
Informateursfase	Elio Di Rupo (PS): 21 mei tot 27 mei
Formateursfase	Guy Verhofstadt (VLD): 28 mei tot 12 juli 2003
Onderhandelende partijen	VLD, MR, Spa-spirit, PS
Duur	55 dagen
Uiteindelijke coalitie	Verhofstadt II: VLD, MR, Spa-spirit, PS
Onderhandelingsformat	- ritueel van dagelijkse persbriefings - akkoorden meedelen aan de pers - openheid centraal
Bronnen	(Dewachter, 2008: 109-174)

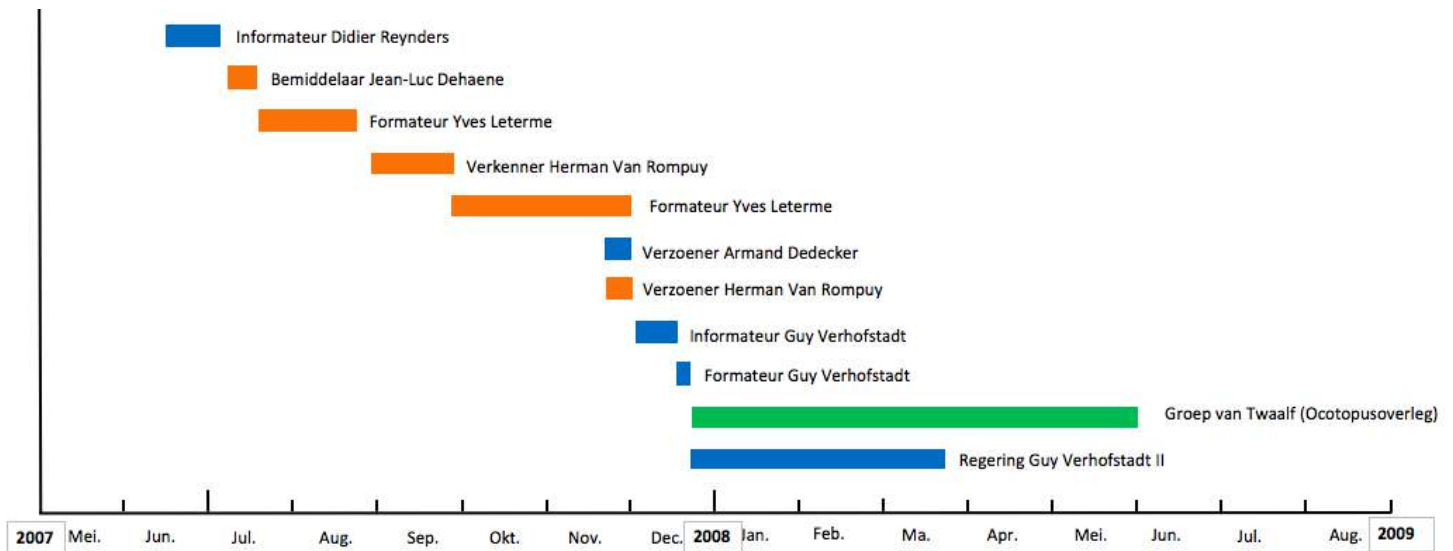
4.3.9 Regionale formatie 2004

Figuur 9: Verloop regionale formatie 2004

Tabel 13: Regionaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee (wel communautaire luik in regeerakkoord, geen grondwetswijziging)
Verkiezingen	14 juni 2004
Eedaflegging	20 juli 2004
Informateursfase	Yves Leterme (CD&V): 14 juni tot 26 juni
Formateursfase	Yves Leterme (CD&V): 27 juni tot 20 juli
Onderhandelende partijen	CD&V- N-VA, Spa-spirit, VLD-vivant
Duur	36 dagen
Uiteindelijke coalitie	Leterme I: CD&V- N-VA, Spa-spirit, VLD-vivant
Onderhandelingsformat	- discretie - geen verklaringen alvorens zaken zijn afgerond
Bronnen	(Dewachter, 2008: 109-174)

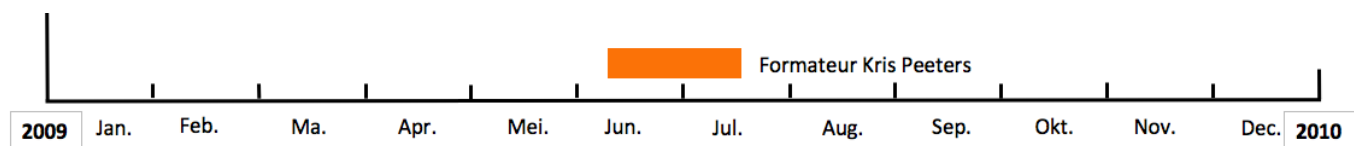
4.3.10 Federale formatie juni 2007- maart 2008

Figuur 10: Verloop federale formatie 2007-2008

Tabel 14: Federaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Ja: BHV
Verkiezingen	10 juni 2007
Eedaflegging	20 maart 2008
Informatie fase	Didier Reynders (MR): 13 juni tot 4 juli Jean-Luc Dehaene (CD&V): 5 tot 16 juli Yves Leterme (CD&V): 17 juli tot 23 augustus Herman Van Rompuy (CD&V): 29 augustus tot 28 september Armand de Decker (MR): 28 november tot 2 december Herman Van Rompuy (CD&V): 28 november tot 2 december Yves Leterme (CD&V): 29 september tot 2 december Guy Verhofstadt (VLD): 3 tot 17 december
Formateursfase	Guy Verhofstadt (VLD): 17 december tot 21 december) + tijdens interimregering wordt er verder onderhandeld → formateursfase loopt van 17 december tot 20 maart
Onderhandelende partijen	PS, cdH, MR, Open VLD, CD&V
Duur	194 dagen
Uiteindelijke coalitie	Leterme I: PS, cdH, MR, Open VLD, CD&V
Onderhandelingsformat	- Herman Van Rompuy: bilaterale contacten - veel indiscreties, lekken aan poorten Hertoginnedal - Leterme: probeert locaties geheim te houden, lukt niet - onderhandelars: kritiek op Leterme over chaotische onderhandelingsagenda, miscommunicaties, inefficiëntie - Van Rompuy: pendeldiplomatie, minder lekken - ongunstig onderhandelingsklimaat: veel onderling wantrouwen - discussie installeren noodregering
Bronnen	(Devos & Bouteica, 2008) (Dewachter, 2008) (Hooghe, 2008)

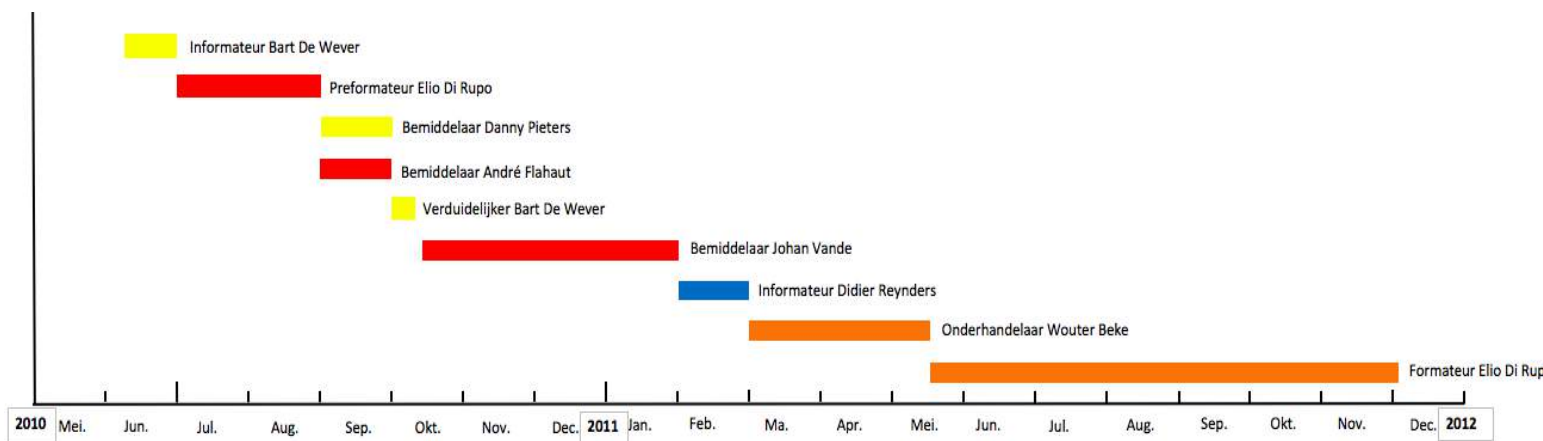
4.3.11 Regionale formatie juli 2009

Figuur 11: Verloop formatie 2009

Tabel 15: Regionaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee
Verkiezingen	7 juni 2009
Eedaflegging	13 juli 2009
Formateursfase	Kris Peeters: 7 juni tot 13 juli
Onderhandelende partijen	CD&V, N-VA, Spa
Duur	36 dagen
Uiteindelijke coalitie	Peeters II: CD&V, Spa, N-VA
Onderhandelingsformat	- Peeters: weinig communicatie naar de pers → slechte ervaringen tijdens onderhandelingen 2008 - radiostilte, geen communicatie over (deel)akkoorden - spanningen tussen CD&V en N-VA over stijl Peeters
Bronnen	(De Standaard, 2009, 10 juni) (Het Laatste Nieuws, 2009, 4 juli)

4.3.12 Federale formatie juni 2010 tot december 2011

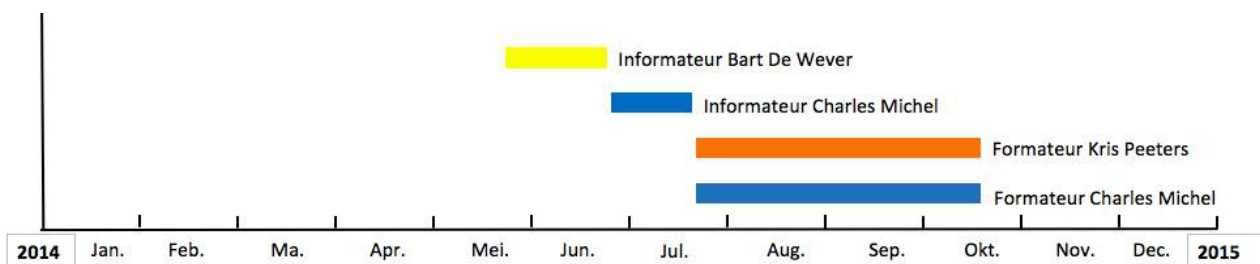

Figuur 12: Verloop formatie 2010-2011

Tabel 16: Federaal	
Oorzaak	Vroegtijdig vallen Letermé II over staatshervorming (BHV)
Grondwetswijziging	Ja: 6 ^e staatshervorming: Vlinder-akkoord (BHV)
Verkiezingen	13 juni 2010
Eedaflegging	6 december 2011
Informateursfase	Bart De wever (N-VA): 17 juni tot 8 juli en 10 tot 21 oktober Elio Di Rupo (PS): 8 juli tot 4 september André Flahaut (PS): 4 september tot 10 oktober Danny Pieters (N-VA): 4 september tot 10 oktober Johan Vande Lanotte (PS): 22 oktober tot 26 januari Didier Reynders (MR): 2 februari tot 1 maart Wouter Beke (CD&V): 2 maart tot 12 mei
Formateursfase	Elio Di Rupo (PS): 16 mei tot 6 december 2011
Onderhandelende partijen	PS, cdH, MR, open VLD, CD&V, Spa
Duur	541 dagen
Uiteindelijke coalitie	Di Rupo I: PS, Spa, MR, Open VLD, CD&V en cdH
Onderhandelingsformat	- De Wever en Di Rupo: camera's vermijden en perslekken

	beperken, wisselende geheime locaties, spraakverbod - Di Rupo: mondelinge akkoorden om lekken op redacties te vermijden, geen regelmatige contacten met de pers - eind augustus: begin 'communicatie-oorlog' - Vande Lanotte: verschillende nota's rondgedeeld, na uitlekken vielen CD&V en PS door de mand - probleem: grote verschillen tussen partijen, geen gemeenschappelijk doel - conflict: begroting wordt federaal onderhandeld, deel van de inspanningen worden gedragen door regionaal niveau: N-VA onderhandelt federaal niet mee, zit wel in Vlaamse regering en dreigt met crisis als de besparingen verschoven worden naar Vlaanderen - economische crisis: harde besparingsmaatregelen
Bronnen	(Raeijmaekers & Maesele, 2014)

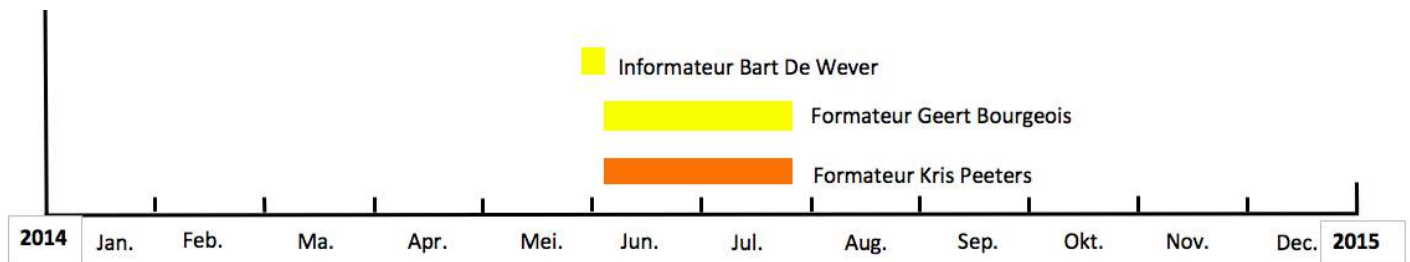
4.3.13 Federale formatie mei - oktober 2014

Figuur 13: Verloop federale formatie 2014

Tabel 17: Federaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee
Verkiezingen	25 mei 2014
Eedaflegging	11 oktober 2014
Informateursfase	Bart De Wever (N-VA): 26 mei tot 26 juni Charles Michel (MR) : 27 juni tot 22 juli
Formateursfase	Charles Michel (MR): 23 juli tot 11 oktober Kris Peeters (CD&V): 23 juli tot 11 oktober
Onderhandelende partijen	CD&V, Open VLD, N-VA, MR
Duur	139 dagen
Uiteindelijke coalitie	Michel I: N-VA, CD&V, Open VLD & MR
Onderhandelingsformat	- doel: georganiseerde transparantie, briefings,... - De Wever: mediastilte, toch lekken - Michel: discretie, geheime locaties, nota's met watermerk - geen uitgebreid regeerakkoord onderhandeld - voordeel: gemeenschappelijk doel
Bronnen	(De Standaard, 2014, 23 juli) (De Standaard, 2014, 24 juli) (De Standaard, 2014, 27 mei)

4.3.13 Vlaamse formatie mei - juli 2014

Figuur 14: Verloop regionale formatie 2014

Tabel 18: Regionaal	
Oorzaak	Einde vorige legislatuur
Grondwetswijziging	Nee
Verkiezingen	25 mei 2014
Eedaflegging	25 juli 2014
Informateursfase	Bart De Wever (N-VA): 26 mei tot 6 juni
Formateursfase	Kris Peeters (CD&V): 7 juni tot 25 juli Geert Bourgeois (N-VA): 7 juni tot 25 juli
Onderhandelende partijen	CD&V, N-VA (Open VLD vervoegde de meerderheid pas na de echte onderhandelingen)
Duur	61 dagen
Uiteindelijke coalitie	Bourgeois I: N-VA, CD&V en Open VLD
Onderhandelingsformat	- discretie: zelden gecommuniceerd naar de pers
Bronnen	(Standaard, 2014, 22 juli)

5. Analyse

5.1 Beschrijvende en bivariate analyse

In dit onderzoek wordt eerst een beschrijvende analyse uitgevoerd, waarbij we het verloop van de verschillende indicatoren van interpretatieve journalistiek grafisch weergeven. Verder analyseren we bivariaat of de conjuncturele factoren een significante samenhang vertonen met de afzonderlijke indicatoren van interpretatieve journalistiek. We betrekken hierbij steeds een betrouwbaarheidsinterval van 95%, wat resulteert in significantieniveaus van 0,1%, 1% en 5%. Bij een waarde die kleiner is dan 0,05, berust de gevonden samenhang niet louter op het toeval (Smits & Edens, 2013).

Aan de hand van een correlatiematrix gaan we vervolgens na welke van deze conjuncturele factoren onderling met elkaar correleren, alvorens een multivariate analyse uit te voeren. Op die manier trachten we het probleem van multicollineariteit te overbruggen. We berekenen hiervoor de Pearson correlatiecoëfficiënt die aangeeft of er een lineair verband bestaat tussen twee variabelen. De verkregen waarden liggen steeds tussen -1 en +1, waarbij -1 en +1 een perfect lineaire samenhang weergeven. Een negatief teken wijst op een negatieve samenhang, waarbij hoge waarden op de ene variabele samen gaan met lage waarden op de andere, terwijl een positief teken wijst op hoge waarden van een bepaalde variabele die samengaan met hoge waarden voor de andere variabele (Smits & Edens, 2013).

De effecten van de conjuncturele factoren op de samengestelde variabele interpretatieve journalistiek gaan we eveneens bivariaat na. Hierbij hanteren we Phi en Cramer's V als indicator voor de sterkte van de samenhang. Phi wordt gebruikt bij kruistabellen met een dichotome afhankelijke en onafhankelijke, terwijl Cramer's V wordt gehanteerd voor kruistabellen met variabelen die uit meer dan twee categorieën bestaan. Bij de kruistabellen doen we beroep op de Chi²-toets om na te gaan of de gevonden samenhang significant is (Smits & Edens, 2013).

5.2 Multilevel logistische regressieanalyse

Zowel voor de afzonderlijke indicatoren als voor de samengestelde variabele interpretatieve journalistiek, gaan we na wat de invloed is van de verschillende onafhankelijke variabelen. Door de aard van de data is het gebruik van een multilevel regressieanalyse noodzakelijk. We willen namelijk zowel variabelen op artikelniveau als op het niveau van de formatie in eenzelfde multivariate analyse betrekken. Een multilevel analyse laat dit toe, aangezien er rekening wordt gehouden met de structuur van de data, die in zekere zin 'geclusterd is'. Artikels over eenzelfde formatie delen immers dezelfde omstandigheden (zoals bijvoorbeeld de duur en het format van de onderhandelingen), waardoor deze meer samenhang vertonen dan artikels over verschillende formaties. De multilevel analyse neemt deze afhankelijkheden tussen de artikels uit een bepaalde formatie in acht. Een belangrijke voorwaarde voor een single-level regressieanalyse is immers de onafhankelijkheid van gegevens, wat we met deze data niet kunnen garanderen (Heck, Thomas, & Tabata, 2013; Smits & Edens, 2013).

We opteren om bij de analyse de verschillende onafhankelijke variabelen als *random* parameters op te nemen, omdat we ook binnen de clusters (de veertien formaties) nog variantie willen toelaten. Zo kunnen we toch de invloed van de variabelen op formatieniveau meten. Bovendien is er aan de voorwaarden hiervoor voldaan. Het minimum aantal clusters wordt in de literatuur tussen (minstens) tien à twintig groepen gesitueerd. Om de robuustheid van het model te controleren, voeren we eveneens eenzelfde analyse uit waarin de onafhankelijken als zogenaamde *fixed effects* worden opgenomen. Bij gelijkaardige resultaten wordt er van dit model geen melding gemaakt (Heck et al., 2013).

We gebruiken bovendien een multivariate logistische regressieanalyse omdat de afhankelijke variabelen in ons onderzoek dichotoom zijn (Heck et al., 2013). Aangezien de coëfficiënten bij een logistische regressie in termen van log-odds (het natuurlijk logaritme van de kansverhouding) worden weergegeven, is de interpretatie niet zo voor de hand liggend. Daarom vormen we deze om tot odds ratio's³. Op die manier kunnen we resultaten interpreteren in termen van kansverhoudingen. Odds ratio's kunnen uitsluitend een positieve waarde hebben, waarbij waarden tussen 0 en 1 op een negatief verband wijzen, en waarden boven 1 op een positief verband (Smits & Edens, 2013). We vermelden hierbij eveneens de Wald Chi², die aangeeft of het model significant beter is dan een model zonder de onafhankelijke variabelen (Heck et al., 2013).

In een laatste fase voeren we een stapsgewijze variant van deze regressieanalyse uit. Zo kunnen we nagaan wat de verklarende kracht is van een model met conjuncturele, structurele en controlevariabelen in vergelijking met een model zonder onafhankelijke variabelen. Een eerste model bevat de conjuncturele factoren, een tweede zowel de conjuncturele als de structurele en een laatste model zowel conjuncturele, structurele als controlevariabelen. Hierbij gaan we na of de proportie verklaarde variantie toeneemt naarmate nieuwe onafhankelijke variabelen worden toegevoegd. Hiervoor berekenen we de likelihood ratio⁴ tussen model 0 en 1, 1 en 2 alsook tussen model 2 en 3. Hierbij geven we eveneens aan of het om een significante verbetering gaat ten opzichte van het vorige model. We hanteren dezelfde significantieniveaus als bij de bivariate analyse (0,1%, 1% en 5%).

³ Odds Ratio = e^b

⁴ Likelihood Ratio = $2 * (\text{Log likelihood model 2} - (\text{log likelihood model 1}))$

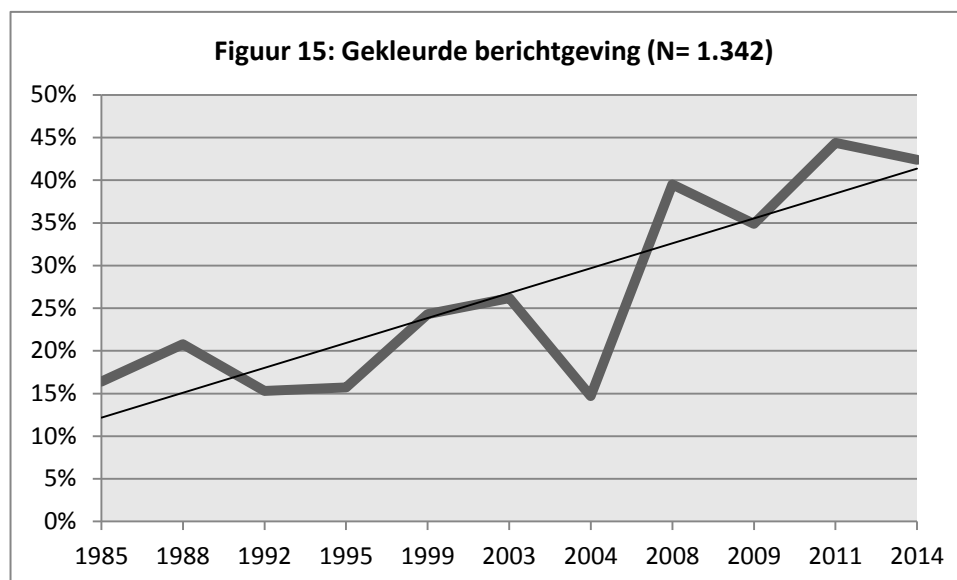
Resultaten

1. Beschrijvende resultaten

We vertrekken in dit onderzoek van de hypothese dat er sprake is van een toename in het gebruik van interpretatieve journalistiek. Om na te gaan of dit ook effectief het geval is, bespreken we het verloop van de afzonderlijke indicatoren aan de hand van beschrijvende grafieken.

1.1 Gekleurde berichtgeving

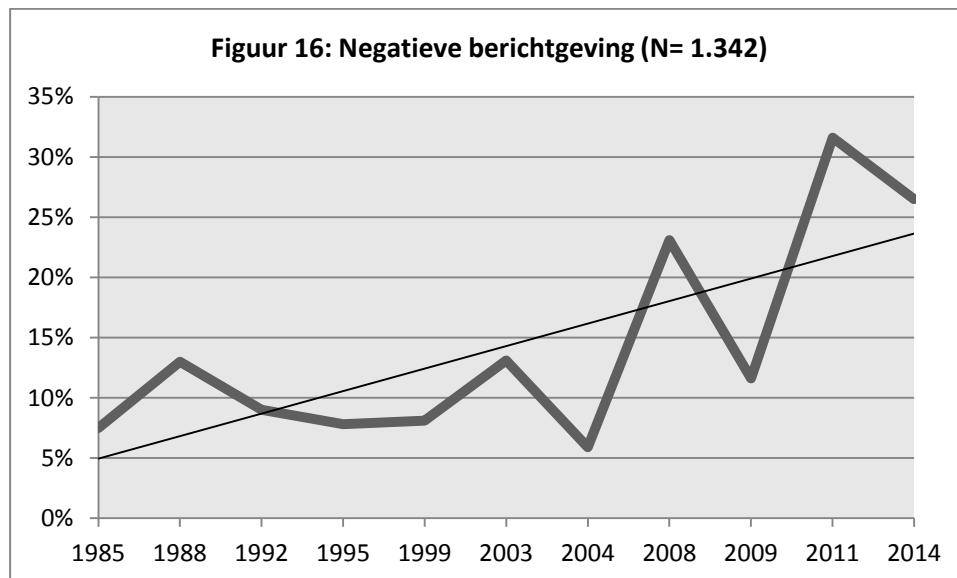
Een eerste indicator van interpretatieve journalistiek is het gebruik van gekleurde woorden door journalisten. Onder gekleurd categoriseren we berichtgeving met een overheersende negatieve, positieve of ambivalente toon. Door gekleurde termen te gebruiken, drukt de journalist een waardeoordeel uit en bericht hij bijgevolg interpretatief. Deze indicator wordt door auteurs als Salgado en Strömbäck (2012) en Strömbäck en Dimitrova (2011) aangehaald als een uitingvorm van de toegenomen zichtbaarheid van de journalist in nieuwsberichten. Onderstaande figuur geeft het percentage gekleurde berichtgeving weer per jaar dat er een regeringsformatie plaatsvond.

We zien dat deze percentages opvallend hoog liggen. Van het totale aantal krantenartikels is 31% gekleurd. De journalistieke norm van neutraliteit in acht nemend, zouden we lagere scores verwachten. Doorheen de jaren blijkt er bovendien sprake van een overduidelijke stijging. Van 1985 tot 2004 schommelen de percentages tussen 15% en 25%, terwijl er zich vanaf de formatie van 2008 een opvallende stijging voordoet. Het hoogtepunt situeert zich bij de lange formatie van 2011. 45% van de berichtgeving over deze formatie is gekleurd. Ondanks deze toename is er geen sprake van een lineaire trend. Zo berichten journalisten neutraler over de korte formatie van 2004, terwijl de lange formaties van 2008 en 2011 de opvallendste pieken in gekleurde berichtgeving laten optekenen.

Verder blijkt uit de literatuur dat voornamelijk negatieve berichtgeving aansluit bij de publieksgerichte logica (Altheide, 2004; Galtung & Ruge, 1965; Harcup & O'Neill, 2001). Daarom achten we het relevant deze specifieke vorm van gekleurde berichtgeving in kaart te brengen. Uit figuur 16 blijkt dat het aantal artikels met een negatieve toon zeer hoog ligt. Dit maakt dat, wanneer journalisten hun berichtgeving 'kleuren', zij dit voornamelijk doen door zich een negatieve toon aan te meten, eerder dan een positieve of een combinatie van beide. In totaal blijkt 19% van alle krantenberichten die we opnamen in de analyse negatief, 10% ambivalent en slechts iets meer dan 1% uitgesproken positief gekleurd.

Figuur 16 toont bovendien een stijgende trend in het aandeel negatieve nieuwsberichten. Het percentage negatieve berichten neemt toe van 7% in 1985 tot 26% in 2014, met een hoogtepunt van niet minder dan 31% negatieve nieuwsberichten in 2011. We zien eveneens dat lange, complexe formaties zoals in 1988, 2008 en 2011, het gebruik van negatieve uitlatingen door journalisten in de hand lijken te werken. Het omgekeerde is merkbaar voor de formaties van 2004 en 2009, beide regionale formaties die weinig complex waren en ongeveer een maand in beslag namen. Bij deze onderhandelingen ligt het aandeel negatieve berichten dan ook opvallend lager.

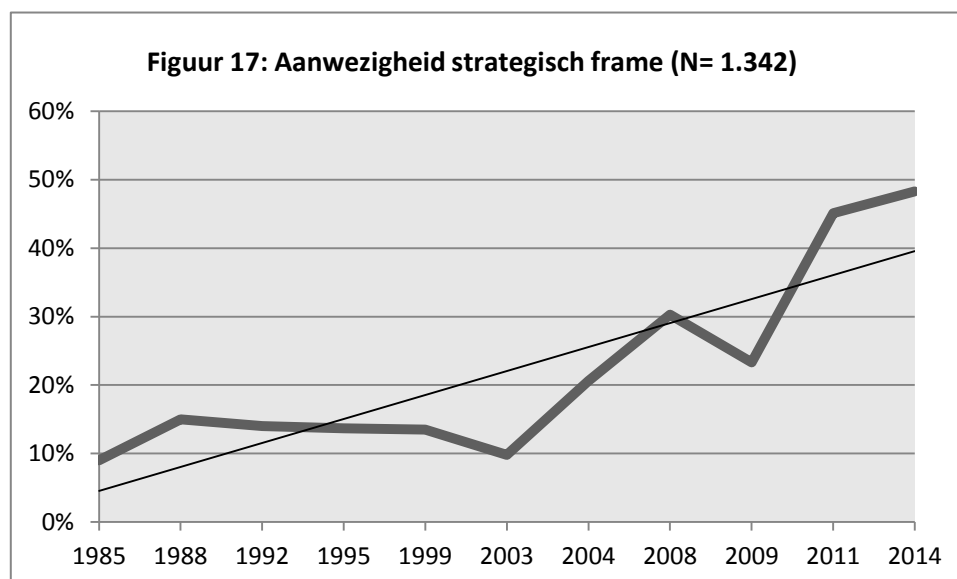

Verder is het opmerkelijk dat we in de jaren '80 eveneens meer negatieve artikels – en als we naar figuur 15 kijken, meer gekleurde berichtgeving in het algemeen – terugvinden dan we zouden verwachten op basis van een lineaire trend. Een mogelijke verklaring hiervoor is het krantenlandschap in deze periode. Omstreeks de jaren '80 was de ontzuiling volop ingezet, maar bij het verwerken van de data viel het op dat de restanten ervan nog voelbaar waren. De journalisten gaven, veelal subtiel en tussen de regels, negatieve commentaar op de partij van een andere ideologische strekking. Uit onderzoek is dan ook gebleken dat deze impliciete invloed van de toenmalige ideologische strekking in niet-opiniërende nieuwsberichten pas eind jaren '90 volledig is verdwenen (Van Aelst, 2014: 31-51). In Het Laatste Nieuws werd er vaak met negatieve bewoording bericht over onderhandelingen – en dat waren er in deze periode veel – die geleid werden door CVP-kopstukken, terwijl omgekeerd de kritiek niet mals was voor PVV-politici in De Standaard.

Zo gaven journalisten van Het Laatste Nieuws openlijk kritiek op formateur Dehaene wanneer hij tijdens de onderhandelingen van 1988 besliste om de Vlaamse socialisten alsnog toe te laten in de regionale regering, om zo federaal een rooms-rood kabinet te vormen; *‘Dehaene doorbreekt het Vlaams regeerakkoord. Pleegt de CVP nu bygamie, polygamie of bezondigt zij zich aan prostitutie?’* (Het Laatste Nieuws, 1988, 8 maart). Bovendien leken kranten in deze periode meer uitgesproken Vlaamsgezind. Vlaamse journalisten gaven commentaar op Franstalige politici door bijvoorbeeld te benadrukken dat zij de onderhandelingen bemoeilijkten. Zo werd in Het Laatste Nieuws openlijk getwijfeld aan de capaciteiten van Guy Spitaels (PS), die na de verkiezingen van 1987 door de koning werd aangesteld als formateur; *‘Spitaels komt als eentalige Waal niet in aanmerking om een tweetalig land te leiden’*, klonk het (Het Laatste Nieuws, 1987, 22 december).

1.2 Strategisch frame

De tweede indicator van interpretatieve journalistiek is het gebruik van strategische frames door journalisten. Wanneer zij informatie strategisch framen, interpreteren ze de motieven of strategieën van actoren, zonder daarbij aan te geven op welke feitelijke gegevens ze deze interpretatie baseren (Lawrence, 2000). In onderstaande grafiek wordt het percentage artikels weergegeven dat een strategisch frame bevat. Tot de jaren 2000 werd dit frame slechts in een minderheid van de artikels gebruikt, terwijl dit in 2011 en 2014 bij nagenoeg de helft van de artikels het geval was.

Deze indicator van interpretatieve journalistiek kent een duidelijk stijgend verloop doorheen de tijd. In 1985 bleek slechts 9% van de krantenartikels over de regeringsformatie een strategisch frame te bevatten, terwijl we dit frame in 2014 in 48% van de nieuwsberichten terugvinden. De berichtgeving over de formatie van 2003, 2004 en 2009 blijkt bovendien minder strategische frames te bevatten dan we op basis van een lineaire trend zouden verwachten. Opvallend is dat deze drie formaties minder lang duurden dan gemiddeld⁵. Bovendien werden deze gekenmerkt door discretie. Zo werd er in 2003 door formateur Guy Verhofstadt dagelijks een korte briefing georganiseerd om de pers op de hoogte te stellen van het verloop van de formatie.

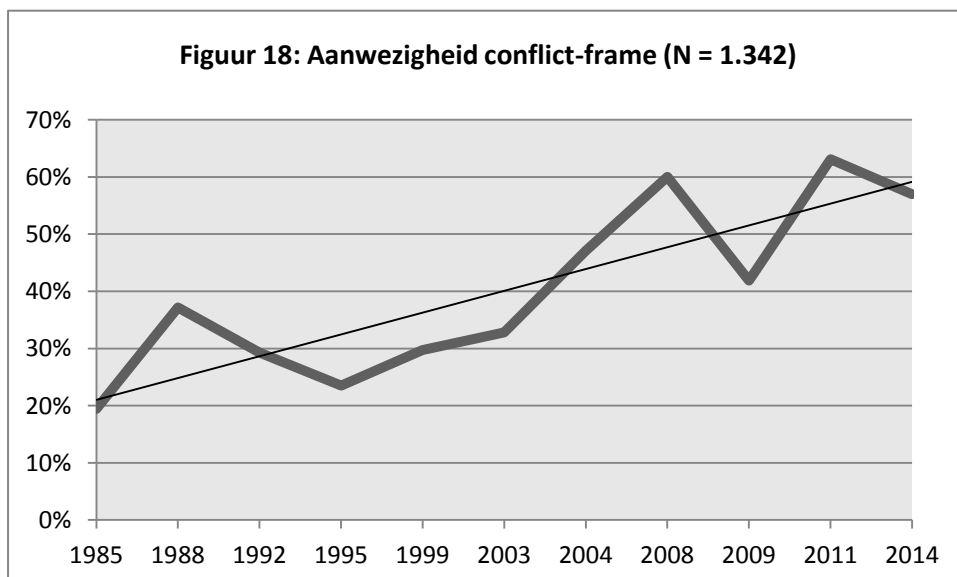
⁵ Gemiddeld duurden de formaties (zowel federaal als regionaal) 105 dagen.

1.3 Conflict-frame

Een andere indicator van interpretatieve journalistiek is het op de voorgrond brengen van conflicten door journalisten. In eerste instantie kijken we naar de globale aanwezigheid van het conflict-frame en het soort conflicten dat aan bod komt in krantenartikels.

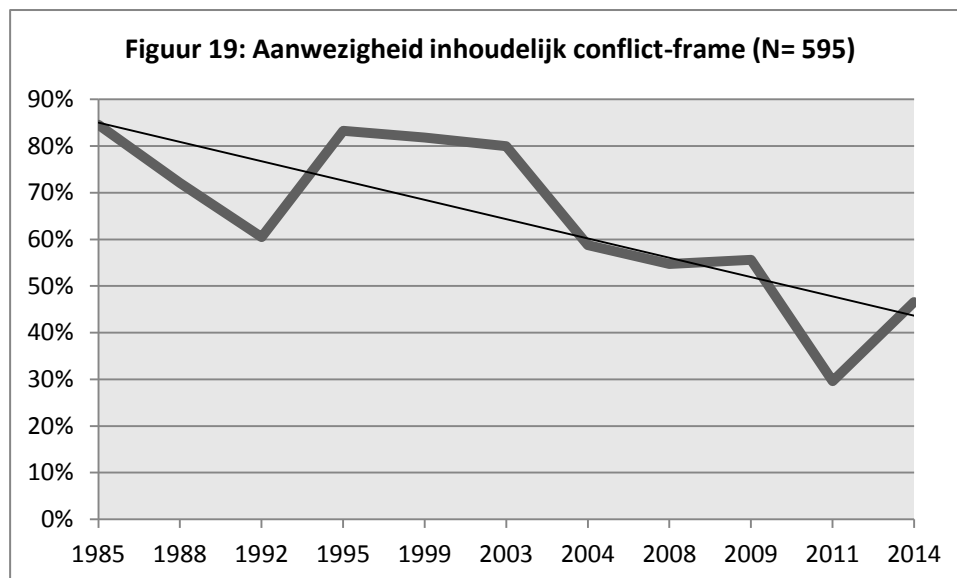
Politiek is inherent conflictueus en deze politieke realiteit beïnvloedt logischerwijs hoe erover wordt bericht. Voorgaande uit zich in het hoge aantal nieuwsberichten met conflict-frames. Globaal gezien bevat 47% van alle geanalyseerde berichtgeving over regeringsformaties een conflict-frame. Verschillende conjuncturele factoren kunnen het politieke spel dan ook meer of minder conflictueus maken. Denk hierbij aan het onderhandelen over een gevoelig communautair thema of het doorvoeren van pijnlijke besparingen. Daarnaast is conflict een belangrijke nieuwswaarde. De publieksgerichte logica wordt steeds belangrijker, wat zich uit in een toename van het aantal nieuwsberichten dat een conflict-frame bevat (Altheide, 2004; O'Neill & Harcup, 2009).

Figuur 18 geeft dit duidelijk weer. Terwijl het percentage artikels waarin sprake is van conflicten in 1985 slechts 19% bedraagt, is dit in 2014 gestegen tot 57%. Tijdens de formaties van 2008, 2011 en 2014 blijkt dus een meerderheid van de krantenartikels een conflict-frame te bevatten. Verder zien we in deze grafiek drie opvallende pieken, die samenvallen met lange formaties, namelijk 1988 (148 dagen), 2008 (194 dagen) en 2011 (541 dagen). Het is logisch dat er een verband bestaat tussen de duur van een formatie en het reële conflictgehalte tijdens deze onderhandelingen. Moesten er weinig conflicten bestaan tussen de onderhandelende actoren, zou de formatie immers niet zo lang duren. Tijdens deze drie formaties lag er bovendien een staatshervorming op tafel, namelijk de onderhandelingen over Voeren en de splitsing van BHV. Dit maakt de onderhandelingen complexer en zet aan tot conflicten tussen beide taalgemeenschappen (Devos & Bouteica, 2008).

Verder wordt de opkomst van interpretatieve journalistiek vaak in verband gebracht met het minder inhoudelijk worden van het nieuws. Daarom gaan we na of de conflict-frames al dan niet betrekking hebben op inhoudelijke zaken dan wel op niet-substantiële onderwerpen. Hieronder categoriseren we onder andere de verdeling van ministerposten of banale ruzies tussen betrokkenen.

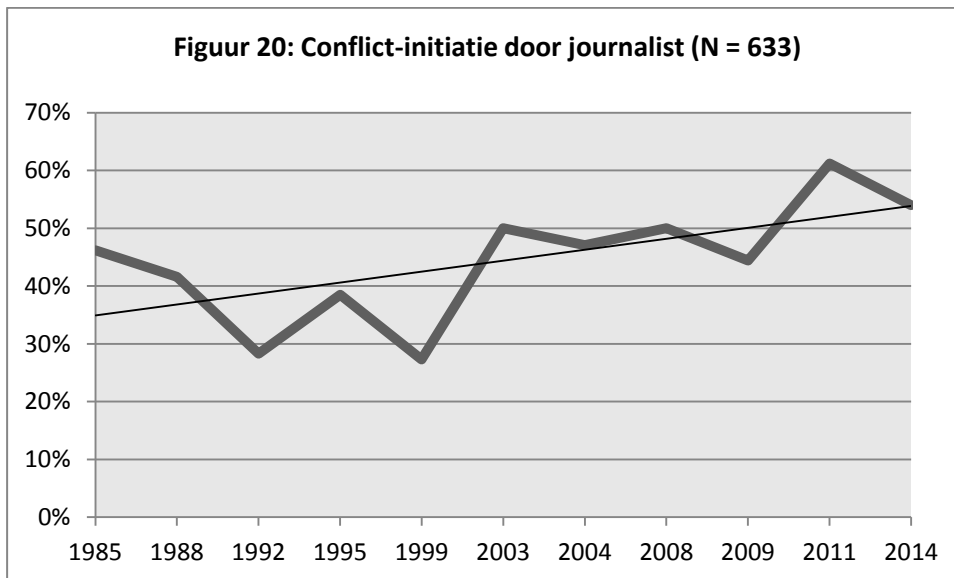
Exact de helft van alle conflict-frames in de berichtgeving over regeringsformaties blijkt niet substantieel te zijn. In figuur 19 zien we bovendien dat de conflicten waarover journalisten berichten, opvallend minder inhoudelijk worden doorheen de tijd. In 1985 is 85% van alle conflict-frames inhoudelijk. Dit impliceert dat nagenoeg alle conflicten waarover journalisten berichten betrekking hebben op concreet beleid. In 2014 is dit slechts een minderheid, namelijk 47%.

Een opvallende formatie is die van 2011. Het aandeel artikels met inhoudelijke conflict-frames bedraagt in deze periode slechts 30%. Een minderheid van de conflicten beschreven in nieuwsberichten over deze formatieperiode handelt bijgevolg over beleid. Een mogelijke verklaring hiervoor is het format van de onderhandelingen. Zowel Elio Di Rupo als Bart De Wever besloten om een zogenaamde ‘radiostilte’ in te lassen en niet te communiceren met de pers terwijl ze hun consultaties hielden. Wanneer echter verschillende betrokkenen bij de formatie informatie lekten naar de pers, kwam een heuse ‘communicatie-oorlog’ op gang. Dit uit zich in een hoog percentage conflict-frames, waarvan er weinig betrekking hebben op concreet beleid.

Een andere verklarende factor is de uitzonderlijke – 541 dagen, een wereldrecord – duur van de formatie. In deze omstandigheden wordt er simpelweg minder over substantiële zaken bericht. Zo onttaarde een discussie over het al dan niet op vakantie gaan van de onderhandelaars begin juli 2011, in een conflict dat grotendeels in de media werd uitgevochten. De spanningen tussen de onderhandelende partijen liepen vaak hoog op en het merendeel van deze conflicten had betrekking op de duur van de formatie en wie hiervoor de schuldige was. De verschillende partijen verweten elkaar de onderhandelingen te blokkeren. *‘De sfeer tussen CD&V en N-VA is totaal verziekt na een dag waarop de wederzijdse verwijten als kruisraketten over en weer vlogen’* (Het Laatste Nieuws, 2011, 25 maart). Een ander twistpunt dat vaak de berichtgeving domineert, is de regering van lopende zaken. Bart De Wever, in 2011 een tijdlang informateur, haalde scherp uit naar de bevoegdheden van deze regering en deed dit door Premier Letermé persoonlijk aan te vallen. Deze repliceerde; *‘Niet de lopende zaken zijn het probleem. Het probleem is dat Bart De Wever tot nu toe mislukt is’* (Het Laatste Nieuws, 2011, 25 maart).

Om na te gaan of deze evolutie in de aanwezigheid van conflict-frames ook effectief aan de journalisten zelf te wijten is, gaan we na wie de conflicten in de nieuwsberichten initieerde. Het gaat hierbij om conflicten die door de journalist op de voorgrond worden gebracht en bijgevolg een interpretatie vereisen. Uit figuur 20 kunnen we afleiden dat het percentage conflicten dat geïnitieerd wordt door journalisten zeer hoog ligt. 51% van alle conflicten in berichtgeving over de formatie wordt door hen op de voorgrond gebracht en bijgevolg geïnterpreteerd.

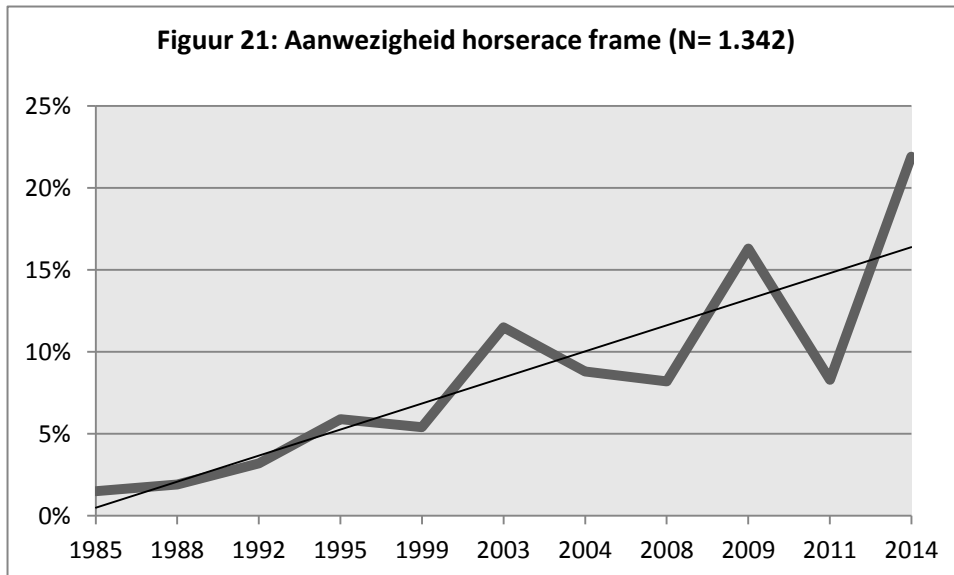
Doorheen de tijd zien we echter geen eenduidige toename van de initiatie van conflicten door de journalisten. Deze stijgende trend wordt voornamelijk doorbroken door een opvallende piek in de jaren '80. In deze periode traden kranten nog vaker op als spreekbuis van 'hun' partij. Doordat kranten toen Vlaamsgezinder en meer zuilgebonden waren, is de visie van de journalist meer voelbaar in zijn berichtgeving (Van Aelst, 2014: 31-59). Zo uitten journalisten van Het Laatste Nieuws openlijk kritiek op de CVP-onderhandelaars en werkten op die manier een conflict in de hand; *'Dat er weinig beweging zit in de formatie, is te wijten aan de houding langs CVP-kant. Het ongenoegen bij de PVV neemt toe'* (Het Laatste Nieuws, 1985, 5 november).

Bovendien moeten we rekening houden met de operationalisering van deze indicator. Doorheen de jaren blijkt het aantal quotes in nieuwsberichten immers te zijn toegenomen. In 1985 bevatte een nieuwbericht gemiddeld 1,7 quotes, terwijl dit in 2014 2,9 quotes waren. In 2014 is de kans bijgevolg groter dat een conflict tot uiting komt in een quote, waardoor de actor vaker de initiator van een conflict zal zijn. Voorgaande kan dus eveneens een verklaring vormen voor het ontbreken van een eenduidige trend.

1.4 Horserace frame

Een andere variabele die we als indicator van interpretatieve journalistiek onderscheiden, is het zogenaamde horserace frame, waarbij journalisten politiek als een wedstrijd voorstellen tussen politici (Iyengar et al., 2004). Dit frame kan zowel van toepassing zijn op inhoudelijke zaken, zoals thema's die aan bod komen in het regeerakkoord als op minder substantiële onderwerpen zoals de verdeling van ministerportefeuilles.

Tijdens het coderen bleek het frame echter voornamelijk van toepassing te zijn op dit laatste, namelijk de politieke (wed)strijd tussen individuen voor bepaalde ministerportefeuilles en het premierschap of de functie van minister-president. Uit figuur 21 blijkt dat het percentage horserace frames in berichtgeving globaal gezien lager ligt dan het percentage strategische frames en conflict-frames. Dit ligt in de lijn met het feit dat het tijdens onderhandelingen eerder uitzonderlijk is om gebeurtenissen te interpreteren in termen van winnaars en verliezers.

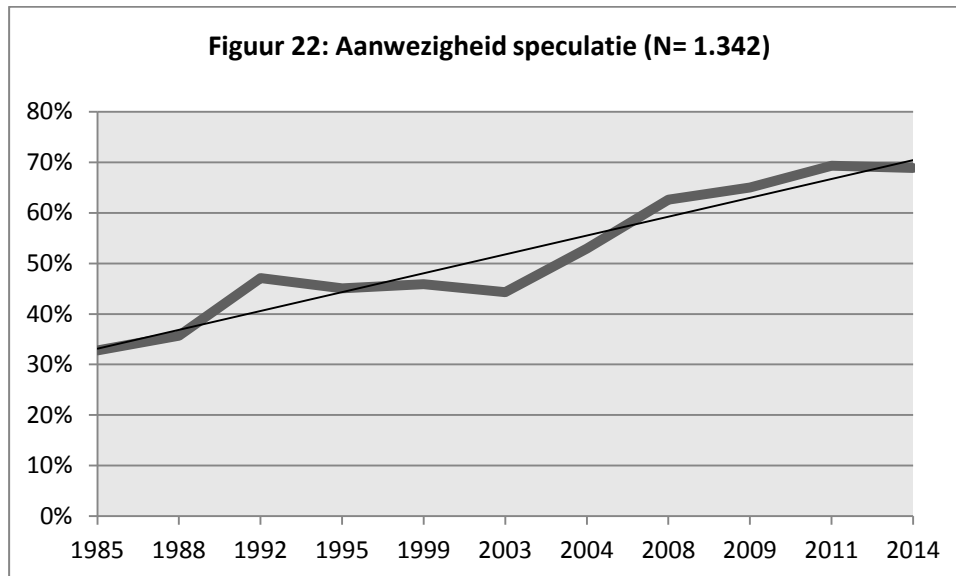

We stellen wederom een stijgende trend vast doorheen de jaren. Het verloop is bovendien nagenoeg lineair tot begin jaren 2000. We zien dat een sterke stijging zich inzet vanaf de jaren 2000. Op negentien jaar tijd blijkt er immers sprake van een toename in het aantal artikels dat een horserace frame bevat met 20%. Ook hier zien we enkele opvallende afwijkingen van de lineaire trend, die veelal het omgekeerde verloop kennen dan de uitschieters die we bij de andere indicatoren vaststelden. Tijdens de formaties van 2014, 2003 en 2009 is er juist meer berichtgeving met daarin horserace frames. Bij deze formaties werd er – in tegenstelling tot 2008 en 2011 – niet onderhandeld over complexe thema's zoals een staatshervorming. Bovendien waren deze formaties korter, wat er op wijst dat er minder lang onderhandeld werd over de inhoudelijke zaken in het regeerakkoord. De strijd om ministerportefeuilles en het premierschap was bijgevolg van primair belang.

Bij de regeringsformatie van 2011 was het bijvoorbeeld meteen duidelijk dat Elio Di Rupo premier zou worden, terwijl in het leeuwendeel van de berichtgeving op de splitsing van BHV en bijhorende problemen werd gefocust. In 2003, 2009 en 2014, waren er minder substantiële conflicten die de formatie domineerden. Moest dit wel zo zijn, zouden de formaties immers langer duren. Terugdenkend aan de recente formatie van 2014 was er bijvoorbeeld de heisa rond het premierschap en het aanstellen van de Eurocommissaris door de CD&V en de MR, die een groot deel van de formateursfase domineerde. Voorgaande kan de discrepantie tussen de resultaten voor 2011 en 2014 verklaren. Een voorbeeld uit de formatie van 2014; *'Volgens De Wever mogen daar nog geen conclusies uit worden getrokken voor de definitieve verdeling van de posten. Toch lijkt Bourgeois nu in poleposition te zitten als volgend Vlaams minister-president'* (De Standaard, 2014, 7 juni).

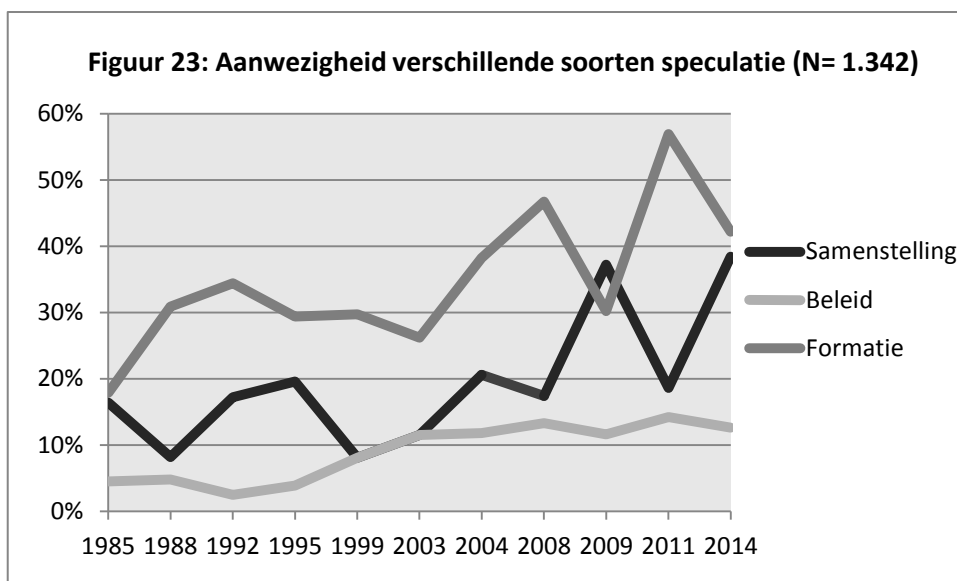
1.5 Speculatie

Wanneer journalisten geen informatie hebben over het lopende formatiebesluit kunnen ze zich beroepen op speculatie over onzekere zaken. We onderscheiden hierbij vier verschillende types van speculatie die we afzonderlijk weergeven. Het verloop van de algemene variabele voor speculatie wordt weergegeven in figuur 22. Hieruit blijkt dat speculeren over de toekomst een gangbare zaak is voor journalisten. Meer dan de helft (55%) van alle geanalyseerde krantenartikels bevat een speculatief element. Bovendien zien we dat het aandeel speculatieve opmerkingen in nieuwsberichten een nagenoeg lineaire stijging kent doorheen de jaren.

In de jaren '80 schommelen de percentages berichtgeving met daarin een speculatief element rond de 35%, terwijl er tijdens de formaties in 2014 en 2011 scores van bijna 70% worden opgetekend. Niet alleen de publieksgerichte logica kan hiervoor een verklaring vormen. Ook de manier waarop onderhandelaars, en vooral de formateurs en informateurs communiceren met de pers, heeft een verandering ondergaan. Wanneer Jean-Luc Dehaene formateur was in de jaren '90, liet hij op regelmatige basis aan de pers weten waar, wanneer en met wie hij ging onderhandelen. Bovendien maakte hij de voorlopige onderhandelingsnota's over aan de media. Een quote van Herman Van Rompuy over deze persoonlijke relaties met journalisten is veelzeggend; *'Ik heb een bijeenkomst meegemaakt ten huize Tindemans met Robert Vandekerckhove en nog een aantal anderen en dat Tindemans zei: "Robert, gaat gij Manu [Ruys, De Standaard] opbellen". En dat Vandekerckhove terugkwam met een lang gezicht en zei: "Te laat, Martens heeft al eerder gebeld"'* (Van Hecke & Heylen, 2009).

In figuur 23 zien we dat het speculeren over het verloop van de formatie het vaakst voorkomt. Speculatie over de samenstelling van de regering komt eveneens vaak voor, terwijl het toekomstig beleid van de regering een minder populair onderwerp lijkt om over te speculeren. De lineaire trend die we bij de algemene variabele voor speculatie aantreffen, blijkt hier afwezig doordat het verloop van het aantal nieuwsberichten met speculatie over de samenstelling en over de formatie, elkaars spiegelbeeld lijken te zijn. De evolutie in het aandeel berichten met speculatie over het toekomstig beleid, kent wel een nagenoeg lineaire toename doorheen de tijd.

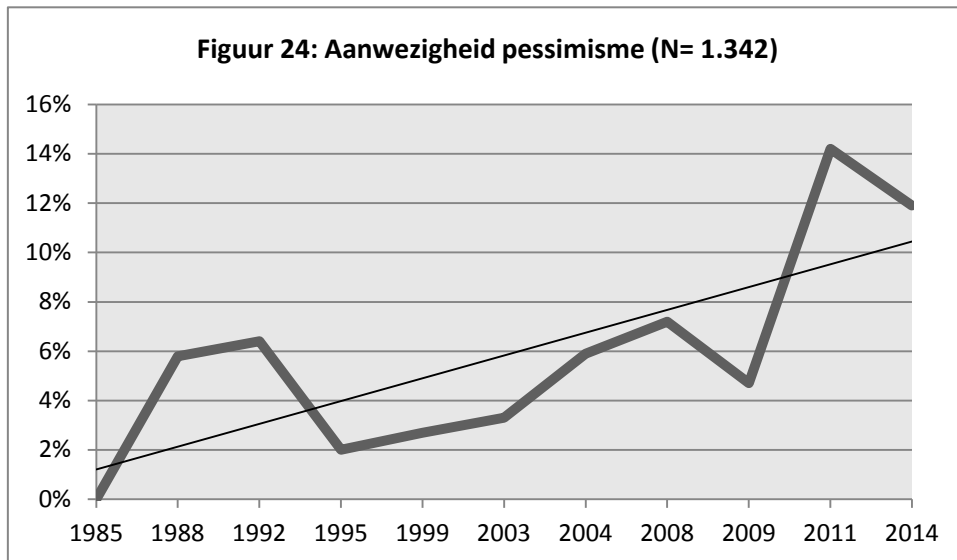

Eerst en vooral is er een opvallend verschil tussen het type speculatie tijdens de regeringsformatie van 2011 en die van 2014. Eén en ander heeft te maken met het feit dat de berichtgeving over de formatie van 2014 zelden betrekking heeft op de onderhandelingen over het regeerakkoord. De partijen hadden een duidelijk gemeenschappelijk doel voor ogen en de inhoudelijke aspecten van de onderhandelingen vormden zelden een breekpunt. Anderzijds ontstonden de grootste conflicten over de verdeling van bevoegdheden. Er werd uitgebreid gespeculeerd over de nieuwe premier en of Marianne Thyssen dan wel Didier Reynders Eurocommissaris zou worden. In 2011 had de berichtgeving over de formatie dan ook voornamelijk betrekking op het moeilijke communautaire dossier BHV en voornamelijk over de uitzonderlijke lange duur van de formatie. In 2009 zien we hetzelfde fenomeen als in 2014; een sterke focus op de samenstelling van de regering en de verdeling van ministerportefeuilles.

Opvallend is eveneens dat het percentage speculatie in 2003 lager ligt dan in 2004. Aangezien er van een structurele verandering in het medialandschap op deze korte tijd geen sprake kan zijn, vormt de stijl van onderhandelen een mogelijke verklaring. In 2003 opteerde formateur Verhofstadt immers voor het geven van dagelijkse persbriefings, zodat journalisten over feitelijke bronnen beschikten om het verloop van de formatie te beschrijven. Ook het feit dat de verkiezingsuitslag zeer duidelijk was (*'rode zondag'*, *'een Paarse coalitie stond in de sterren geschreven'*) zorgde mogelijk voor minder speculatie over de samenstelling van de regering.

Aangezien journalisten zowel vanuit positieve als negatieve invalshoek kunnen speculeren over het verloop van een formatie, is het interessant om te kijken naar het gebruik van pessimistische uitdrukkingen zoals *'Dehaene staat voor een mission impossible'*. Uit figuur 24 blijkt dat er eveneens sprake is van een stijging in het gebruik van pessimistische uitdrukking door journalisten. In verhouding tot de voorgaande indicatoren zijn de percentages hier globaal gezien eerder laag. Dit wijst er op dat journalisten zelden expliciet hun bezorgdheden over het lopende formatiebeeraad uitdrukken. Aangezien de percentages speculatie over de formatie wel hoog liggen, blijkt dit dus eerder impliciet te gebeuren.

Naast deze stijgende trend zien we enkele afwijkingen daarvan in 2011, 1988 en 1992, met een uitzonderlijke piek van 14% pessimistische artikels in 2011. Dit zijn allemaal zeer lange formaties, waarbij er over het algemeen een pessimistische stemming heerste. Denk hierbij aan de lange formatie van 2011, waarbij ook de publieke opinie duidelijk zijn ongenoegen begon te uiten over de uitzonderlijk lange formatie. Deze pessimistische stemming laat zich dus ook voelen in nieuwsberichten over lange regeringsformaties.

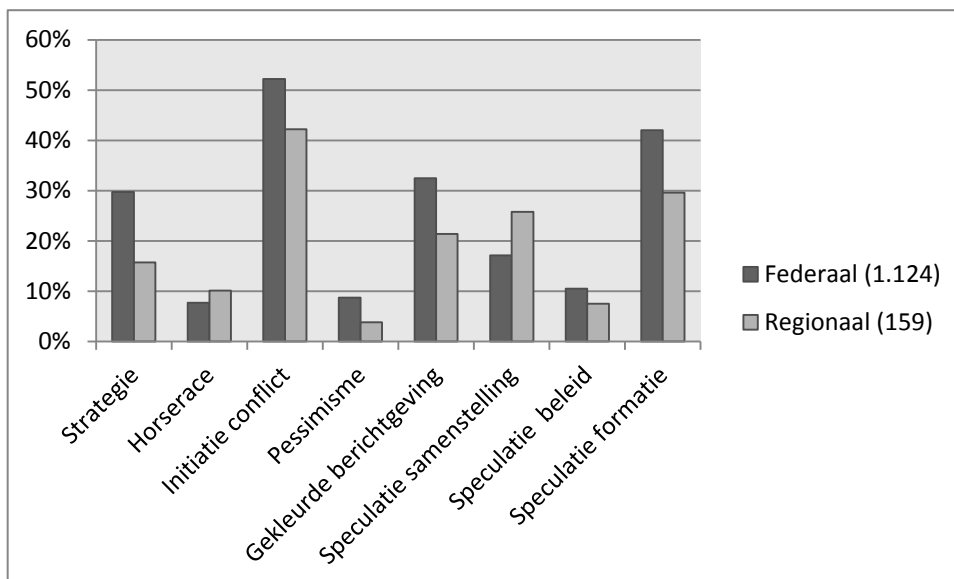

2. Afzonderlijke indicatoren interpretatieve journalistiek

In het vorige deel van de resultatensectie bespraken we sporadisch de opvallende uitschieters en de afwijkingen van de lineaire trend. In wat volgt, brengen we de verklaringen die we hiervoor aanhaalden op meer systematische wijze in kaart. Concreet gaan we na welke conjuncturele factoren een invloed hebben op de aanwezigheid van de afzonderlijke indicatoren van interpretatieve journalistiek.

2.1 Staatskundig niveau

Een eerste conjuncturele factor is het staatkundig niveau waarop het krantenartikel betrekking heeft. Bij de analyse van deze onafhankelijke variabele hebben we krantenartikels over zowel de federale als de regionale formatie niet in beschouwing genomen. Verder valt het op dat er een grote discrepantie bestaat tussen het aantal berichten over federale en regionale formaties. Hierdoor verwachten we dat de aanwezigheid van bepaalde indicatoren in berichtgeving over de regionale formatie zwaarder doorwegen.

Figuur 25: Aanwezigheid indicatoren naargelang staatkundig niveau (N= 1.283)

Ondanks deze *mismatch* in het aantal nieuwsberichten zijn er toch enkele duidelijke verschillen zichtbaar. Nagenoeg alle indicatoren blijken vaker aanwezig in nieuwsberichten over federale formaties dan over regionale. Deze resultaten liggen grotendeels in lijn met onze verwachtingen. Onderhandelingen op het federale niveau zijn veelal complexer doordat er vaak onderhandeld wordt over staatshervormingen of andere communautair geladen thema's.

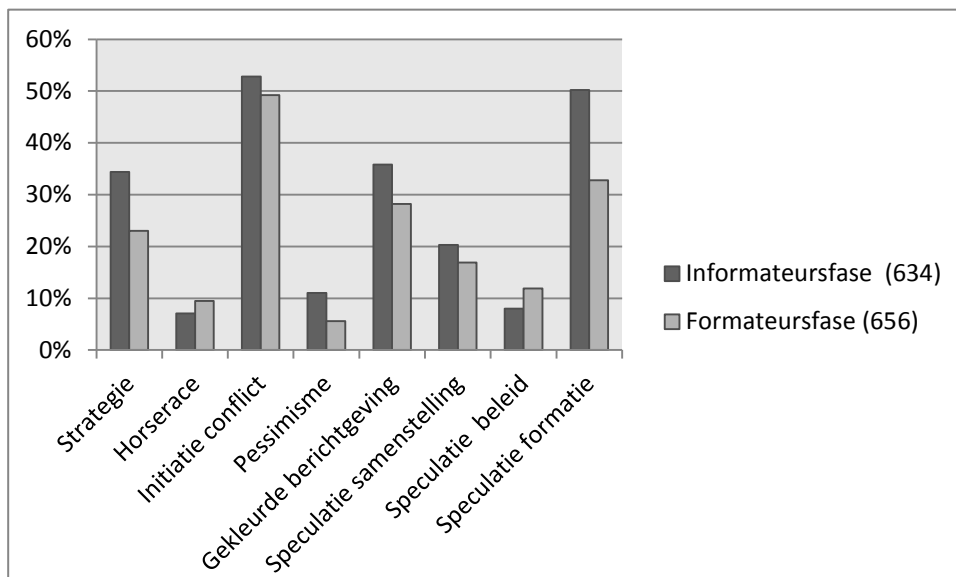
Voorgaande zorgt voor significant meer strategische framing ($p = 0,000 < 0,001$), meer pessimisme ($p = 0,032 < 0,05$) en meer speculatie over het verloop van de formatie ($p = 0,003 < 0,01$) in nieuwsberichten over federale onderhandelingen. Bovendien is de berichtgeving tijdens deze regeringsformaties significant vaker gekleurd dan bij regionale onderhandelingen ($p = 0,004 < 0,01$).

Het feit dat partijen aan weerszijde van de taalgrens betrokken zijn zorgt bovendien voor heel wat 'splijtstof' aan de onderhandelingsstafel, maar de journalist blijkt niet significant ($p=0,123 > 0,05$) vaker de initiator van conflicten te zijn in berichten over het federale niveau. De samenhang met speculatie over beleid is niet significant ($p= 0,248 > 0,05$). Twee variabelen vormen bovendien een uitzondering op deze trend, namelijk het horserace frame ($p= 0,313 > 0,01$) en speculatie over de samenstelling van de regering ($p=0,008 < 0,01$). Al blijkt er enkel bij deze laatste indicator sprake van een significant verschil. Een mogelijke verklaring hiervoor is de complexiteit van de thema's waarover men onderhandelt op het federale niveau. Vlaamse onderhandelingen worden minder gedomineerd door conflicten over beleid, waardoor berichtgeving over het verdelen van ministerportefeuilles de overhand krijgt.

2.2 Onderhandelingsfase

Naast het staatkundige niveau is het eveneens interessant om de verschillende fasen van een onderhandeling in kaart te brengen. We maken hierbij een onderscheid tussen de informateursfase en de formateursfase. In figuur 26 zien we dat de indicatoren van interpretatieve journalistiek over nagenoeg de hele lijn vaker terug te vinden zijn in berichtgeving over de informateursfase. Deze nieuwsberichten bevatten significant vaker strategische frames ($p= 0,000 < 0,001$) en er wordt meer gespeculeerd over het verdere verloop van de formatie ($p= 0,000 < 0,001$). Dit laatste is weinig verrassend aangezien de uitkomst onzekerder is in de informateursfase. Er bestaat bijvoorbeeld grote onzekerheid over de duur van de formatie of over wie de koning zal aanduiden om de onderhandelingen verder te leiden.

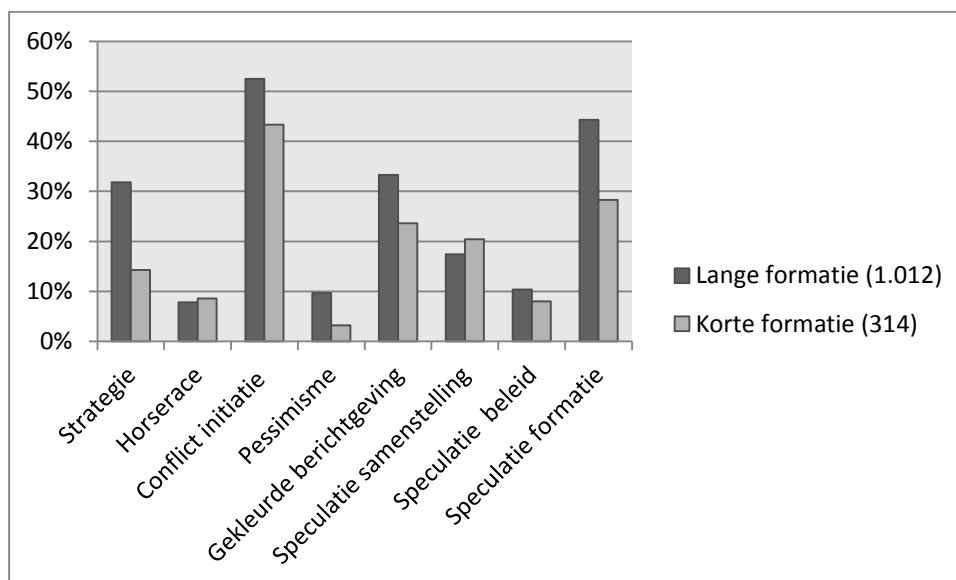
De aanwezigheid van speculatie over de samenstelling van de regering blijkt niet significant te verschillen naargelang de formatiefase ($p= 0,114 > 0,05$). Dit valt te verklaren doordat er in de formateursfase sterk wordt gefocust op de bevoegdheidsverdeling, terwijl het in deze onderhandelingsfase wel duidelijk is welke partijen samen in zee zullen gaan. Dit laatste is niet het geval tijdens de informateursfase, waardoor het verschil tussen beide fasen beperkt is. Enkel het horserace frame; op het einde van de formatie wordt vaak gespeculeerd over wie al dan niet premier wordt en welke politici 'naast de prijzenkast grijpen' en speculatie over beleid vinden we vaker terug in de formateursfase ($p=0,021 < 0,05$). Bij het horserace frame blijkt het verschil niet significant ($p= 0,125 > 0,05$). Dat er in deze laatste fase meer wordt gespeculeerd over concreet beleid, sluit aan bij het feit dat het regeerakkoord wordt onderhandeld. Bovendien wordt er in deze periode bijvoorbeeld gespeculeerd over hoe de politici de abstracte bepalingen uit het regeerakkoord zullen vertalen in concreet beleid.

Figuur 26: Aanwezigheid indicatoren naargelang onderhandelingsfase (N= 1.290)

2.3 Duur formatie

Zoals eerder aangehaald, verwachten we een invloed van de duur van de regeringsformatie op de berichtgeving hieromtrent. We operationaliseren lange formaties (N=5) als diegene die langer dan 100 dagen duurden, terwijl korte minder dan 100 dagen in beslag namen (N=9). Formaties duren lang wanneer er veel moeilijkheden zijn. In zulke omstandigheden verwachten we dat politici minder communiceren en journalisten bijgevolg over minder informatie beschikken. Onderstaande tabel bevestigt dat deze elementen interpretatieve journalistiek in de hand werken.

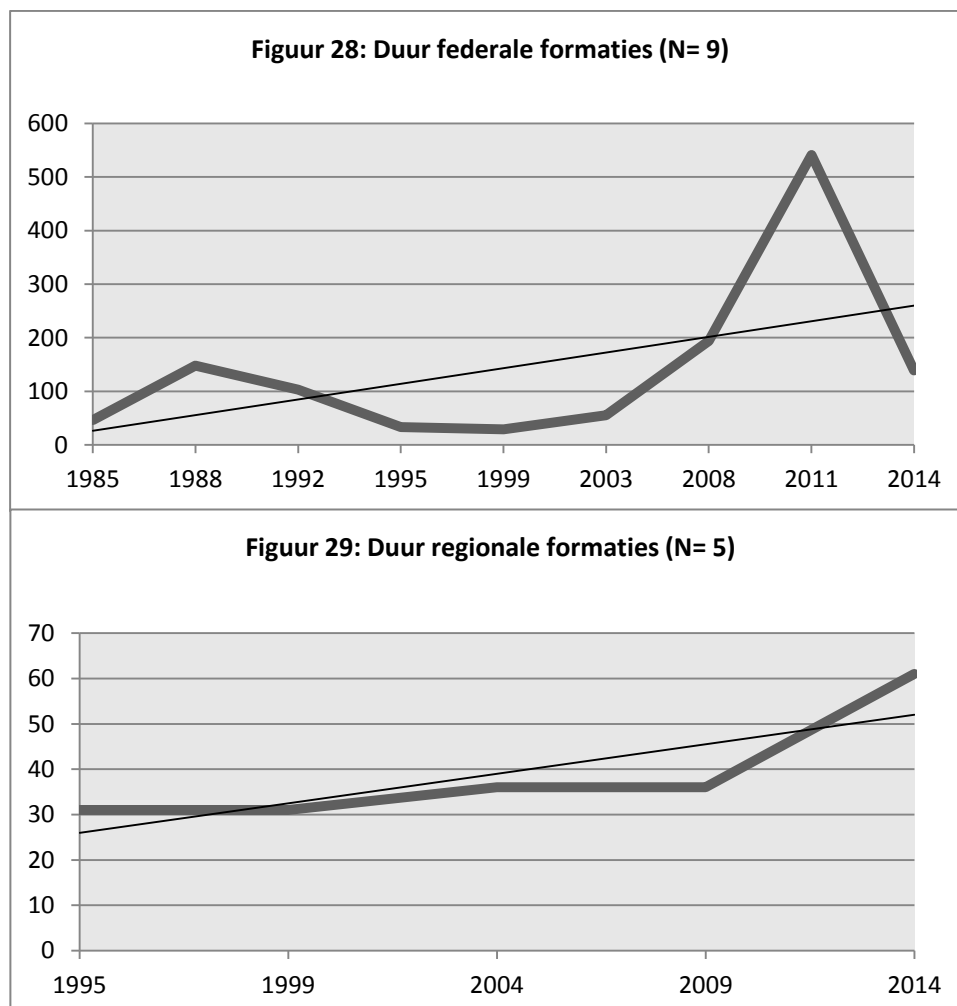

Figuur 27: Aanwezigheid indicatoren naargelang duur onderhandelingen (N= 1.326)

Zo blijken journalisten significant vaker gebruik te maken van strategische frames ($p=0,000 < 0,001$) in berichtgeving over lange regeringsformaties. Dit is eveneens het geval voor pessimistische uitlatingen ($p=0,000 < 0,001$), speculatie over het verloop van de formatie ($p=0,000 < 0,001$) en het gebruik van gekleurde berichtgeving ($p=0,000 < 0,001$).

Dit ligt in de lijn met onze verwachtingen. Formaties duren lang wanneer er conflicten zijn die het vinden van een compromis bemoeilijken (52% artikels met conflict-frames bij lange formaties, 33% bij korte). Journalisten blijken echter niet significant vaker de initiator van deze conflicten bij lange formaties ($p=0,079 > 0,05$). Bovendien willen de burgers weten wanneer een nieuwe meerderheid zal aantreden, wat journalisten beweegt tot het speculeren over het verloop van de formatie. Dat dit bovendien vaak resulteert in pessimistische uitlatingen is geen verrassing. Het aandeel speculatie over beleid verschilt niet significant ($p=0,209 > 0,05$) naargelang de duur van de formatie. Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat er altijd moet worden onderhandeld over een regeerakkoord, zowel bij korte als bij lange formaties. Dit gaat altijd gepaard met onzekerheden over het toekomstig beleid. We zien een gelijkaardig resultaat bij speculatie over de samenstelling van de meerderheid ($p=0,229 > 0,05$). Zowel bij korte als bij lange formaties is er immers onzekerheid over de samenstelling van de regering en de verdeling van bevoegdheden. Ook horserace frames vinden we niet significant vaker terug in nieuwsberichten over korte formaties ($p=0,651 > 0,05$).

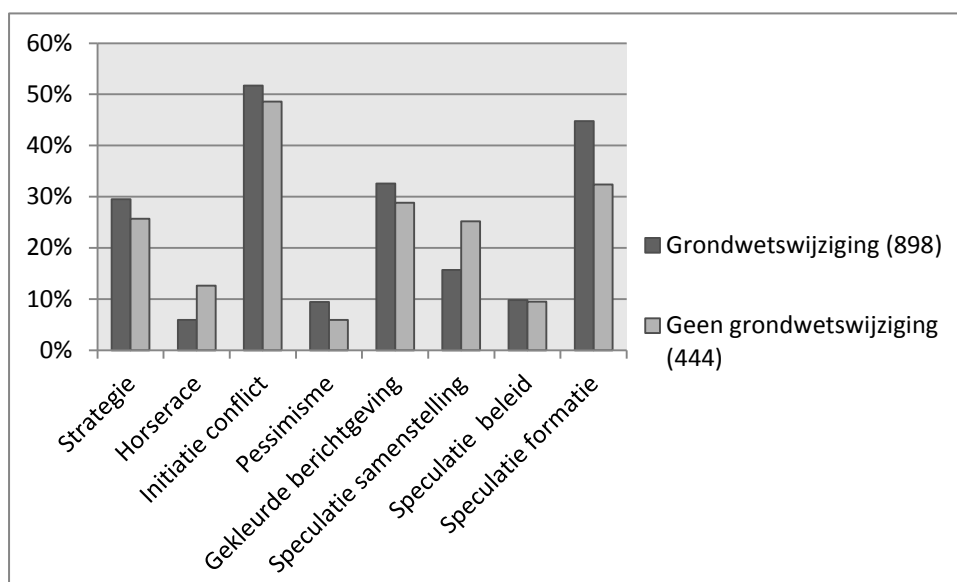
Aangezien het mogelijk is dat het hier om een structurele verandering gaat doorheen de tijd, geven we de evolutie van de duur van formaties weer. Hieruit blijkt dat er op het federale niveau geen sprake is van een lineaire trend, waardoor we de duur van de formatie wel degelijk kunnen opnemen als conjuncturele variabele. Bij de regionale formaties lijkt er zich wel een stijging voor te doen, die uitsluitend te wijten is aan de regionale formatie van 2014. Op de y-as wordt het aantal dagen van de formatie weergegeven.

2.4 Grondwetswijzigingen

Ook het onderhandelen over een grondwetswijziging kan een invloed hebben op hoe er over een formatie wordt bericht. Zowel in 1988, 1991, 2008 als in 2011 gingen de onderhandelaars op zoek naar een tweederdemeerderheid. Wanneer we naar figuur 30 kijken, blijken de indicatoren van interpretatieve journalistiek vaker aanwezig in berichtgeving over deze onderhandelingen.

De nieuwsberichten bevatten echter significant minder horserace frames ($p=0,000 < 0,001$). Dit kan verklaard worden doordat de materie over de grondwetswijziging en de conflicten hieromtrent de berichtgeving domineren. Daardoor is er minder ruimte en ontbreekt bovenal de noodzaak om de strijd tussen politici over bevoegdheden te belichten. Dit uit zich eveneens in significant minder speculatie over de samenstelling van de regering ($p=0,000 < 0,001$). Onderhandelen over een grondwetswijziging is vaak conflictueus, waardoor de formaties complexer zijn. Dit uit zich in significant meer pessimistische uitlatingen door journalisten ($p=0,028 < 0,05$) en speculatie over het verloop van de formatie ($p=0,000 < 0,001$). De onzekerheid is immers groter door de zoektocht naar een bijzondere meerderheid. De overige indicatoren blijken niet significant samen te hangen met het al dan niet onderhandelen over een grondwettelijke wijziging.

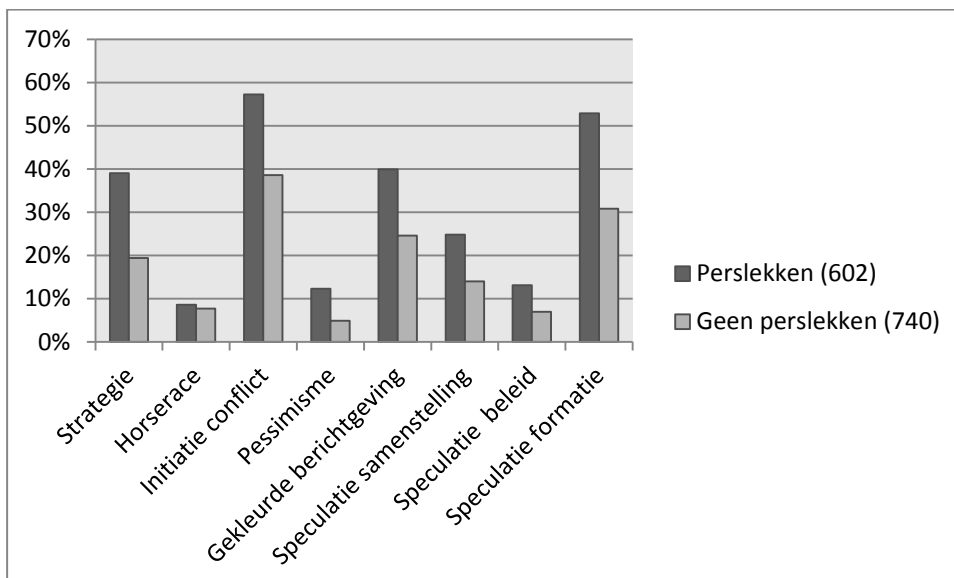

Figuur 30: Aanwezigheid indicatoren naargelang grondwetswijziging op onderhandelingstafel (N = 1.342)

2.5 Wantrouwen tussen onderhandelaars

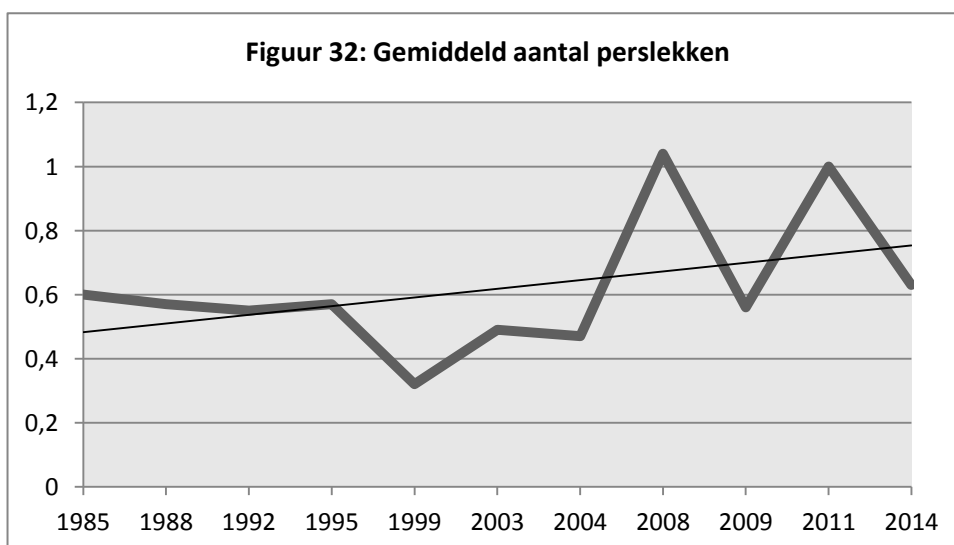
Bij een regeringsformatie is het vertrouwen tussen de onderhandelaars cruciaal. Dit vertrouwen wordt echter geschonden wanneer betrokkenen interne informatie lekken naar de pers. Perslekken zorgen bovendien voor een escalatie van conflicten en bemoeilijken op die manier het vinden van een compromis (Ku, 1998; Spörer-Wagner & Marcinkowski, 2010). Eerst en vooral is het opvallend dat in niet minder dan 602 artikels uit de steekproef, verwezen wordt naar minstens één perslek. Dit is nagenoeg de helft van alle berichtgeving. Uit figuur 31 blijkt bovendien dat er een verband bestaat tussen de aanwezigheid van perslekken in een nieuwsbericht en hoe journalisten berichten over de formatie.

Het verband is bovendien voor elke indicator positief. De aanwezigheid van minstens één verwijzing naar een perslek in een artikel, heeft een significant positief effect op de aanwezigheid van strategische frames ($p=0,000 < 0,001$), journalistieke conflict-initiatie ($p=0,000 < 0,001$), pessimistische uitlatingen ($p=0,000 < 0,001$), speculatie over bevoegdheden ($p=0,000 < 0,001$), speculatie over beleid ($p=0,000 < 0,001$) en over het verloop van de formatie ($p=0,000 < 0,001$). Bovendien zijn deze artikels significant vaker gekleurd ($p=0,000 < 0,001$). Enkel bij het gebruik van horserace frames door journalisten is het verschil verwaarloosbaar ($p=0,588 > 0,05$).

Figuur 31: Aanwezigheid indicatoren naargelang perslekken (N=1.342)

Ook hier gaan we na of het gaat om een structurele stijging doorheen de jaren. Figuur 32 geeft het gemiddelde aantal perslekken per artikel weer naargelang het jaar van de formatie. We kunnen hieruit concluderen dat het aantal perslekken in een artikel schommelt naargelang de formatie en niet eenduidig toeneemt doorheen de tijd.

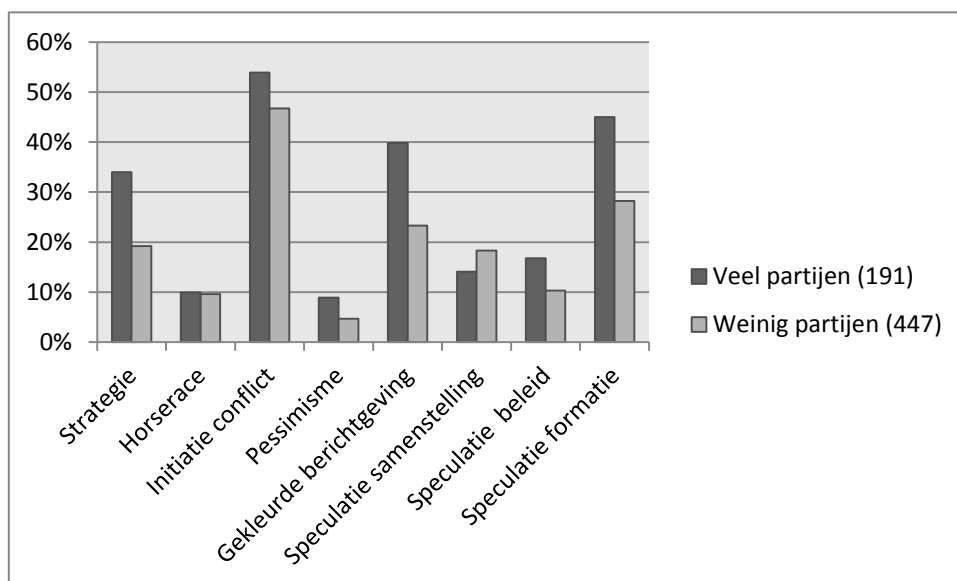

Het wantrouwen tussen de onderhandelaars was voornamelijk tijdens de formaties van 2008 en 2011 bijzonder groot. Dit uit zich in het hoge aantal perslekken. In 2011 wou men voorkomen dat het debat, zoals in 2008 het geval was, voornamelijk in de media zou worden gevoerd. Om in alle sereniteit te kunnen onderhandelen, lasten Di Rupo en De Wever een absolute radiostilte in. Dit bleek echter niet succesvol. Een voorbeeld van 4 mei, wanneer Di Rupo de leiding had over de onderhandelingen; *‘in de wandelgangen is te horen van wel, maar zelf houdt Elio Di Rupo (PS) de lippen voorlopig stijf op elkaar* (De Standaard, 2011, 4 mei). Tijdens de formatie van 2007-2008 werd er nagenoeg steeds gelect aan de poorten van Hertoginnedal. Een onderhandelaar omschrijft het als *‘Blaffen voor de camera's en de volgende morgen braafjes meewerken: politieke cinema’* (Het Laatste Nieuws, 2007, 25 juli).

2.6 Aantal onderhandelende partijen

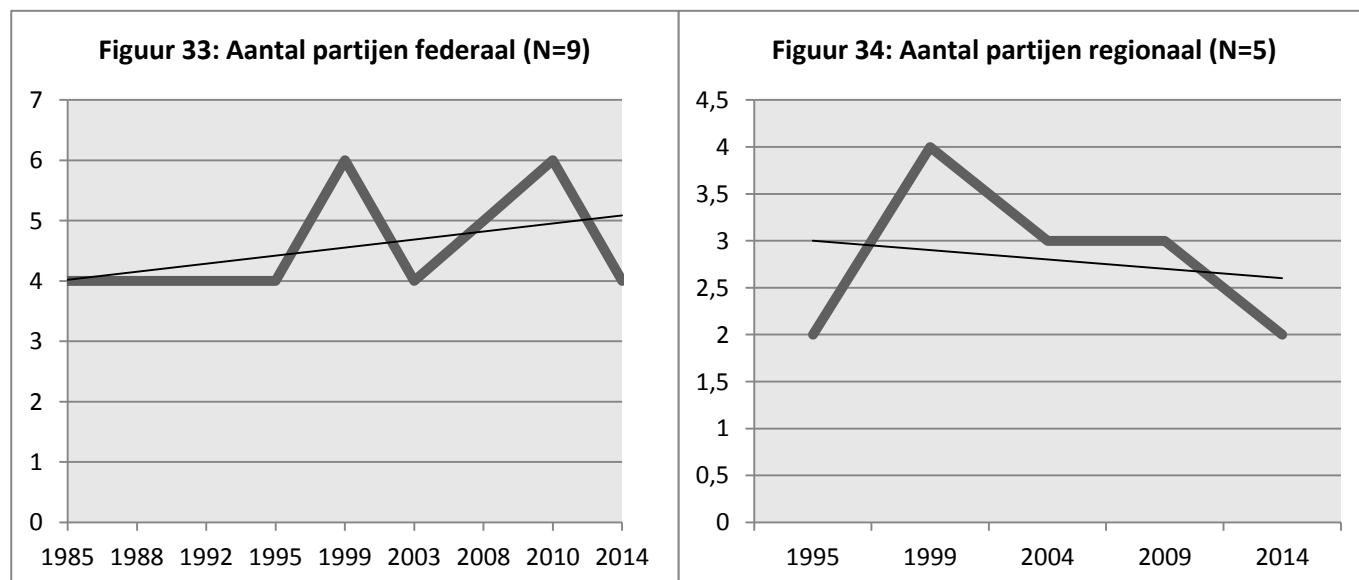
Tot slot verwachten we een invloed van het aantal partijen aan de onderhandelings tafel. We gaan er vanuit dat onderhandelingen met meer partijen moeilijker zijn. Tot vier partijen categoriseren we als weinig, terwijl we bij vijf of meer partijen spreken over veel partijen. Zoals eerder aangehaald hebben deze aantallen enkel betrekking op de formateursfase. In figuur 35 wordt de invloed van het aantal onderhandelende partijen op de aanwezigheid van de verschillende indicatoren van interpretatieve journalistiek weergegeven. Met uitzondering van speculatie over de samenstelling van de regering ($p=0,196 > 0,05$), de aanwezigheid van het horserace frame ($p=0,898 > 0,05$) en journalistieke conflict-initiatie ($p=0,226 > 0,05$), wordt er over onderhandelingen waar minder partijen aan deelnemen significant minder interpretatief bericht. Deze resultaten hangen bovendien sterk samen met het verschil tussen regionale en federale formaties. Bij deze laatste zitten er immers meer partijen aan tafel.

Het strategische frame wordt door journalisten significant vaker gebruikt om te rapporteren over formaties waar veel partijen aan deelnemen ($p=0,000 < 0,001$). Dit is eveneens het geval voor het aandeel gekleurde berichtgeving ($p=0,000 < 0,001$), voor speculatie over het verloop van de formatie ($p=0,000 < 0,001$) en over beleid ($p=0,000 < 0,001$).

Figuur 33: Aanwezigheid indicatoren naargelang aantal partijen tijdens formatiefase (N = 638)

Om uit te sluiten dat de verklarende kracht van deze variabele volledig bepaald wordt door een structurele verandering, geven we het verloop weer doorheen de jaren. Uit onderstaande figuren blijkt dat we de variabele zonder meer als conjunctureel kunnen beschouwen.

2.7 Correlatiematrix onafhankelijke variabelen

Naast de bespreking van de invloed van deze onafhankelijke variabelen op verschillende indicatoren van interpretatieve journalistiek, is het interessant om een beeld te schetsen van de samenhang tussen deze conjuncturele factoren onderling, alvorens een multivariate analyse uit te voeren. Bij de beschrijvende resultaten hebben we immers impliciet verwezen naar de impact die de ene onafhankelijke variabele kan hebben op de andere. Aangezien de conjuncturele factoren op verschillende niveaus worden gemeten, betrekken we enkel diegene op formatieniveau. Dit impliceert dat we perslekken evenals de onderhandelingsfase niet opnemen. We verwachten bovendien dat deze variabelen minder sterk correleren, net doordat ze op een ander niveau worden gemeten.

Tabel 19: Correlatiematrix				
	Duur formatie	Grondwetswijziging	Staatkundig niveau	# partijen
Duur formatie (N= 14)	1	0,849***	0,645*	0,337
Grondwetswijziging (N=14)	0,849***	1	0,548*	0,440
Staatkundig niveau (N= 14)	0,645*	0,548*	1	0,452
Aantal partijen (N= 14)	0,337	0,440	0,452	1

(2-tailed : *** p < 0,001; ** p < 0,01; * p < 0,05)

Uit tabel 19 kunnen we afleiden dat er een significante samenhang bestaat tussen de duur van een formatie en het onderhandelen over een grondwetswijziging. Het gaat hier bovendien om een positief, sterk verband (0,849). Aangezien alle opgenomen variabelen dichotoom zijn, kunnen we stellen dat lange formaties (1) sterk samenhangen met een grondwetswijziging op de onderhandelingsstafel (1). Zulke onderhandelingen duurden immers gemiddeld 104 dagen langer. Verder zien we dat de duur van een formatie ook sterk samenhangt met het staatkundig niveau waarop de onderhandelingen plaatsvinden (0,645). Federale formaties (1) duren immers vaak langer (1) dan regionale. Tot slot is er, logischerwijs, een positief en significant verband tussen het onderhandelen van een grondwetswijziging en het staatkundig niveau waarop de formatie plaatsvindt (0,548). Enkel op het federale niveau wordt er immers onderhandeld over een staats Hervorming.

2.8 Regressieanalyse afzonderlijke indicatoren

Om na te gaan of de invloed van de verschillende onafhankelijke variabelen op de indicatoren van interpretatieve journalistiek significant is evenals om een oorzakelijk verband aan te tonen, gebruiken we een multilevel logistische regressieanalyse. Op basis van voorgaande correlatiematrix werd besloten om vijf onafhankelijke variabelen in het model op te nemen om het probleem van multicollineariteit te overbruggen. De samenhang tussen het onderhandelen van een grondwetswijziging en de duur van de formatie bleek immers te sterk. Verder zou het opnemen van de variabele 'aantal partijen', het aantal cases in de analyses nagenoeg halveren. Daarom kijken we enkel naar de duur van de formatie, het staatkundig niveau, de onderhandelingsfase en de aanwezigheid van perslekken. We nemen eveneens het jaar van de formatie in acht, om na te gaan of er sprake is van een significante evolutie doorheen de tijd, als aanvulling op de beschrijvende resultaten. We vermelden voor elke afzonderlijke indicator de Wald Chi², die aangeeft of het model significant verschilt van een model met enkel de constante. We bespreken de resultaten in termen van kansverhoudingen, of korter; odds ratio's.

Tabel 20: Multilevel Logistische regressieanalyse				
Indicator (1)	Onafhankelijke variabele	Coëfficiënt	Exp(B)	Sig
Strategisch frame Wald Chi ² = 93,76*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,162 Variantie tussen groepen: 0,008	Jaar formatie	0,054 (0,1)	1,055	0,000***
	Duur formatie	0,523 (0,52)	1,687	0,109
	Staatkundig niveau	- 0,049 (0,39)	0,952	0,900
	Onderhandelingsfase	- 0,454 (0,15)	0,635	0,002**
	Perslekken	0,279 (0,05)	1,322	0,000***
	Constante	- 110,388 (21,1)		0,000***
Horserace frame Wald Chi ² = 33,08*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,154 Variantie tussen groepen: 0,007	Jaar formatie	0,086 (0,02)	1,090	0,000***
	Duur formatie	- 0,439 (0,45)	0,645	0,328
	Staatkundig niveau	0,128 (0,5)	1,136	0,795
	Onderhandelingsfase	0,253 (0,24)	1,288	0,295
	Perslekken	0,104 (0,07)	1,110	0,121
	Constante	- 174,247 (36,31)		0,000***
Conflict-initiatie	Jaar formatie	0,037 (0,01)	1,038	0,000***

Wald Chi² = 16,77*** N = 603, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,030 Variantie tussen groepen: 0,000	Duur formatie	-0,177 (0,36)	0,838	0,621
	Staatkundig niveau	0,515 (0,43)	1,674	0,235
	Onderhandelingsfase	- 0,108 (0,18)	0,898	0,548
	Perslekken	0,029 (0,06)	1,029	0,599
	Constante	-75.223 (20,75)		0,000***
Speculatie (totaal) Wald Chi² = 104.86*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,036 Variantie tussen groepen: 0,000	Jaar formatie	0,045 (0,01)	1,046	0,000***
	Duur formatie	0,019 (0,21)	1,019	0,927
	Staatkundig niveau	- 0,232 (0,26)	0,793	0,378
	Onderhandelingsfase	- 0,460 (0,13)	0,631	0,001**
	Perslekken	0,311 (0,06)	1,365	0,000***
	Constante	- 88,988 (13,76)		0,000***
Speculatie samenstelling Wald Chi² = 34,96*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,213 Variantie tussen groepen: 0,014	Jaar formatie	0,034 (0,01)	1,035	0,004**
	Duur formatie	- 0,307 (0,34)	0,736	0,360
	Staatkundig niveau	- 0,551 (0,38)	0,576	0,148
	Onderhandelingsfase	- 0,511 (0,18)	0,600	0,005**
	Perslekken	0,158 (0,05)	1,171	0,002**
	Constante	-70,272 (24,18)		0,004**
Speculatie beleid Wald Chi² = 33,25*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,001 Variantie tussen groepen: 0,000	Jaar formatie	0,052 (0,01)	1,053	0,000***
	Duur formatie	- 0,192 (0,34)	0,825	0,576
	Staatkundig niveau	0,656 (0,44)	1,927	0,140
	Onderhandelingsfase	0,497 (0,21)	1,644	0,016*
	Perslekken	0,099 (0,06)	1,104	0,103
	Constante	-108,333 (25,02)		0,000***
Speculatie formatie Wald Chi² = 68.09*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,172 Variantie tussen groepen: 0,009	Jaar formatie	0,026 (0,01)	1,026	0,005**
	Duur formatie	0,404 (0,27)	1,198	0,130
	Staatkundig niveau	- 0,241 (0,32)	0,786	0,456
	Onderhandelingsfase	- 0,581 (0,14)	0,559	0,000***
	Perslekken	0,236 (0,05)	1,266	0,000***
	Constante	-52.74218 (18,76)		0,005**
Pessimisme Wald Chi² = 32.90*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,137 Variantie tussen groepen: 0,006	Jaar formatie	0,036 (0,01)	1,037	0,010*
	Duur formatie	1,343 (0,75)	3,831	0,074
	Staatkundig niveau	- 0,903 (0,85)	0,405	0,287
	Onderhandelingsfase	- 0,571 (0,23)	0,565	0,015*
	Perslekken	0,186 (0,06)	1,204	0,004**
	Constante	-75,008 (28,09)		0,008**
Toon Wald chi² = 74.98*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,127 Variantie tussen groepen: 0,005	Jaar formatie	0,044 (0,01)	1,045	0,000***
	Duur formatie	0,281 (0,26)	1,324	0,378
	Staatkundig niveau	-0,109 (0,32)	0,897	0,674
	Onderhandelingsfase	-0,330 (0,14)	0,719	0,022*
	Perslekken	0,267 (0,05)	1,306	0,000***
	Constante	- 89.457 (17,62)		0,000***
Negativiteit Walch chi² = 63,23*** N = 1249, Groepen = 14 Variantie binnen groepen: 0,142 Variantie tussen groepen: 0,006	Jaar formatie	0,041 (0,01)	1,042	0,000***
	Duur formatie	0,284 (0,33)	1,33	0,392
	Staatkundig niveau	0,365 (0,43)	1,441	0,395
	Onderhandelingsfase	-0,28 (0,16)	0,756	0,086
	Perslekken	0,254 (0,05)	1,289	0,000***
	Constante	-83,59 (21,15)		0,000***

Op basis van de Wald χ^2 , die bij al de verschillende analyses significant blijkt, kunnen we concluderen dat de nulhypothese wordt verworpen en dat de onafhankelijke variabelen een significante invloed uitoefenen op alle afzonderlijke indicatoren van interpretatieve journalistiek. Uit tabel 20 blijkt echter dat niet alle onafhankelijke factoren eenzelfde invloed uitoefenen op deze indicatoren. Daarom bespreken we deze afzonderlijk.

Eerst en vooral blijkt het jaar van de formatie een significante invloed te hebben op de aanwezigheid van alle indicatoren van interpretatieve journalistiek. Aangezien het verband steeds positief is, worden de hypothesen met betrekking tot een structurele verandering bevestigd. Zo zien we dat bij een toename van één jaar, de odds op aanwezigheid van strategische frames in nieuwsberichten toeneemt met een factor van 1,055. Dit betekent dat bij ieder extra jaar, de kans om strategische frames aan te treffen in nieuwsberichten tegenover de kans om geen strategische frames aan te treffen toeneemt met 5,5%. De odds op het aantreffen van horserace frames neemt op zijn beurt ieder bijkomend jaar toe met 9% (Exp B= 1,09). Verder zien we dat ieder jaar, de odds op conflict-initiatie door journalisten, toeneemt met 3,8% (Exp B= 1,038).

Ook bij de verschillende soorten speculatie neemt de odds op het aantreffen van een speculatief element in een nieuwsbericht ieder extra jaar toe met 4,6% (Exp B= 1,046). Wanneer we het type speculatie bekijken, zien we een jaarlijkse toename van de odds op speculatie over de samenstelling van de regering, het toekomstig beleid en het verloop van de formatie met respectievelijk 3,5% (Exp B= 1,035), 5,3% (Exp B= 1,053) en 2,6% (Exp B= 1,026). Ook de odds op pessimistische uitlatingen in nieuwsberichten door journalisten neemt ieder jaar toe met 3,7% (Exp B= 1,037). Tot slot neemt ook de odds op gekleurde berichtgeving ieder jaar toe met 4,5% (Exp B= 1,045) en de odds op een negatieve toon neemt ieder jaar toe met 4,2% (Exp B= 1,45).

Uit voorgaande blijkt dat de coëfficiënten op een eerder zwakke samenhang wijzen. Bij de beschrijvende resultaten zagen we immers dat het verloop van de verschillende indicatoren zelden een eenduidige toename kent doorheen de tijd. Toch is het opvallend dat bij de indicatoren zoals journalistieke conflict-initiatie en de aanwezigheid van het horserace frame, het jaar van de formatie de enige variabele is die een significante invloed uitoefent op deze afhankelijken.

Een tweede onafhankelijke variabele die we in acht nemen, is de duur van de formatie. Uit tabel 20 kunnen we echter concluderen dat deze conjuncturele variabele geen invloed heeft op de aanwezigheid van de afzonderlijke indicatoren van interpretatieve journalistiek. Uit de bivariate analyse die we vooraf uitvoerden bleken er wel significante verschillen te bestaan tussen lange en korte formaties. Aangezien we met deze multilevel analyse rekening houden met de structuur van de data en in acht nemen dat nieuwsberichten uit eenzelfde formatie een zekere samenhang vertonen, verdwijnt de invloed van deze conjuncturele variabele. Een derde onafhankelijke variabele is het staatkundig niveau waarop de onderhandelingen plaatsvinden. Ook deze conjuncturele factor heeft geen significante invloed op de aanwezigheid van de afzonderlijke indicatoren van interpretatieve journalistiek.

De onderhandelingsfase waarop het krantenartikel betrekking heeft, blijkt daarentegen wel een significante invloed te hebben op de verschillende indicatoren van interpretatieve journalistiek. Zo zien we in tabel 20 dat berichtgeving over de formateursfase, in vergelijking met de informateursfase

de odds op de aanwezigheid van strategische frames significant doet afnemen met 36,5% (Exp B = 0,635). De kans op het aantreffen van strategische frames in verhouding met de kans op het niet aantreffen van strategische frames, neemt dus af met een factor van 0,635. Ook de odds op de aanwezigheid van speculatie neemt af met 36,9% tijdens de formateursfase, in vergelijking met de informateursfase (Exp B= 0,631).

Wanneer we de verschillende aspecten van speculatie bekijken, zien we een positief verband tussen speculatie over beleid en het berichten over de formateursfase. De odds op aanwezigheid van dit soort speculatie neemt dan ook toe met 64,4% tegenover berichtgeving over de informateursfase (Exp B= 1,644). Dit sluit aan bij de redenering dat de nadruk ligt op het regeerakkoord tijdens deze laatste fase van de onderhandelingen. Het verband met de overige afhankelijke variabelen is steeds negatief. Bij berichtgeving over de formateursfase neemt de odds op speculatie over de samenstelling van de regering af met 40% (Exp B= 0,600). De odds op speculatie over de formatie evenals pessimistische uitlatingen neemt in berichtgeving over de formateursfase eveneens af met respectievelijk 40,1% (Exp B= 0,599) en 43,5% (Exp B= 0,565). Ook bij de aanwezigheid van gekleurde berichtgeving is er sprake van een gelijkaardige invloed van de onderhandelingsfase. De odds op gekleurde nieuwsberichten neemt immers af met 28,1% (Exp B= 0,719) bij berichtgeving over de formateursfase, in vergelijking met de informateursfase.

Een laatste conjuncturele variabele, die gemeten werd op artikelniveau en die we als continue variabele opnemen in het model, is de aanwezigheid van perslekken. De significante relatie tussen deze perslekken en enkele indicatoren blijkt telkens positief. De aanwezigheid van perslekken werkt dus interpretatieve journalistiek in de hand. Zo zorgt één extra verwijzing naar een perslek in een nieuwsbericht voor een toename van de odds op de aanwezigheid van het strategisch frame met 32,2% (Exp B= 1,322). Ook neemt de odds op speculatie in het algemeen, op speculatie over de samenstelling van de regering, op speculatie over de formatie en op pessimistische uitlatingen door journalisten toe bij iedere extra verwijzing naar een perslek met respectievelijk 36,5% (Exp B= 1,365), 26,6% (Exp B= 1,266), 17,1% (Exp B= 1,117) en 20,4% (Exp B= 1,204). Zelfs op de toon van de berichtgeving oefent deze conjuncturele factor een significante invloed uit. Bij een toename in het aantal verwijzingen naar perslekken met een eenheid, neemt de odds op de aanwezigheid van gekleurde en negatieve berichtgeving toe met 30,6% (Exp B= 1,306) en 28,9% (Exp B= 1,289). Op de initiatie van conflicten door journalisten, de aanwezigheid van horserace frames evenals speculatie over beleid heeft deze conjuncturele variabele geen invloed.

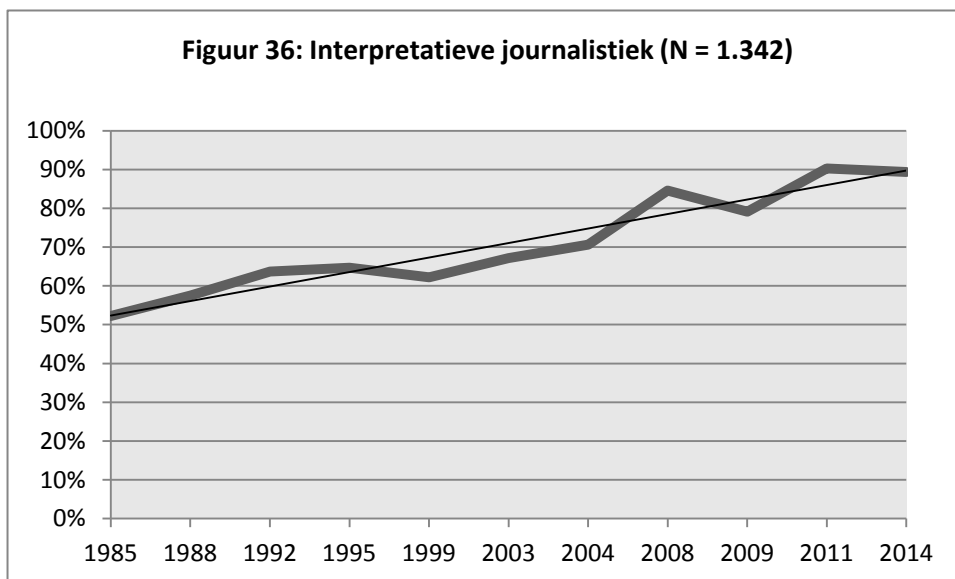
3. Samengestelde variabele interpretatieve journalistiek

3.1 Beschrijvende resultaten

Vooralsnog hebben we de verschillende indicatoren van interpretatieve journalistiek afzonderlijk besproken. Het uiteindelijke doel is echter om één variabele te creëren die meet of er in een krantenartikel sprake is van interpretatieve journalistiek. We stellen deze variabele samen uit de deelaspecten die we eerder hebben onderzocht, namelijk het gebruik van strategische frames, horserace frames, journalistieke conflict-initiatie, speculatie en gekleurde berichtgeving.

Wanneer we het verloop van deze samengestelde variabele grafisch weergeven bekomen we onderstaande figuur (36). Hieruit blijkt dat het aandeel berichten dat een vorm van interpretatie bevat, zeer groot is. Het gaat bij elke formatie om een meerderheid van de artikels. Zelfs in 1985 bevatte 52% van de krantenartikels een interpretatief element. Verder is er duidelijk sprake van een lineaire stijging in het aandeel interpretatieve nieuwsberichten doorheen de tijd, mits enkele zeer beperkte afwijkingen van deze trend in 1992, 2008 en 2011.

Over een tijdsspanne van 29 jaar neemt het aandeel interpretatieve berichten toe met 37%. Hieruit kunnen we dan ook afleiden dat structurele veranderingen aan de basis liggen van deze toename. Zoals in het vorige deel reeds werd besproken, hebben conjuncturele factoren hier eveneens een invloed op.

3.2 Bivariate analyse

We controleren de samenhang tussen de samengestelde variabele interpretatieve journalistiek en de verschillende conjuncturele variabelen aan de hand van bivariate kruistabellen. Aan de hand van de χ^2 -toest, gaan we in eerste instantie na of de gevonden samenhang significant is. Vervolgens bespreken we de sterkte van de samenhang (Phi of Cramer's V).

Eerst en vooral heeft het staatkundig niveau waarop de onderhandelingen worden gevoerd een significante invloed op het percentage interpretatieve nieuwsberichten (tabel 21). Van de berichtgeving over federale formaties bevat 76% een interpretatief element, bij regionale formaties is dit 69%. Deze samenhang is zwak (0,060), doch significant ($p = 0,031 < 0,05$). In nieuwsberichten over het regionale niveau gebruiken journalisten vaker horsrace frames en speculeren ze vaker over de samenstelling van de regering, terwijl de andere indicatoren meer voorkomen in berichtgeving over het federale niveau. Dit aspect verkleint het verschil tussen de staatkundige niveaus, wat een verklaring kan vormen voor dit zwakke verband.

Tabel 21: Staatkundig niveau (N= 1.283)		
	Federaal	Regionaal
Geen interpretatie	23,6 %	31,4 %
Interpretatie	76,4 %	68,6 %
Totaal	100 % (1124)	100% (159)
Phi = 0,060*		

In tabel 22 zien we dat het verband tussen de onderhandelingsfase en aanwezigheid van interpretatieve journalistiek significant is. Tijdens de formateursfase vinden we minder nieuwsberichten terug die een interpretatief element bevatten. Het gaat hier om een verschil van bijna 8%. De samenhang is wederom eerder zwak (0,091). Hiervoor kunnen we eenzelfde verklaring geven als bij het staatkundig niveau, namelijk de aanwezigheid van verschillende soorten interpretatie naargelang de onderhandelingsfase. Zo stellen we vast dat horserace frames en speculatie over de samenstelling van de regering vaker voorkomen in berichtgeving over de formateurs- dan de informateursfase. Hierdoor is het uiteindelijke verschil in percentage interpretatieve journalistiek in nieuwsberichten minder uitgesproken.

Tabel 22: Onderhandelingsfase (N= 1.290)		
	Informateursfase	Formateursfase
Geen interpretatie	19,9 %	27,6 %
Interpretatie	80,1 %	72,4 %
Totaal	100 % (634)	100 % (656)
Phi = 0,091 **		

Uit tabel 23 blijkt dat de duur van de formatie significant samenhangt met de aanwezigheid van journalistieke interpretatie in nieuwsberichten. Bij lange formaties bevat 78% van alle krantenberichten een interpretatief element, terwijl dit bij korte formaties 11% minder is. De duur van de onderhandelingen heeft dus een invloed op de mate van interpretatieve journalistiek. Het gaat hier nog steeds om een redelijk zwakke samenhang (0,109).

Tabel 23: Duur formatie (N= 1.326)		
	Kort	Lang
Geen interpretatie	33,1 %	22 %
Interpretatie	66,9 %	78 %
Totaal	100 % (308)	100 % (1012)
Phi = 0,109***		

We gingen er initieel van uit dat onderhandelen over een grondwetswijziging een invloed zou hebben op het gebruik van interpretatieve journalistiek in krantenartikels. Uit tabel 24 blijkt echter dat er geen sprake is van een significante samenhang. De verschillen in nieuwsberichten tussen formaties waarbij men een bijzondere meerderheid trachtte te vormen en formaties waarbij dit niet het geval was, blijken te beperkt. We zagen eerder bijvoorbeeld dat er tijdens formaties waarbij de onderhandelaars op zoek gingen naar een bijzondere meerderheid, significant minder gespeculeerd wordt over de samenstelling van de regering, terwijl er juist meer gespeculeerd wordt over het verdere verloop van de formatie. Deze elementen balanceren elkaar als het ware uit, waardoor de conjuncturele variabele niet meer significant blijkt wanneer we de samengestelde variabele voor interpretatieve journalistiek onder de loop nemen.

Tabel 24: Grondwetswijziging (N= 1.342)		
	Nee	Ja
Geen interpretatie	26,8 %	23,3 %
Interpretatie	73,2 %	76,8 %
Totaal	100 % (444)	100 % (898)
Phi = 0,040		

In tabel 25 zien we dat de aanwezigheid van perslekken een significante en matig sterke (0,302) invloed heeft op het gebruik van interpretatieve journalistiek. Van alle artikels waarin verwezen wordt naar een perslek, bevat 90% een interpretatief element en is een minderheid van slechts 10% louter descriptief van aard. Bij artikels zonder perslekken is dit 36%, een verschil van niet minder dan 26%. Dit wijst erop dat het wantrouwen tussen onderhandelaars een grote rol speelt in hoe journalisten over de formatie berichten.

Tabel 25: Perslekken (N= 1.342)		
	Geen perslekken	Perslekken
Geen interpretatie	36,1 %	10 %
Interpretatie	63,9 %	90 %
Totaal	100 % (740)	100 % (602)
Phi = 0,302***		

Uit tabel 26 blijkt tot slot dat er een significant verband bestaat tussen interpretatieve journalistiek in nieuwsberichten en het aantal partijen aan de onderhandelingstafel tijdens de formateursfase. Het betreft hier een verschil van 15%, waarbij er over onderhandelingen waaraan vijf of meer verschillende partijen deelnemen, significant vaker interpretatief wordt bericht. Ook hier gaat het om een eerder zwakke samenhang (0,156).

Tabel 26: Aantal partijen (N= 638)		
	2 tot 4 partijen	5 + partijen
Geen interpretatie	31,3 %	16,2 %
Interpretatie	68,7 %	83,8 %
Totaal	100 % (447)	100 % (191)
Phi = 0,156***		

Tot slot beschrijven we kort de variabelen die we ter controle opnemen. Eerst en vooral is er een significant verband tussen de lengte van krantenartikels en interpretatieve journalistiek. Bij lange krantenberichten van meer dan 600 woorden, bevat 93% een interpretatief element. Bij korte berichten van minder dan 300 woorden is dit slechts 62%, een verschil van niet minder dan 31%. Belangrijk is evenwel dat de lengte van krantenartikels duidelijk toeneemt doorheen de tijd. De hoeveelheid korte nieuwsberichten neemt in de periode 1985 tot 2014, af met 16%, terwijl het aantal lange berichten op deze 29 jaar toeneemt met 34%. In tabel 27 zien we dat het een matig sterk (0,249) verband betreft.

Tabel 27: Lengte artikel (N= 1.342)			
	Kort	Middellang	Lang
Geen interpretatie	38,3 %	22,2 %	7,1 %
Interpretatie	61,7 %	77,8 %	92,9 %
Totaal	100 % (405)	100 % (697)	100 % (240)
Cramer's V = 0,249***			

Ter controle kijken we eveneens naar het gebruik van quotes door journalisten in hun berichtgeving. De samenhang blijkt significant maar zwak (0,080) te zijn. Aangezien het aantal artikels dat geen quotes bevat eerder laag is, nemen we deze variabele bij de uiteindelijke analyse als continue op om een meer genuanceerd beeld te krijgen. Uit tabel 28 blijkt dat van alle artikels zonder quotes, 82% een interpretatief element bevat. Bij de artikels met quotes is dit slechts in 74% van de artikels het geval. Er bestaat dus een significante negatieve samenhang tussen de aanwezigheid van quotes en interpretatie in nieuwsberichten. Deze resultaten sluiten aan bij de redenering dat interpretatieve journalistiek gepaard gaat met meer ruimte voor journalisten en hun interpretaties, terwijl actoren minder aan bod komen.

Tabel 28: Quotes (N= 1.342)		
	Geen quotes	Minstens één quote
Geen interpretatie	18,5%	26,3%
Interpretatie	81,5%	73,7%
Totaal	100 % (336)	100 % (1006)
Phi = - 0,080**		

Uit tabel 29 blijkt tot slot dat het medium geen significante invloed heeft op het aantal interpretatieve nieuwsberichten. Het verschil tussen beide dagbladen is nagenoeg onbestaande.

Tabel 29: Medium (N= 1.342)		
	Het Laatste Nieuws	De Standaard
Geen interpretatie	25,1%	23,9%
Interpretatie	74,9%	76,1%
Totaal	100 % (510)	100 % (832)
Phi = - 0,013		

3.3 Multivariate analyse

In een laatste fase van dit onderzoek, trachten we een globaal beeld te schetsen van de factoren die een invloed uitoefenen op interpretatieve journalistiek. In tabel 30 worden de resultaten van een multilevel logistische regressieanalyse weergegeven in verschillende modellen. Naast de invloed van de onafhankelijke variabelen, kunnen we op deze manier eveneens nagaan wat de verklarende kracht is van deze afzonderlijke modellen en of deze toeneemt naarmate we meer variabelen toevoegen. We nemen wederom de variabelen grondwetswijziging en het aantal partijen niet op in het model. We bespreken in eerste instantie de verschillen tussen de modellen, alvorens de resultaten van het uiteindelijke model toe te lichten.

Tabel 30: Multilevel logistische regressieanalyse				
	Model 0	Model 1	Model 2	Model 3
Conjunctureel	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)	Exp (B)
Duur formatie	-	1,696 (0,43)	1,127 (0,22)	1,636 (0,24)*
Staatkundig niveau	-	0,529 (0,48)	1,014 (0,29)	0,736 (0,31)
Onderhandelingsfase	-	0,723 (0,17)*	0,693 (0,16)*	0,696 (0,18)*
Perslekken	-	2,521 (0,11) ****	2,47 (0,11)***	2,252 (0,11)***
Structureel				
Jaar formatie	-	-	1,068 (0,01)***	1,053 (0,01)***
Controlevariabelen				
Lengte artikel	-	-	-	3,177 (0,15)***
Quotes	-	-	-	0,715 (0,04)***
Constante (B)	1,024 (0,21)***	0,987 (0,37) **	- 130,377***	-103.451***
Log likelihood	- 637.334	- 581,566	- 571,281	-513,388
Log Likelihood ratio chi ²	-	111,54***	20,57***	115,79***
Variantie binnen groepen	0,696	0,534	0,002	0,002
Variantie tussen groepen	0,128	0,080	1.35e-06	1.04e-06

(N= 1.249; aantal groepen= 14)

Het eerste model dat we weergeven, is 'leeg' model, waarin geen verklarende factoren worden opgenomen. We gebruiken dit model om na te gaan of de eerste set onafhankelijke variabelen in het daaropvolgende model, significant bijdraagt aan het verklaren van de afhankelijke variabele. Aan de hand van de Log Likelihood ratio en de chi² die de significantie van deze ratio uitdrukt, zien we dat het eerste echte model de verklarende kracht van het model significant doet toenemen (111,65***). Dit is eveneens het geval voor het tweede model, waarbij we het jaar van de formatie toevoegen als verklarende variabele (20,57***). Aan het derde model, dat overigens eveneens een significante verbetering is van het vorige model, voegen we de twee controlevariabelen toe. Dit betekent dat het laatste model de grootste verklarende kracht heeft met betrekking tot de aanwezigheid van interpretatie in nieuwsberichten (115,79***). Dit uit zich bovendien in het feit dat de variantie steeds lager wordt, waaruit we kunnen concluderen dat de afhankelijke variabele beter verklaard wordt door de onafhankelijke variabelen in het model.

Wanneer we het globale model onder de loep nemen, blijken zowel de controlevariabelen, de structurele variabele als de aanwezigheid van perslekken een zeer significante invloed te hebben op de afhankelijke. Ook bij de conjuncturele factoren zien we twee significante resultaten. Uit tabel 30 blijkt dat de duur van de formatie, in tegenstelling tot de resultaten van de afzonderlijke indicatoren, wel een significante en positieve invloed uitoefent op de samengestelde variabele interpretatieve journalistiek. Concreet nemen de odds op interpretatieve journalistiek toe met 63,6% (Exp B= 1,636) bij formaties die langer dan 100 dagen duren, in vergelijking met kortere formaties. Berichtgeving over de formateursfase doet de odds op interpretatieve journalistiek nog steeds afnemen met 30,4% (Exp B= 0,696) in vergelijking met de informateursfase. Bij iedere extra verwijzing naar een perslek in een nieuwsbericht, neemt de odds op interpretatieve journalistiek bovendien toe met niet minder dan 125,2% (Exp B= 2,252). Het staatkundig niveau blijkt nog steeds geen significante invloed te hebben op de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek. Dit kunnen we gedeeltelijk verklaren doordat we slechts veertien verschillende formaties hebben betrokken in dit onderzoek. Bovendien bestaat er een grote discrepantie tussen het aantal artikels over het federale en het regionale niveau.

Ook het jaar van de formatie blijkt in dit model een significante invloed te hebben op de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek. Ieder extra jaar zorgt immers voor een toename van de odds op interpretatieve journalistiek met 5,3% (Exp B= 1,053). Er blijkt bovendien een sterk positief verband te bestaan tussen de lengte van nieuwsberichten en de aanwezigheid van interpretatie. Bij een toename van nieuwsberichten met één eenheid (van kort naar middellang en van middellang naar lang), neemt de odds op interpretatieve journalistiek toe met niet minder dan 217,7% (Exp B= 3,177). De invloed van het aantal quotes is dan weer negatief, wat in lijn ligt met het feit dat quotes de visie van actoren naar voren brengen, niet die van de journalist. Bij iedere extra quote, neemt de odds op interpretatieve journalistiek af met 28,5% (0,715). De variabelen die gemeten worden op artikelniveau blijken uit deze analyse de grootste impact te hebben op de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek.

Tabel 31: Overzicht hypothesen (bevestigd/verworpen)		
Structureel		
Hs1	Het aantal gekleurde nieuwsberichten neemt toe doorheen de tijd.	+
Hs2	Het aantal negatieve nieuwsberichten neemt toe doorheen de tijd.	+
Hs3	Het aantal nieuwsberichten met strategische frames neemt toe doorheen de tijd.	+
Hs4	Journalisten worden vaker de initiator van conflicten in nieuwsberichten doorheen de tijd.	+
Hs5	Het aantal nieuwsberichten met horserace frames neemt toe doorheen de tijd.	+
Hs6	Het aantal nieuwsberichten waarin gespeculeerd wordt, neemt toe doorheen de tijd.	+
Hs7	Het aantal nieuwsberichten met pessimistische uitlatingen neemt toe doorheen de tijd.	+
Conjunctureel		
Hc8	In nieuwsberichten over federale onderhandelingen vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.	+/-
Hc9	In nieuwsberichten over de informateursfase vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.	+
Hc10	In nieuwsberichten over lange regeringsformaties vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.	+
Hc11	In nieuwsberichten over formaties waarbij een grondwetswijziging onderhandeld wordt, vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.	-
Hc12	In nieuwsberichten over indiscrete onderhandelingen vinden we vaker interpretatieve journalistiek terug.	+
Hc13	In nieuwsberichten over formaties waarbij er veel partijen aan de onderhandelingstafel zitten, vinden we meer interpretatieve journalistiek (tijdens de formateursfase).	+

Conclusie

In dit onderzoek wordt nagegaan of er sprake is van een toename van interpretatieve journalistiek doorheen de tijd en wat de verklaringen hiervoor zijn. Onder invloed van de medialogica, samengesteld uit een organisatorische en een publieksgerichte logica, verwachten we immers dat journalisten steeds vaker een interpretatie geven van feiten in nieuwsberichten en zich als het ware ontpoppen tot analisten van de politieke realiteit. Deze veronderstelling blijkt voor alle indicatoren van interpretatieve journalistiek te kloppen. Journalisten gebruiken vandaag de dag significant vaker strategische frames en horserace frames, ze initiëren vaker conflicten, speculeren vaker en gebruiken steeds meer gekleurd taalgebruik dan in 1985. Bij het initiëren van conflicten alsook het gebruik van horserace frames, is deze structurele verandering bovendien de enige relevante verklarende factor.

Op basis van deze indicatoren hebben we een algemene variabele voor interpretatieve journalistiek geconstrueerd. Het verloop van deze variabele kent een nagenoeg lineaire stijging doorheen de tijd. Er is bijgevolg sprake van een structurele verandering in de stijl van berichtgeving. Tussen 1985 en 2014 vindt een toename plaats in het aantal interpretatieve nieuwsberichten van niet minder dan 38%. In 2010 en 2014 is nagenoeg 90% van de krantenberichten interpretatief van aard, terwijl dit in 1985 slechts om de helft van alle berichtgeving over regeringsformaties gaat.

Naast deze structurele verandering wordt in dit onderzoek eveneens gekeken naar de verklarende factoren die zich op het niveau van de formatie zelf situeren. Deze kenmerken van formaties blijken eveneens een invloed te hebben op de wijze waarop journalisten over deze politieke gebeurtenis berichten. Lange regeringsonderhandelingen werken bijvoorbeeld interpretatieve journalistiek in de hand en in nieuwsberichten over de informateursfase treffen we vaker interpretatieve elementen aan in vergelijking met de formateursfase. Op basis van een bivariate analyse kunnen we bovendien stellen dat er een positieve samenhang bestaat tussen het aantal partijen dat deelneemt aan de onderhandelingen en interpretatieve journalistiek. Het staatkundig niveau waarop de onderhandelingen plaatsvinden, blijkt geen eenduidige invloed te hebben op interpretatieve journalistiek. Er wordt enkel bivariaat vastgesteld dat onderhandelen op het federale niveau positief samenhangt met interpretatieve journalistiek. Het onderhandelen over een grondwetswijzing tot slot, blijkt geen relevante conjuncturele factor om interpretatieve journalistiek te verklaren. Het conjuncturele element dat de meest significante invloed uitoefent op interpretatieve journalistiek, is de aanwezigheid van perslekken. We beschouwen dit als een indicator voor het wantrouwen tussen onderhandelende actoren. Hoe groter het wantrouwen, hoe meer interpretatieve journalistiek.

Bovendien blijkt het format van nieuwsberichten relevant. Lange nieuwsberichten werken interpretatieve journalistiek sterk in de hand. Dit laatste bevestigt dat journalisten een belangrijke rol spelen bij dit fenomeen. Zij bepalen het format en de inhoud van de nieuwsberichten. Het belang van de aanwezigheid van perslekken als verklarende factor voor interpretatieve journalistiek, benadrukt echter dat het om een samenspel van factoren gaat. Concluderend kunnen we stellen dat er sprake is van een structurele verschuiving in de wijze waarop journalisten berichten en dat politieke factoren deze trend in beperkte mate beïnvloeden.

1. Relevantie resultaten

We stellen in dit onderzoek zeer hoge percentages van interpretatieve nieuwsberichten vast. Dit maakt het relevant om de gevolgen van deze stijl in acht te nemen. Zo neemt het aandeel negatieve nieuwsberichten opvallend toe doorheen de jaren, focussen journalisten steeds meer op conflicten en worden er bovendien minder inhoudelijke conflicten beschreven. Journalisten gebruiken vandaag vaker strategische frames en ze stellen politiek vaker voor als een wedstrijd. Voorgaande heeft onmiskenbaar een invloed op de kwaliteit van de nieuwsinhoud, die door de aanwezigheid van deze interpretatieve elementen minder inhoudelijk wordt. Zelfs wanneer we journalisten beschouwen als kritische entiteiten, kan men zich afvragen of het monitoren van de politieke elite wel adequaat gebeurt door het berichten over niet-substantiële zaken.

Aangezien journalisten ook vaker de initiator worden van conflicten, hebben ze bovendien een invloed op de regeringsformaties zelf. Door te speculeren over zaken, strategieën bloot te leggen of pessimistische uitlatingen te doen over de formatie, geven ze de publieke opinie immers vorm, kan de druk op de onderhandelaars toenemen en worden interne conflicten aangewakkerd. Aangezien perslekken een belangrijke verklarende factor zijn voor de aanwezigheid van interpretatieve journalistiek in nieuwsberichten, kunnen we de politici zelf gedeeltelijk verantwoordelijk houden. Ze hebben er alle belang bij om de indiscreties tot een minimum te beperken. Toch zijn het nog steeds de journalisten die beslissen welke informatie ze aanwenden om een bericht vorm te geven en of ze deze informatie al dan niet analyseren.

We dienen hierbij wel op te merken dat we in dit onderzoek de *most likely case* hebben onderzocht om interpretatieve journalistiek aan te treffen. Dit dwingt ons tot een nuancering van de gevonden resultaten. In dagdagelijkse omstandigheden hebben journalisten minder te maken met zulke uitzonderlijke geslotenheid van een maatschappelijk relevant thema. Met betrekking tot criminaliteit of human interest-verhalen beschikken journalisten veelal over informatie en verwachten we bijgevolg minder interpretatieve journalistiek. Bovendien is de afhankelijkheidsrelatie tussen politici en de media in alledaagse omstandigheden anders. De modale politicus heeft dan immers nood aan schaarse media-aandacht.

Toch mogen we er niet zonder meer vanuit gaan dat de resultaten slechts van toepassing zijn op berichtgeving over regeringsformaties. Een voorbeeld hiervan is het feit dat de krantenberichten opvallend langer worden doorheen de tijd. Het is dan ook aannemelijk dat een gelijkaardige trend zich voordoet bij andere, ook niet-politieke berichtgeving. Dit impliceert dat de ruimte voor de journalist om zijn 'eigen verhaal' te vertellen is toegenomen, wat interpretatie in de hand werkt. Bovendien worden in dit onderzoek uitsluitend gewone krantenberichten geanalyseerd. In de realiteit is er een uitgebreid aanbod aan opiniërende nieuwsberichten beschikbaar, waarin per definitie interpretatieve elementen vervat zitten. Voorgaande impliceert dat mediaconsumenten nog vaker worden geconfronteerd met interpretatieve zaken en bijgevolg met een subjectieve benadering van de werkelijkheid.

Op wetenschappelijk gebied zorgen deze resultaten voor een bijdrage aan de operationalisering van de variabele interpretatieve journalistiek. We hebben met dit onderzoek immers het belang van het onderscheid tussen de afzonderlijke indicatoren belicht. Wanneer we interpretatieve journalistiek louter als samengestelde variabele hadden gemeten, zoals in voorgaande studies voornamelijk gebeurde, konden we de invloed van de verschillende conjuncturele factoren moeilijker onderscheiden. De afzonderlijke indicatoren van interpretatieve journalistiek kennen bovendien vaak een geheel ander verloop dan de dichotome variabele. Er worden bijvoorbeeld vaker horserace frames gebruik bij het berichten over korte formaties, terwijl interpretatieve journalistiek in het algemeen vaker voorkomt bij lange formaties. Ook de verschillende soorten speculatie kennen een nagenoeg tegengestelde evolutie. Hieruit kunnen we concluderen dat de aanwezigheid van de verschillende indicatoren andere oorzaken heeft. Zo blijken gekleurde nieuwsberichten en de conflict-initiatie door journalisten bijvoorbeeld een invloed te ondervinden van de verzuiling, terwijl dit bij horserace en strategische frames niet het geval is.

De verschillende indicatoren van interpretatieve journalistiek hebben eveneens andere normatieve consequenties. Hoewel strategische framing evenals conflict-framing volgens velen de vervreemding van de politiek in de hand werkt, wordt door sommige auteurs het kleuren van berichtgeving juist als iets positief gezien om de aandacht van de lezers te trekken. Bovendien hebben deze indicatoren niet allemaal dezelfde invloed op het proces van onderhandelen zelf. Ook dit maakt het onderscheid tussen de verschillende indicatoren relevant.

2. Beperkingen en toekomstig onderzoek

De voornaamste beperking van dit onderzoek is het gebrek aan onderzoekseenheden. Om conjuncturele invloeden beter in kaart te brengen is het immers noodzakelijk meer regeringsformaties te onderzoeken. Een mogelijkheid is cross-nationaal onderzoek. Nederland kent bijvoorbeeld een gelijkaardig partijlandschap, wat het opnemen van extra onderhandelingen uit deze context interessant maakt. Ook verder teruggaan in de tijd is een mogelijkheid. Door meer formaties te betrekken, wordt de invloed van een uitzonderlijke onderhandeling zoals de lange formatie van 2010-2011 minder bepalend voor de resultaten.

Door de keuze van deze case kunnen we bovendien niet met zekerheid zeggen of er sprake is van een algemene verandering van journalistieke stijl. Toekomstig onderzoek kan hieraan tegemoet komen door interpretatieve journalistiek te meten in een routineperiode. Een comparatief design, waarbij de routineperiode vergeleken wordt met perioden waarin journalisten gedepriveerd worden van informatie is eveneens interessant. Bij berichtgeving over buitenlandse zaken zou dit bijvoorbeeld het geval kunnen zijn. Op die manier krijgen we daarenboven meer inzicht in de mechanismen achter interpretatieve journalistiek. Zo kan men achterhalen of deze journalistieke stijl voornamelijk *getriggerd* wordt door een gebrek aan informatie. Wanneer dit het geval is, wijst dit op de invloed van de organisatorische logica. Wanneer dit niet zo is, kunnen we interpretatieve journalistiek verklaren vanuit de publieksgerichte logica en de commercialisering van het medialandschap als oorzaak aanhalen.

Daarmee hangt een andere belangrijke tekortkoming samen. Het coderen van nieuwsinhoud geeft geen inzicht in de wijze waarop een nieuwsbericht tot stand is gekomen en wat de drijfveren van journalisten zijn om op zulke manier te berichten. Theoretisch beroepen we ons op enkele assumpties, maar systematisch kwalitatief onderzoek naar de werking van (politieke) redacties, kan dit verklarend aspect nog beter onderbouwen. Dit kan men realiseren door interviews af te nemen van politieke journalisten of door observaties uit te voeren op nieuwsredacties.

In dit onderzoek vonden we bovendien een structurele stijging van interpretatieve journalistiek doorheen de jaren. Deze schrijven we om verschillende redenen toe aan de medialogica en aan veranderingen in het medialandschap. We hebben structurele veranderingen in het politieke landschap als verklarende factor in de mate van het mogelijke proberen uit te sluiten. Dit door bijvoorbeeld de duur van formaties in acht te nemen evenals het aantal partijen dat aan de onderhandelingstafel zit. Dat neemt echter niet weg dat er zaken zijn die we niet hebben gemeten, zoals de evolutie in het partijlandschap. Dit soort verschuivingen kunnen het politiek landschap complexer maken en bijgevolg gedeeltelijk deze structurele trend verklaren. In vervolgonderzoek zou het interessant zijn ook deze politieke structurele factoren in acht te nemen.

Verder kent het verzamelen alsook het verwerken van de data in dit onderzoek zijn beperkingen. Eerst en vooral zijn enkele bemerkingen over framing-onderzoek in het algemeen ook hier van toepassing. Doordat onderzoekers zich vaak baseren op de bestaande frames uit de literatuur, wordt hun 'blik' in zekere zin vernauwd waardoor de totstandkoming van nieuwe frames minder voordehandliggend is (Matthes & Kohring, 2008). Dit probleem hebben we in de mate van het mogelijke trachten te overbruggen door voorafgaand aan het opstellen van de indicatoren van interpretatieve journalistiek, een sample van artikels over regeringsformaties te raadplegen. Deze methodologische keuze zorgt er echter voor dat de operationalisering niet zomaar replicerbaar is in onderzoeken die geen betrekking hebben op berichtgeving over regeringsformaties.

Bovendien willen we met betrekking tot deze frames enkele aanbevelingen meegeven voor toekomstig onderzoek. Het zou bijvoorbeeld interessant kunnen zijn ook te kijken naar het zogenaamde verantwoordelijkheidsframe. Tijdens het verwerken van de data viel de aanwezigheid van dit frame op en bovendien sluit het naadloos aan bij de interpretatieve stijl. Verder is ook een betere operationalisering van de conflict-initiatie door journalisten aangewezen. Deze variabele bleek bovendien het minst betrouwbaar en zorgde bij het verwerken van de data vaak voor verwarring. Tot slot is het interessant om in vervolgonderzoek eveneens de 'hoeveelheid' interpretatieve journalistiek in nieuwsberichten acht te nemen.

Een laatste bemerking betreft de data die we hebben gebruikt. Voornamelijk uit praktische overwegingen hebben we ons beperkt tot een analyse van de gedrukte pers. Het bereik van het televisiemedium maakt het echter interessant om de evolutie in interpretatieve journalistiek ook hier te onderzoeken en idealiter te vergelijken met kranten. De audiovisuele pers heeft eveneens een commercialisering ondergaan, maar kent een andere geschiedenis dan het krantenlandschap. Dit maakt een vergelijking interessant.

Bibliografie

1. Literatuur

- Aalberg, T., Strömbäck, J., & De Vreese, C. H. (2011). The framing of politics as strategy and game: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*.
- Aalberg, T., Van Aelst, P., & Curran, J. (2010). Media systems and the political information environment: A cross-national comparison. *The International Journal of Press/Politics*, 15(3), 255-271.
- Altheide, D. L. (2004). Media logic and political communication. *Political Communication*, 21(3), 293-296.
- Altheide, D. L., & Snow, R. P. (1991). *Media worlds in the postjournalism era*: Transaction Publishers, 13-20.
- Barnhurst, K. G., & Mutz, D. (1997). American journalism and the decline in event-centered reporting. *Journal of communication*, 47(4), 27-53.
- Becker, L. B., & Vlad, T. (2009). News organizations and routines. *The handbook of journalism studies*, 59-72.
- Benoit, W. L., Stein, K. A., & Hansen, G. J. (2005). New York Times coverage of presidential campaigns. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 82(2), 356-376.
- Benson, R., & Hallin, D. C. (2007). How States, Markets and Globalization Shape the News The French and US National Press, 1965-97. *European journal of communication*, 22(1), 27-48.
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*.
- Blood, R. W. (1981). Unobtrusive issues in the agenda-setting role of the press.
- Blumler, J. G., & Kavanagh, D. (1999). The third age of political communication: Influences and features. *Political Communication*, 16(3), 209-230.
- Brants, K., & Van Praag, P. (2006). Signs of media logic half a century of political communication in the Netherlands. *Javnost-the Public*, 13(1), 25-40.
- Chong, D., & Druckman, J. N. (2007). Framing theory. *Annu. Rev. Polit. Sci.*, 10, 103-126.
- Davis, A. (2009). Journalist-source relations, mediated reflexivity and the politics of politics. *Journalism Studies*, 10(2), 204-219.
- De Bens, E., & Raeymaeckers, K. (2001). *De Pers in België. Het verhaal van de Belgische dagbladpers. Gisteren, vandaag en morgen*. Tielt: Lannoo.
- De Ridder, H. (1993). *De strijd om de 16: van Martens naar Dehaene (237-241)*. Tielt: Lannoo.
- De Vreese, C. H. (2001). Election Coverage-New Directions for Public Broadcasting The Netherlands and Beyond. *European journal of communication*, 16(2), 155-180.

- De Vreese, C. H., & Elenbaas, M. (2008). Media in the game of politics: Effects of strategic metacoverage on political cynicism. *The International Journal of Press/Politics*, 13(3), 285-309.
- De Vreese, C. H., & Semetko, H. A. (2002). Cynical and engaged strategic campaign coverage, public opinion, and mobilization in a referendum. *Communication research*, 29(6), 615-641.
- De Winter, L., & Dumont, P. (2006). Parties into government: Still many puzzles. *Handbook of party politics*, 175-188.
- Devos, C. (2006). *De kleermakers en de keizer. Inleiding tot politiek en politieke wetenschappen* (389-393). Gent: Academia Press.
- Devos, C., & Bouteica, N. (2007). Belgische politiek stuit op grenzen. *INTERNATIONALE SPECTATOR*, 61(11), 522.
- Devos, C., & Bouteica, N. (2008). Brussel-Halle-Vilvoorde: Voeren van de 21ste eeuw. *Fédéralisme Régionalisme*, 8(1), 1-13.
- Dewachter, W. (2008). De vorming van twee federale regeringen: Verhofstadt IV en Letermé I. *Res Publica, tijdschrift voor Politologie*, 50, 109-174.
- Deweerd, M. (1988). Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1987. *Res Publica, tijdschrift voor Politologie*, 3, 144.
- Djerf-Pierre, M., & Weibull, L. (2008). From public educator to interpreting ombudsman: regimes of political journalism in Swedish public service broadcasting 1925-2005. *Political communication in the Nordic countries*.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Towards clarification of a fractured paradigm. *McQuail's reader in mass communication theory*, 390-397.
- Esser, F. (2008). Dimensions of political news cultures: Sound bite and image bite news in France, Germany, Great Britain, and the United States. *The International Journal of Press/Politics*, 13(4), 401-428.
- Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). The structure of foreign news the presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in four Norwegian newspapers. *Journal of peace research*, 2(1), 64-90.
- Gamson, W. A. (1961). A theory of coalition formation. *American sociological review*, 373-382.
- Gans, H. J. (1979). *Deciding what's news: A study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek, and Time*: Northwestern University Press.
- Gunsteren, H. R., & Habbema, C. (2009). *Perspectief: op het politiek-publicitair complex in 2009*: Van Gennep.
- Hallin, D. C. (1992). Sound bite news: Television coverage of elections, 1968-1988. *Journal of communication*, 42(2), 5-24.
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*: Cambridge University Press.

- Harcup, T., & O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies*, 2(2), 261-280.
- Hauttekeete, L. (2004). De tabloidisering van kranten: mythe of feit?: de ontwikkeling van een meetinstrument en een onderzoek naar de tabloidisering van Vlaamse kranten. Ghent University.
- Hayes, A. F., & Krippendorff, K. (2007). Answering the call for a standard reliability measure for coding data. *Communication methods and measures*, 1(1), 77-89.
- Heck, R. H., Thomas, S. L., & Tabata, L. N. (2013). *Multilevel and longitudinal modeling with IBM SPSS*: Routledge.
- Herman, E. S., & Chomsky, N. (1994). *The political economy of the mass media*: London: Vintage.
- Iyengar, S., Norpoth, H., & Hahn, K. S. (2004). Consumer demand for election news: The horserace sells. *Journal of Politics*, 66(1), 157-175.
- Ku, A. S. (1998). Boundary politics in the public sphere: Openness, secrecy, and leak. *Sociological Theory*, 16(2), 172-192.
- Landers, J. (2005). The National Observer, 1962-77: Interpretive Journalism Pioneer. *Journalism History*, 31(1), 13.
- Lawrence, R. G. (2000). Game-framing the issues: Tracking the strategy frame in public policy news. *Political Communication*, 17(2), 93-114.
- Lengauer, G., Esser, F., & Berganza, R. (2011). Negativity in political news: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*.
- Martin, L. W., & Stevenson, R. T. (2001). Government formation in parliamentary democracies. *American Journal of Political Science*, 33-50.
- Matthes, J., & Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of communication*, 58(2), 258-279.
- Mazzoleni, G., & Schulz, W. (1999). "Mediatization" of politics: A challenge for democracy? *Political Communication*, 16(3), 247-261.
- Meade, E., & Stasavage, D. (2006). Two effects of transparency on the quality of deliberation. *Swiss political science review*, 12(3), 123.
- O'Neill, D., & Harcup, T. (2009). News values and selectivity. *The handbook of journalism studies*, 161-174.
- Patterson, T. E. (1997). The news media: An effective political actor? *Political Communication*, 14(4), 445-455.
- Patterson, T. E. (2000). The United States: News in a free-market society. *Democracy and the media: A comparative perspective*, 241-265.
- Platel, M. (1986). De regeringsvormingen eind 1985. *Res Publica, tijdschrift voor Politicologie*, 28-3, 489-502.

- Platel, M. (1996). Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1995. *Res Publica*, tijdschrift voor Politicologie, 489-509.
- Raeijmaekers, D., & Maesele, P. (2014). Ideologisch pluralisme in Vlaamse nieuwsmedia: de Belgische regeringsformatie 2010-2011. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 42(2), 145.
- Reinemann, C., & Wilke, J. (2007). It's the Debates, Stupid! How the Introduction of Televised Debates Changed the Portrayal of Chancellor Candidates in the German Press, 1949—2005. *The Harvard International Journal of Press/Politics*, 12(4), 92-111.
- Salgado, S. (2007). Parliamentary and presidential elections in Portugal, 2005 and 2006. *Electoral Studies*, 26(2), 512-516.
- Salgado, S., & Strömbäck, J. (2012). Interpretive journalism: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13(2), 144-161.
- Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of communication*, 49(1), 103-122.
- Semetko, H. A., & Valkenburg, P. M. (2000). Framing European politics: A content analysis of press and television news. *Journal of communication*, 50(2), 93-109.
- Shoemaker, P. J., Vos, T. P., & Reese, S. D. (2009). Journalists as gatekeepers. *The handbook of journalism studies*, 73-87.
- Smits, J., & Edens, R. (2013). *Handleiding SPSS*. Amsterdam: Pearson.
- Spörer-Wagner, D., & Marcinkowski, F. (2010). Is talk always silver and silence golden? The mediatization of political bargaining. *Javnost-the Public*, 17(2), 5-26.
- Steele, C. A., & Barnhurst, K. G. (1996). The journalism of opinion: Network news coverage of US presidential campaigns, 1968–1988. *Critical Studies in Media Communication*, 13(3), 187-209.
- Strömbäck, J. (2005). In Search of a Standard: four models of democracy and their normative implications for journalism. *Journalism Studies*, 6(3), 331-345.
- Strömbäck, J. (2011). Mediatization and perceptions of the media's political influence. *Journalism Studies*, 12(4), 423-439.
- Strömbäck, J., & Aalberg, T. (2008). Election news coverage in democratic corporatist countries: A comparative study of Sweden and Norway. *Scandinavian Political Studies*, 31(1), 91-106.
- Strömbäck, J., & Dimitrova, D. V. (2006). Political and Media Systems Matter A Comparison of Election News Coverage in Sweden and the United States. *The Harvard International Journal of Press/Politics*, 11(4), 131-147.
- Strömbäck, J., & Dimitrova, D. V. (2011). Mediatization and media interventionism: A comparative analysis of Sweden and the United States. *The International Journal of Press/Politics*, 16(1), 30-49.
- Strömbäck, J., & Luengo, Ó. G. (2008). Polarized Pluralist and Democratic Corporatist Models A Comparison of Election News Coverage in Spain and Sweden. *International Communication Gazette*, 70(6), 547-562.

- Strömbäck, J., & Shehata, A. (2007). Structural biases in British and Swedish election news coverage. *Journalism Studies*, 8(5), 798-812.
- Strömbäck, J., & Van Aelst, P. (2010). Exploring some antecedents of the media's framing of election news: A comparison of Swedish and Belgian election news. *The International Journal of Press/Politics*, 15(1), 41-59.
- Takens, J., van Atteveldt, W., van Hoof, A., & Kleinnijenhuis, J. (2013). Media logic in election campaign coverage. *European journal of communication*.
- Timmermans, A., & Moury, C. (2006). Coalition governance in Belgium and The Netherlands: Rising government stability against all electoral odds. *Acta Politica*, 41(4), 163-179.
- Tindemans, L. (2002). *De memoires: gedreven door een overtuiging* (247-257). Tielt: Lannoo.
- Tuchman, G. (1978). *Making news: A study in the construction of reality*.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1986). Rational choice and the framing of decisions. *Journal of business*, S251-S278.
- Valkenburg, P. M., Semetko, H. A., & De Vreese, C. H. (1999). The effects of news frames on readers' thoughts and recall. *Communication research*, 26(5), 550-569.
- Van Aelst, P. (2014). *De mediatisering van de Vlaamse politiek* (31-59). Acco uitgeverij.
- Van Aelst, P., & Aalberg, T. (2011). Between Trust and Suspicion: A Comparative Study of the Relationship Between Politicians and Political Journalists in Belgium, Norway and Sweden. *Javnost-the Public*, 18(4), 73-88.
- Van Gorp, B. (2004). *Framing en het interpreteren van nieuws*. Antwerpen, Universiteit Antwerpen, Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen.
- Van Hecke, S., & Heylen, W. (2009). naar een nieuw malgoverno? *Res Publica, tijdschrift voor Politicologie*, 85- 100.
- Vande Lanotte, J., & Goedertier, G. (2013). *Handboek Belgisch publiekrecht: die Keure*.
- Verdoodt, F.-J. (2009). De oude karavaan trekt voorbij. Wilfried Martens, zijn politieke generatie, zijn herinneringen. *Wetenschappelijke tijdingen*, 68(2), 145-162.
- Zaller, J. (1998). The rule of product substitution in presidential campaign news. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 560(1), 111-128.

2. Krantenartikels

De Standaard. (1988, 29 februari). Dehaene praat informeel nog een week verder.

De Standaard. (2009, 10 juni). Peeters kan terugvallen op adresboekje.

De Standaard. (2011, 4 mei). Di Rupo laat niet in kaarten kijken.

De Standaard. (2014, 7 juni). Geert Bourgeois in poleposition als minister-president.

De Standaard. (2014, 22 juli). Vlaamse formatie zet landing in.

De Standaard. (2014, 23 juli). Peeters en Michel zetten samen koers naar Zweden.

De Standaard. (2014, 24 juli). Communautaire guerrilla ontmijnd.

De Standaard. (2014, 27 mei). De Wever vindt weer PS op zijn weg.

Het Laatste Nieuws. (1985, 5 november). Formatie huppelt ter plaatse.

Het Laatste Nieuws. (1987, 22 december). Martens verliest vrienden in de CVP.

Het Laatste Nieuws. (1988, 8 maart). Dehaene spookt als Egmont.

Het Laatste Nieuws. (2007, 25 juli). Intussen op Hertoginnedal.

Het Laatste Nieuws. (2009, 4 juli). Kris Peeters drijft tempo op.

Het Laatste Nieuws. (2011, 25 maart). Oorlog tussen CD&V en N-VA legt bom onder opdracht Beke.

Hooghe, M. (2008, 21 februari). De sms-cultuur. De Standaard.